

СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Број 69

Год. LX

Четврток, 7 октомври 2004

Цена на овој број е 300 денари

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

СОДРЖИНА

	Стр.		Стр.
1283. Закон за гаранција на Република Македонија на обврските по Договорот за заем и финансирање, наменет за забрзување на развојот на мали и средни претпријатија во Република Македонија, кој ќе се склучи меѓу Македонската банка за поддршка на развојот и Кредитната банка за обнова од СР Германија.....	1	1292. Одлука за испраќање на единица на Армијата на Република Македонија на вежбовни активности во Романија.....	46
1284. Закон за внатрешна ревизија во јавниот сектор.....	3	1293. Одлука за определување на опрема, стоки и услуги од одбранбен и безбедносен карактер.....	46
1285. Закон за изменување на Законот за Царинската тарифа.....	10	1294. Одлука за престанување и пренесување на правото на користење на дел од недвижен имот – простор.....	46
1286. Закон за виното.....	10	1295. Лиценца за постојано приредување на посебни игри на среќа во автомат клуб.....	47
1287. Закон за идентификација и регистрација на животните.....	27	1296. Изменување на лиценца под бр. 23-6261/1 од 16.12.2002 година издадена на Друштвото за трговија и услуги „ФЛАМИНГО“ ДОО Скопје за постојано приредување на посебни игри на среќа во автомат клуб.....	47
1288. Закон за изменување и дополнување на Законот за ловството.....	39	Објава за движењето на цените на мало во Република Македонија за месец септември 2004 година.....	47
1289. Закон за управната инспекција.....	40	Огласен дел.....	1-48
1290. Закон за дополнување на Законот за државните службеници.....	44		
1291. Уредба за дополнување на Уредбата за начинот и постапката за отуѓување на градежно изградено земјиште сопственост на Република Македонија.....	45		

1283.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија, издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ГАРАНЦИЈА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА НА ОБВРСКИТЕ ПО ДОГОВОРОТ ЗА ЗАЕМ И ФИНАНСИРАЊЕ, НАМЕНЕТ ЗА ЗАБРЗУВАЊЕ НА РАЗВОЈОТ НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, КОЈ ЌЕ СЕ СКЛУЧИ МЕЃУ МАКЕДОНСКАТА БАНКА ЗА ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ И КРЕДИТНАТА БАНКА ЗА ОБНОВА ОД СР ГЕРМАНИЈА

Се прогласува Законот за гаранција на Република Македонија на обврските по договорот за заем и финансирање, наменет за забрзување на развојот на мали и

средни претпријатија во Република Македонија, кој ќе се склучи меѓу Македонската банка за поддршка на развојот и Кредитната банка за обнова од СР Германија,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 28 септември 2004 година.

Бр. 07-3876/1
28 септември 2004 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН**ЗА ГАРАНЦИЈА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
НА ОБВРСКИТЕ ПО ДОГОВОРОТ ЗА ЗАЕМ И
ФИНАНСИРАЊЕ, НАМЕНЕТ ЗА ЗАБРЗУВАЊЕ
НА РАЗВОЈОТ НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИ-
ЈАТИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, КОЈ
ЌЕ СЕ СКЛУЧИ МЕЃУ МАКЕДОНСКАТА БАНКА
ЗА ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ И КРЕДИТНАТА
БАНКА ЗА ОБНОВА ОД СР ГЕРМАНИЈА****Член 1**

Република Македонија го гарантира намирувањето на обврските по Договорот за заем и финансирање, наменет за забрзување на развојот на мали и средни претпријатија во Република Македонија, кој ќе се склучи меѓу Македонската банка за поддршка на развојот и Кредитната банка за обнова од СР Германија, во износ од 6.184.804,12 евра, во рокови и услови предвидени во Договорот за заем и финансирање, само во случаите кога МБПР нема да го отплаќа заемот.

Член 2

Условите и начинот на користење на заемот од членот 1 на овој закон, ќе бидат утврдени со Договорот за заем и финансирање меѓу Македонската банка за поддршка на развојот и Кредитната банка за обнова од СР Германија.

Член 3

Сите финансиски обврски кои произлегуваат од Договорот за заем и финансирање од членот 1 на овој закон, како и сервисирањето на заемот ќе го врши Македонската банка за поддршка на развојот од приходите кои ги остварува, во рокови и услови утврдени во Договорот за заем и финансирање.

Член 4

Заемот од Договорот од членот 1 на овој закон ќе се отплаќа на 40 години со вклучен грејс период од десет години, во полугодишни рати во согласност со плановите на отплата.

Заемот се состои од две транши за кои ќе се плаќа различна каматна стапка:

- прва транша од 1.071.885,31 евра со каматна стапка од 0,75% годишно и
- втора транша од 5.112.918,81 евра со каматна стапка од 2,00% годишно.

На неповлечените средства ќе се плаќа провизија на неповлечени средства од 0,25% годишно. Провизијата на неповлечени средства ќе започне да се плаќа три месеца по потпишувањето на Договорот за заем и финансирање.

За пристигнатите, а не платени ануитети, се плаќа затезна камата. Затезната камата е во висина од “основна стапка” зголемена за 3,00% годишно. Основна стапка е стапката која е објавена од страна на Централната банка на СР Германија на денот на пристигнувањето на ануитетот.

За пристигнатите, а не платени ануитети, Кредитната банка за обнова од СР Германија може да побара оштета. Оштетата се пресметува на износот од затезната камата, во максимална висина од основната стапка зголемена за 3,00% годишно.

Член 5

Доколку пристигнатите обврски врз основа на камата и главнина, во роковите утврдени со Договорот за заем, во име на Македонската банка за поддршка на развојот ги плати Република Македонија, Македонската банка за поддршка на развојот е должна во рок од 30 дена од денот на извршувањето на обврската, да пренесе во корист на сметката на приходите на Буџетот на Република Македонија, денарски средства во висина на извршеното плаќање, зголемено за пресметаната камата и за настанатите трошоци поврзани со соодветната трансакција.

Член 6

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

L I G J I**PËR GARANTIMIN E REPUBLIKËS SË MAQEDONISË PËR OBLIGIMET NGA MARRËVESHJA PËR HUA DHE FINANCIM, E DESTINUAR PËR SHPEJTIMIN E ZHVILLIMIT TË NDËRMARRJEVE TË VOGLA DHE TË MESME NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË, E CILA DO TË LIDHET NDËRMJET BANKËS SË MAQEDONISË PËR MBËSHKETJEN E ZHVILLIMIT DHE BANKËS KREDITORE PËR RINDËRTIM NGA RF E GJERMANISË****Neni 1**

Republika e Maqedonisë e garanton përmeshjen e obligimeve sipas Marrëveshjes për hua dhe financim, të destinuar për shpejtimin e zhvillimit të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në Republikën e Maqedonisë, e cila do të lidhet ndërmjet Bankës së Maqedonisë për Mbështetjen e Zhvillimit dhe Bankës Kreditore për Rindërtim nga RF e Gjermanisë, në shumë prej 6.184.804,12 euro, në afate dhe kushte të parapara në Marrëveshjen për hua dhe financim, vetëm në rastet kur BMMZH nuk do ta paguajë huanë.

Neni 2

Kushtet dhe mënyra e shfrytëzimit të huasë nga neni 1 i këtij ligji, do të përcaktohen me Marrëveshjen për hua dhe financim ndërmjet Bankës së Maqedonisë për Mbështetjen e Zhvillimit dhe Bankës Kreditore për Rindërtim nga RF e Gjermanisë.

Neni 3

Të gjitha obligimet financiare të cilat rrjedhin nga Marrëveshja për hua dhe financim nga neni 1 i këtij ligji, si edhe servisimin e huasë, do ta bëjë Banka e Maqedonisë për Mbështetjen e Zhvillimit nga të hyrat, të cilat i realizon, në afate dhe kushte të përcaktuara në Marrëveshjen për hua dhe financim.

Neni 4

Huaja nga Marrëveshja nga neni 1 i këtij ligji, do të paguhet me këste për 40 vjet, me 10 vjet grejs periudhë të përfshirë, në këste gjysmëvjetore në pajtim me planet për pagim.

Huaja përbëhet prej dy transhave, për të cilat do të paguhet shkallë interesi të ndryshme:

- transha e parë prej 1.071.885,31 euro, me shkallë kamate prej 0,75% në vjet, dhe
- transha e dytë prej 5.112.918,81 euro, me shkallë kamate prej 2,00% në vjet.

Për mjetet e patërhequra do të paguhet provizion për mjete të patërhequra prej 0,25% në vjet. Provizionin i mjeteve të patërhequra do të fillojë të paguhet 3 muaj pas nënshkrimit të Marrëveshjes për hua dhe financim.

Për anuitetet e arritura, por të papaguara, paguhet kamatë vonesë. Kamatëvonesa është në lartësi të “shkallës themelore”, të smadhuar për 3,00% në vjet. Shkallë themelore është shkalla e cila është shpallur nga ana e Bankës Qendrore të RF të Gjermanisë, në ditën e arritjes së anuitetit.

Për anuitetet e arritura e të papaguara, Banka Kreditore për Rindërtim nga RF e Gjermanisë mund të kërkojë dëmshpërblim. Dëmshpërblimi kalkulohet në shumën e kamatëvonesës, në lartësi maksimale të shkallës themelore të smadhuar për 3,00% në vjet.

Neni 5

Në qoftë se obligimet e arritura në bazë të kamatës dhe kryegjësë, në afatet e parapara me marrëveshjen për hua, në emër të Bankës Maqedonase për Mbështetjen e Zhvillimit, i paguan Republika e Maqedonisë, Banka

Maqedonase për Mbështetjen e Zhvillimit është e obliguar që në afat prej 30 ditëve nga dita e kryerjes së obligimit, të transferojë në dobi të llogarisë së të hyrave të Buxhetit të Republikës së Maqedonisë, mjete në denarë në lartësi të pagimit të kryer, të smadhuara për kamatën e kalkular dhe për shpenzimet e krijuara që kanë të bëjnë me transaksionin përkatës.

Neni 6

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1284.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија, издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА ВО ЈАВНИОТ СЕКТОР

Се прогласува Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 28 септември 2004 година.

Бр. 07-3879/1 Претседател
28 септември 2004 година на Република Македонија,
Скопје **Бранко Црвенковски, с.р.**

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗА К О Н ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА ВО ЈАВНИОТ СЕКТОР

Глава 1

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

(1) Со овој закон се уредува системот за внатрешна ревизија заснован согласно со меѓународните стандарди за внатрешна ревизија, целите, принципите, организацијата, функционирањето и надлежностите на внатрешната ревизија на субјектите во јавниот сектор во Република Македонија.

(2) Одредбите на овој закон се однесуваат на следниве субјекти од јавниот сектор (во натамошниот текст: субјекти): корисниците на средства од Буџетот на Република Македонија, Фондот за пензиско и инвалидско осигурување на Македонија, Фондот за здравствено осигурување на Македонија, Фондот за магистрални и регионални патишта, Агенцијата за вработување на Република Македонија, општините и градот Скопје, агенциите и другите институции основани со закон, јавните претпријатија, како и правните лица во кои државата е доминантен акционер.

Глава 2

ДЕФИНИЦИИ

Член 2

Одделни поими употребени во овој закон го имаат следново значење:

а) внатрешна ревизија е независна објективна активност за проверување на информации и потврдување на нивната точност и давање совет, создадена со цел да придонесе во подобрувањето на работењето на субјектите.

Тaa им помага на субјектите да ги исполнат своите цели, применувајќи планиран, строго определен пристап за проценка и подобрување на успешноста во процесите на управување со ризикот, контролата и раководењето;

б) ревизија на усогласеност (регуларност) е проценка дали работењето е во согласност со законите, подзаконските и интерните акти што се во сила;

в) ревизија на системите за внатрешна контрола е темелна проценка на функционирањето на системите за внатрешна контрола;

г) ревизија на успешноста во работењето (извршувањето) е проценка на економичноста, ефикасноста и ефективноста на работењето и користењето на средствата во дефинирана област на активности или програми и

д) финансиска ревизија е проверка на точноста и комплетноста на сметководствената евиденција и финансиските извештаи.

Глава 3

СТАНДАРДИ, ЦЕЛ, ОСНОВНИ ЗАДАЧИ, ПРИНЦИПИ И ВИДОВИ НА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА

Стандарди за внатрешна ревизија

Член 3

(1) Внатрешната ревизија кај субјектите од членот 1 став (2) на овој закон ја вршат внатрешни ревизори.

(2) Внатрешните ревизори работат согласно со прифатените професионални стандарди кои се засновани на меѓународните стандарди за внатрешна ревизија.

(3) Во согласност со меѓународните стандарди за внатрешна ревизија министерот за финансии ги пропишува стандардите за професионално извршување на внатрешната ревизија.

Цел, основни задачи и принципи на внатрешната ревизија

Член 4

Целта на внатрешната ревизија е на раководителот на субјектот да му обезбеди независно објективно оценување со цел подобрување на работењето на субјектот и на ефективноста на системите за внатрешна контрола.

Член 5

Основни задачи на внатрешната ревизија се:

а) оценување на значајните фактори на ризик и давање совети на раководителот на субјектот за намалување на факторите на ризик;

б) врз основа на анализи да се утврди и оцени економичноста, ефикасноста и ефективноста во работењето на системите за финансиско управување и контрола и да се дадат препораки за подобрување на работењето на субјектот;

в) проверка на точноста и комплетноста на сметководствената евиденција и финансиските извештаи;

г) утврдување и оценување на усогласеноста на работењето со законите, подзаконските и интерните акти и

д) следење на спроведувањето на преземените мерки од раководителот на субјектот врз основа на ревизорскиот извештај.

Член 6

Внатрешната ревизија се спроведува согласно со принципите на законитост, независност, непристрасност, доверливост и професионалност.

Видови на внатрешна ревизија

Член 7

Видови на внатрешна ревизија се:

а) ревизија на системите за внатрешна контрола;

б) ревизија на усогласеност (регуларност);

- в) ревизија на успешноста во работењето (извршувањето) и
- г) финансиска ревизија.

Глава 4

ОРГАНИЗАЦИЈА, УСОГЛАСУВАЊЕ И НЕЗАВИСНОСТ НА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА

Организација и усогласување на системот за внатрешна ревизија

Член 8

Министерството за финансии е надлежно за регулирање, развој и усогласување на системот за внатрешна ревизија во јавниот сектор и соработува со релевантните меѓународни институции во областа на внатрешната ревизија.

Член 9

Спроведувањето на функцијата внатрешна ревизија се врши преку:

- а) Централната внатрешна ревизија во Министерството за финансии и
- б) организационите единици (во натамошниот текст: единици) за внатрешна ревизија во субјектите од членот 1 став (2) на овој закон.

Централна внатрешна ревизија

Член 10

(1) Централната внатрешна ревизија се основа во рамките на Министерството за финансии.

(2) Централната внатрешна ревизија ги спроведува следниве активности:

- регулирање, развој и усогласување на системот за внатрешна ревизија во јавниот сектор и
- внатрешна ревизија кај субјектите од јавниот сектор кај кои не се основани единици за внатрешна ревизија до моментот на нивното основање и вршење на внатрешна ревизија кај субјектите кај кои се основани единици за внатрешна ревизија, но кои не вршат внатрешна ревизија согласно со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, додека не се отстранат неправилностите.

Член 11

Централната внатрешна ревизија со цел регулирање, развој и усогласување на системот за внатрешна ревизија во јавниот сектор, ги спроведува следниве активности:

- а) подготвува предлози на законски и подзаконски акти за внатрешна ревизија;
- б) дава предлози за развој и усогласување на системот на внатрешна ревизија;
- в) го следи спроведувањето на законите, подзаконските и интерните акти, прифатените професионални стандарди и етичкиот кодекс, упатствата и методите за внатрешна ревизија;
- г) го развива системот за обука на внатрешните ревизори;
- д) изготвува збирни квартални и годишни извештаи за внатрешна ревизија и
- ѓ) соработува со Државниот завод за ревизија и други професионални организации од областа на ревизијата и сметководството.

Основање и работење на единиците за внатрешна ревизија

Член 12

(1) Субјектите се должни да основаат единица за внатрешна ревизија и да обезбедат ресурси за нејзино функционирање.

(2) Работењето и задачите на единиците за внатрешна ревизија се уредуваат со овој закон и актите на субјектот.

(3) Единиците за внатрешна ревизија во субјектите од членот 1 став (2) на овој закон кои имаат единки корисници се одговорни и за извршување на задачите на внатрешната ревизија кај единките корисници на средства во својот состав.

(4) Организационата структура и бројот на внатрешните ревизори во единицата за внатрешна ревизија се одредува врз основа на обемот и сложеноста на задачите на субјектот и средствата со кои располага и управува.

Организациска независност

Член 13

Централната внатрешна ревизија и единиците за внатрешна ревизија се организирани на начин со кој се обезбедува независност во вршењето на нивните работи.

Функционална независност

Член 14

(1) Раководителот на субјектот е одговорен за обезбедување на функционална независност на работењето на внатрешната ревизија.

(2) Единицата за внатрешна ревизија директно одговара пред раководителот на субјектот.

(3) Раководителот на единицата за внатрешна ревизија и внатрешните ревизори не треба да извршуваат други задачи во субјектот што не се поврзани со функцијата на внатрешната ревизија.

Член 15

(1) Внатрешниот ревизор е должен да ја извршува својата работа согласно со закон, подзаконските акти, стандардите и етичкиот кодекс, како и упатството за работа и повелбата на секоја единица за внатрешна ревизија.

(2) Министерот за финансии ги пропишува основните елементи на упатството за работа и повелбата на единиците за внатрешна ревизија.

Глава 5

УСЛОВИ КОИ ТРЕБА ДА ГИ ИСПОЛНИ ВНАТРЕШНИОТ РЕВИЗОР

Член 16

Внатрешниот ревизор, покрај општите услови за вработување утврдени со закон, треба да ги исполнува и следниве услови:

- високо образование од областа на економијата, правото или други области согласно со актите за организација и систематизација и
- да има најмалку две години работно искуство во внатрешната ревизија, надворешната ревизија или финансиите.

Глава 6

НАДЛЕЖНОСТИ НА РАКОВОДИТЕЛОТ НА ЕДИНИЦАТА ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА

Член 17

Раководителот на единицата за внатрешна ревизија:

- а) изготвува упатство за работа на единицата и повелба за внатрешна ревизија;

- б) подготвува годишни планови за внатрешна ревизија врз основа на процената на ризикот и по одобрувањето од раководителот на субјектот го обезбедува нивното спроведување и следење;

- в) го организира и координира работењето на внатрешната ревизија и врши надзор на нејзиното спроведување;

г) го информира раководителот на субјектот за постоење на сопствен конфликт на интереси при извршување на својата задача;

д) го информира раководителот на субјектот доколку се појави сомнеж за нерегуларности и/или измами кои можат да резултираат со кривична, прекршочна или дисциплинска постапка;

ѓ) го доставува ревизорскиот извештај до раководителот на субјектот, а доколку ревидираниот субјект е буџетски корисник од втор ред и на неговиот раководител;

е) подготвува квартални и годишни извештаи за работењето на внатрешната ревизија;

ж) се грижи за квалитетно извршување на внатрешната ревизија и примената на насоките дадени од министерот за финансии;

з) се грижи за евидентирање на ревизорските активности и чување на документите од ревизиите;

с) обезбедува обука на внатрешните ревизори, подготвува и поднесува годишни планови за обука до раководителот на субјектот за нивно одобрување и обезбедува нивна имплементација;

и) ги проценува капацитетите и ресурсите на единицата за внатрешна ревизија на годишно ниво и доставува препораки до раководителот на субјектот за нивната усогласеност со годишниот план за ревизија;

ј) го известува раководителот на субјектот за спроведувањето на годишниот план за ревизија и дава објаснување за промените во планот за ревизија и

к) го следи спроведувањето на препораките од извршената ревизија и акционите планови.

Глава 7

ПРАВА И НАДЛЕЖНОСТИ НА ВНАТРЕШНИОТ РЕВИЗОР

Член 18

Внатрешниот ревизор ги има следниве права:

а) да влезе во просториите на субјектот каде што се врши ревизија, имајќи ги предвид правилата за безбедност и добро однесување;

б) да има пристап до соодветните документи поврзани со ревизијата кај субјектот, како и документите кои содржат државна, службена или деловна тајна и други документи и податоци што се чуваат во електронска форма, придржувајќи се на одредбите за заштита на податоци и тајни, дефинирани во соодветните законски, подзаконски и интерни акти. Да бара заверени копии, изводи или потврди од горенаведените документи и во одредени случаи да ги земе оригиналните документи, оставајќи копија со потврда за прием;

в) да бара усна или писмена информација од кој било вработен или раководител во субјектот во кој се врши ревизија;

г) да бара информации од други институции во врска со работењето и управувањето со субјектот во кој се врши ревизија и

д) да иницира вклучување на надворешни експерти.

Член 19

Внатрешниот ревизор има надлежност да:

а) ја спроведува програмата за ревизија;

б) го информира раководителот на субјектот во кој се врши ревизија за почетокот на ревизијата и го презентира писмото за овластување;

в) ги проучува документите и состојбите неопходни за формирање на објективно мислење;

г) ги образложува наодите објективно и вистинито во писмена форма и да ги поткрепува со докази;

д) го информира веднаш раководителот на единицата за внатрешна ревизија ако во текот на ревизијата се појави сомнеж за нерегуларност и/или измама, кој може да резултира со кривична, прекршочна или дисциплинска постапка;

ѓ) изготвува нацрт на ревизорски извештај кој го разгледува и усогласува со одговорните лица во ревидираниот субјект;

е) ги доставува нацртот и конечниот извештај до раководителот на единицата за внатрешна ревизија;

ж) го известува веднаш раководителот на единицата за внатрешна ревизија во случај на конфликт на интереси во врска со ревизијата;

з) ги враќа оригиналните документи кога ќе заврши ревизијата, а доколку постои сомнеж кој може да доведе до кривична, прекршочна или дисциплинска постапка, ги доставува документите до раководителот на субјектот со потврда за нивниот прием, со цел тој да ги преземе потребните мерки;

с) чува каква било државна, службена или деловна тајна која ќе ја открие при спроведувањето на ревизијата и

и) ги чува сите работни документи во досието за внатрешна ревизија.

Конфликт на интереси

Член 20

Раководителот на единицата за внатрешна ревизија или внатрешниот ревизор не треба да учествува во ревизија доколку постои некој од следниве видови конфликти на интереси ако:

а) во текот на последните три години ревизорот бил вработен во субјектот во кој се врши ревизија;

б) во текот на последните три години ревизорот, брачниот другар или роднина до втор степен раководел во субјектот во кој се врши ревизија;

в) ревизорот, брачниот другар или роднината до втор степен имаат удел или акции во субјектот во кој се врши ревизија и

г) постојат други околности кои можат да доведат до потенцијален конфликт на интереси, кога раководителот на единицата за внатрешна ревизија ќе процени и ќе го образложи во писмена форма.

Глава 8

ПРАВА И ОБВРСКИ НА СУБЈЕКТОТ ВО КОЈ СЕ ВРШИ РЕВИЗИЈА

Член 21

Одговорното лице во субјектот во кој се врши ревизија има право:

а) да бара документ за лична идентификација и писмо за овластување на ревизорот, а во спротивно да ја одбие соработката и

б) да биде повикан да даде коментари и да разговара за нацртот на ревизорскиот извештај.

Член 22

Одговорното лице и вработените во субјектот во кој се врши ревизија ги имаат следниве обврски:

а) да помагаат и соработуваат за време на ревизијата;

б) да обезбедуваат усни или писмени информации, изјави на барање на ревизорот, пристап до документите, да доставуваат заверени фотокопии од бараните документи, како и да ги доставуваат бараните оригинални документи со потврда за прием на истите;

в) на барање на ревизорот да дадат изјава за комплетноста на документите и податоците;

г) врз основа на ревизорските наоди и препораки да подготвуваат акционен план во кој ќе се утврдат одговорните лица и крајните рокови за преземање на неопходните мерки во рамките на нивните надлежности и да го информираат раководителот на субјектот и раководителот на внатрешната ревизија за спроведувањето на акциониот план и

д) да обезбедат соодветни услови за работа на ревизорите.

Глава 9

СПРОВЕДУВАЊЕ НА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА

Планирање на внатрешната ревизија

Член 23

(1) Со цел планирање на работата на ревизијата, раководителот на единицата за внатрешна ревизија изготвува годишен план за ревизија, кој го потврдува одговорното лице на субјектот.

(2) Министерот за финансии ја пропишува содржината на годишниот план за ревизија од ставот (1) на овој член.

Член 24

Раководителот на единицата за внатрешна ревизија го доставува годишниот план за ревизија за наредната година до министерот за финансии најдоцна до 15 декември во тековната година.

Ревизорска програма

Член 25

(1) Раководителот на единицата за внатрешна ревизија или внатрешниот ревизор назначен од него, изготвува програма за секоја ревизија и ги назначува внатрешните ревизори за соодветната ревизија.

(2) Министерот за финансии ја пропишува содржината на програмата за ревизија од ставот (1) на овој член.

Писмо за овластување

Член 26

(1) На внатрешниот ревизор за секоја ревизија му се издава писмо за овластување потпишано од раководителот на единицата за внатрешна ревизија.

(2) Писмото за овластување на раководителот на единицата за внатрешна ревизија го потпишува раководителот на субјектот.

(3) Писмото за овластување на надворешни експерти за спроведување на внатрешната ревизија ангажирани од раководителот на субјектот го потпишува раководителот на единицата за внатрешна ревизија.

Ревизорски извештај

Член 27

Ревизорот изготвува ревизорски извештај кој ги содржи предметот, наодите, заклучоците и препораките од ревизијата.

Квартални и годишни ревизорски извештаи

Член 28

(1) Раководителот на единицата за внатрешна ревизија и раководителот на субјектот се одговорни за подготвување на квартални и годишни ревизорски извештаи.

(2) Кварталниот и годишниот извештај содржат:

- збиен извештај за работењето на внатрешната ревизија во извештајниот период и
- извештај за реализираните ревизорски наоди и препораки.

(3) Раководителот на субјектот ги испраќа кварталните ревизорски извештаи до раководителот на Централната внатрешна ревизија на негово барање.

(4) Раководителот на субјектот го испраќа годишниот ревизорски извештај до министерот за финансии најдоцна до 15 април следната година.

Глава 10

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 29

Министерот за финансии, во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон ќе ги донесе подзаконските акти, согласно со членовите 3, 15, 23 и 25 од овој закон.

Член 30

Одредбата од членот 20 точка а) на овој закон ќе се применува по истекот на три години од денот на влегувањето во сила на овој закон, односно од првото назначување на внатрешен ревизор.

Член 31

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престануваат да важат одредбите од членовите 46-а, 46-б, 46-в, 46-г и 46-д на Законот за буџетите ("Службен весник на Република Македонија" број 79/93, 3/94, 71/96, 46/2000, 11/2001, 93/2001, 46/2002, 24/2003 и 85/2003).

Член 32

До денот на влегувањето во сила на подзаконските прописи според одредбите на овој закон, се применуваат подзаконските прописи што важеле до денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 33

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J I

PËR REVIZION TË BRENDSHËM NË SEKTORIN PUBLIK

Kapitulli 1

DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

(1) Me këtë ligj rregullohet sistemi për revizion të brendshëm i themeluar konform standardeve ndërkombëtare për revizion të brendshëm, qëllimeve, parimeve, organizimit, funksionimit dhe kompetencave të revizionit të brendshëm të subjekteve në sektorin publik të Republikës së Maqedonisë.

(2) Dispozitat e këtij ligji kanë të bëjnë me subjektet e sektorit publik si vijon (në tekstin e mëtejme: subjekte): shfrytëzuesit e mjeteve nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë, Fondi për Sigurim Pensional dhe Invalidor i Maqedonisë, Fondi për Sigurim Shëndetësor i Maqedonisë, Fondi për Rrugë Magjistrale dhe Rajonale, Agjencia për Punësim i Republikës së Maqedonisë, komunat dhe Qyteti i Shkupit, agjencitë dhe institucionet tjera të themeluara me ligj, ndërmarrjet publike, si dhe personat juridikë në të cilët shteti është aksionari dominant.

Kapitulli 2

Përkufizime

Neni 2

Nocionet e veçanta që përdoren në këtë ligj e kanë kuptimin si vijon:

a) revizioni i brendshëm është aktivitet objektiv i pavarur për kontrollimin e informatave dhe vërtetimin e saktësisë së tyre dhe dhënie këshilla, i themeluar me qëllim që të kontribuojë në përmirësimin e punës së subjekteve. Ai iu ndihmon subjekteve që t'i përmbushin qëllimet e tyre, duke aplikuar një qasje të planifikuar, rreptë të përcaktuar për vlerësimin dhe përmirësimin e suksesit të proceseve të menaxhimit me rrezikun, kontrollin dhe udhëheqjen;

b) revizioni i harmonizimit (rregullshmërisë) është vlerësim se a është veprimtaria në përputhje me ligjet, aktet nënligjore dhe interne që janë në fuqi;

c) revizioni i sistemeve për kontroll të brendshëm është vlerësimi themelor i funksionimit të sistemit për kontroll të brendshëm;

ç) revizioni i suksesit në punë (realizimi) është vlerësim i ekonomizimit, efikasitetit dhe efektivitetit në punë dhe shfrytëzimit të mjeteve në sferë të definuar të aktiviteteve ose programeve; dhe

d) revizionin financiar është kontrollin e saktësisë dhe kompletimit të evidencës së kontabilitetit dhe raporteve financiare.

Kapitulli 3

STANDARDET, QËLLIMI, DETYRAT THEMELORE, PARIMET, DHE LLOJET E REVIZIONIT TË BRENDSHËM

Standardet për revizion të brendshëm

Neni 3

(1) Revizionin e brendshëm te subjektet nga neni 1 paragrafi (2) të këtij ligji e bëjnë revizorët e brendshëm.

(2) Revizorët e brendshëm punojnë në pajtim me standardet e pranuar profesionale të themeluara sipas standardeve ndërkombëtare për revizion të brendshëm.

(3) Në përputhje me standardet ndërkombëtare për revizion të brendshëm, ministri i Financave i përcakton standardet për kryerjen profesionale të revizionit të brendshëm.

Qëllimi, detyrat dhe parimet themelore të revizionit të brendshëm

Neni 4

Qëllimi i revizionit të brendshëm është që udhëheqësit të subjektit t'i sigurojë vlerësim të pavarur dhe objektiv me qëllim të përmirësimit të punës së subjektit dhe efektivitetit të sistemeve për kontroll të brendshëm.

Neni 5

Detyrat themelore të revizionit të brendshëm janë:

a) vlerësimi i faktorëve të rëndësishëm të rrezikut dhe dhënia e këshillave udhëheqësve të subjektit për zvogëlimin e faktorëve të rrezikut;

b) në bazë të analizave të verifikohet dhe vlerësohet ekonomizimi, efikasiteti dhe efektiviteti në punën e sistemeve për administrim financiar dhe kontroll dhe të jipen rekomandime për përmirësimin e punës së subjektit;

c) verifikimi i saktësisë dhe kompletimi i evidencës së kontabilitetit dhe raporteve financiare;

ç) përcaktimi dhe vlerësimi i harmonizimit të punës me ligjet, aktet nënligjore dhe interne; dhe

d) përcjellja e realizimit të masave të ndërmarra nga ana e udhëheqësit të subjektit në bazë të raportit të revizionit.

Neni 6

Revizioni i brendshëm zbatohet në përputhje me parimet e ligjshmërisë, pavarësisë, paanshmërisë, besueshmërisë dhe profesionalizmit.

Llojet e revizionit të brendshëm

Neni 7

Llojet e revizionit të brendshëm janë:

a) revizioni i sistemeve për kontroll të brendshëm;

b) revizioni i harmonizimit (rregullshmëri);

c) revizioni i suksesit në punë (realizimi); dhe

ç) revizioni financiar.

Kapitulli 4

ORGANIZIMI, HARMONIZIMI DHE PAVARËSIA E REVIZIONIT TË BRENDSHËM

Organizimi dhe harmonizimi i sistemit për revizion të brendshëm

Neni 8

Ministria e Financave është kompetente për rregullimin, zhvillimin dhe harmonizimin e sistemit për revizion të brendshëm në sektorin publik dhe bashkëpunon me institucionet relevante ndërkombëtare në sferën e revizionit të brendshëm.

Neni 9

Zbatimi i funksionit revizion i brendshëm kryhet përmes:

a) Revizionit qendror të brendshëm në Ministrinë e Financave; dhe

b) njërive organizative (në tekstin e mëtejshëm: njësi) për revizion të brendshëm në subjektet nga neni 1, paragrafi (2), i këtij ligji.

Rrevizioni qendror i brendshëm

Neni 10

(1) Revizioni qendror i brendshëm themelohet në kuadër të Ministrisë së Financave.

(2) Revizioni qendror i brendshëm i zbaton këto aktivitete:

- rregullimin, zhvillimin dhe harmonizimin e sistemit për revizion të brendshëm në sektorin publik; dhe

- revizionin e brendshëm te subjektet e sektorit publik tek të cilët nuk janë themeluar njësi për revizion të brendshëm nga momenti i themelimit të tyre dhe kryerjes së revizionit të brendshëm te subjektet tek të cilët janë themeluar njësi për revizion të brendshëm, por të cilat nuk kryejnë revizion të brendshëm në përputhje me këtë ligj dhe dispozitat e miratuara në bazë të këtij ligji, përderisa nuk shmangen parregullsitë.

Neni 11

Revizioni qendror i brendshëm me qëllim të rregullimit, zhvillimit dhe harmonizimit të sistemit për revizion të brendshëm në sektorin publik, i zbaton këto aktivitete:

a) përgatit propozime të akteve ligjore dhe nënligjore për revizion të brendshëm;

b) jep propozime për zhvillimin dhe harmonizimin e revizionit të brendshëm;

c) e përcjell zbatimin e ligjeve, akteve nënligjore dhe interne, standardeve të pranuar profesionale dhe kodeksin etik, udhëzimeve dhe metodat e revizionit të brendshëm;

ç) e zhvillon sistemin e trajnimit të revizorëve të brendshëm;

d) përgatit raporte përmblledhëse tremujore dhe vjetore për revizionin e brendshëm; dhe

dh) bashkëpunon me Entin Shtetëror për Revizion dhe me organizata tjera profesionale nga sfera e revizionit dhe kontabilitetit.

Themelimi dhe puna e njësive për revizion të brendshëm

Neni 12

(1) Subjektet janë të obligura të themelojnë njësi për revizion të brendshëm dhe të sigurojnë resurse për funksionimin e tyre.

(2) Puna dhe detyrat e njësive për revizion të brendshëm rregullohen me këtë ligj dhe me aktet e subjektit.

(3) Njësitë për revizion të brendshëm në subjektet nga neni 1, paragrafi (2), i këtij ligji, që kanë individë shfryrëzues, kanë përgjegjësi edhe për realizimin e detyrave të revizionit të brendshëm pranë individëve shfrytëzues të mjeteve në përbërjen e tyre.

(4) Struktura organizative dhe numri i revizorëve të brendshëm në njësinë për revizion të brendshëm përcaktohet në bazë të vëllimit dhe ndërlikueshmërisë së detyrave të subjektit dhe mjeteve me të cilat disponon dhe administron.

Pavarësia organizative

Neni 13

Revizioni qendror i brendshëm dhe njësitë për revizion të brendshëm organizohen në mënyrë me të cilën sigurohet pavarësi në kryerjen e punëve të tyre.

Pavarësia funksionale

Neni 14

(1) Udhëheqësi i subjektit ka përgjegjësi për sigurimin e pavarësisë funksionale të punës së revizionit të brendshëm.

(2) Njësia për revizion të brendshëm në mënyrë të drejtpërdrejtë përgjigjet para udhëheqësit.

(3) Udhëheqësi i njësise për revizion të brendshëm dhe revizorët e brendshëm nuk duhet të kryejnë detyra tjera në subjektet që nuk janë të ndërlidhur me funksionin e revizionit të brendshëm.

Neni 15

(1) Revizori i brendshëm është i obliguar që ta kryejë punën e tij në përputhje me ligjin, aktet nënligjore, standardet dhe kodeksin etik, si edhe me udhëzimin për punën dhe kartën e secilës njësi për revizion të brendshëm.

(2) Ministri i Financave i përcakton elementet themelore të udhëzimit për punë dhe kartës së njësive për revizion të brendshëm.

Kapitulli 5

KUSHTET QË DUHET T'I PËRMBUSHË REVIZORI I BRENDSHËM

Neni 16

Revizori i brendshëm, përkrah kushteve të përgjithshme për punësim të përcaktuara me ligj, duhet t'i përmbushë edhe këto kushte:

- arsim sipëror nga sfera e ekonomisë, drejtësisë ose sfera tjera në përputhje me aktet për organizim dhe sistematizim; dhe

- të ketë më së paku dy vjet përvojë pune në revizionin e brendshëm, revizionin e jashtëm ose në financa.

Kapitulli 6

KOMPETENCAT E UDHËHEQËSIT TË NJËSISË PËR REVIZION TË BRENDSHËM

Neni 17

Udhëheqësi i njësise për revizion të brendshëm:

a) përgatit udhëzim pune për njësinë dhe kartë për revizion të brendshëm;

b) përgatit plane vjetor për revizion të brendshëm në bazë të vlerësimit të rrezikut dhe pas pëlqimit nga udhëheqësi i subjektit e siguron realizimin dhe përcjelljen e tyre;

c) e organizon dhe bashkërendit punën e revizionit të brendshëm dhe bën mbikëqyrjen e realizimit të tij;

ç) e informon udhëheqësin e subjektit për ekzistimin e konfliktit të interesave vetjake gjatë kryerjes së detyrës së vet;

d) e informon udhëheqësin e subjektit nëse paraqitet dyshimi për parregullsi dhe/ose mashtrime të cilat mund të rezultojnë me procedurë penale, kundërvajtëse ose disiplinore;

dh) ia dërgon raportin e revizionit udhëheqësit të subjektit, ndërkaq nëse subjekti i reviduar është shfrytëzues buxhetor i shkallës së dytë, edhe udhëheqësit të tij;

e) përgatit raporte tremujore dhe vjetore për punën e revizionit të brendshëm; dhe

ë) përkujdeset për realizimin cilësor të revizionit të brendshëm dhe aplikimin e kahjeve të dhëna nga ministri i Financave;

f) përkujdeset për evidentimin e aktiviteteve nga revizioni dhe për ruajtjen e dokumenteve nga revizionet;

g) siguron trajnim për revizorët e brendshëm, përgatit dhe paraqet plane vjetor për trajnim pranë udhëheqësit të subjektit për dhënien e pëlqimit për të njëjtat dhe e siguron implementimin e tyre;

gj) në nivel vjetor, i vlerëson kapacitetet dhe resurset e njësise për revizion të brendshëm dhe i dërgon rekomandime udhëheqësit të subjektit për harmonizimin e tyre me planin vjetor për revizion;

h) e lajmëron udhëheqësin e subjektit për zbatimin e planit vjetor për revizion dhe jep sqarime për ndryshimet në planin për revizion, dhe

i) e përcjell zbatimin e rekomandimeve nga revizioni i kryer dhe nga planet aksionale.

Kapitulli 7

TË DREJTAT DHE KOMPETENCAT E REVIZORIT TË BRENDSHËM

Neni 18

Revizori i brendshëm i ka këto të drejta:

a) të hyjë në lokalet e subjektit ku kryhet revizioni, duke i pasur parasysh rregullat për siguri dhe sjellje korrekte;

b) të ketë qasje te dokumentet përkatëse të ndërlidhura me revizionin pranë subjektit, si edhe dokumentet që përmbajnë sekret shtetëror, zyrtar ose afarist dhe dokumentet dhe të dhënat tjera që ruhen në formë elektronike, duke ju përmbajtur dispozitave për mbrojtjen e të dhënave dhe sekreteve, të përkufizuara në aktet përkatëse ligjore, nënligjore dhe interne. Të kërkojë kopje të vërtetuara, ekstrakte ose vërtetime nga dokumentet e cekura më lart dhe në raste të veçanta t'i marrë dokumentet origjinale, duke lënë kopje me vërtetim për pranim;

ç) të kërkojë informata gojore ose me shkrim nga cili do qoftë punonjës ose udhëheqës në subjektin në të cilin kryhet revizioni;

d) të kërkojë informata nga institucione tjera në lidhje me punën dhe administrimin me subjektin në të cilin kryhet revizioni; dhe

d) ta inicojë inkuadrimin e ekspertëve të jashtëm.

Neni 19

Revizori i brendshëm ka kompetenca ta:

a) zbatojë programin për revizion;

b) informojë udhëheqësin e subjektit në të cilin kryhet revizioni për fillimin e revizionit dhe e prezenton letrën e prokurimit;

c) i analizon dokumentet dhe gjendjet e domosdoshme për formimin e mendimit objektiv;

ç) konstatimet i justifikon në mënyrë objektive dhe të mirëfilltë në formë me shkrim dhe i mbështet me dëshmi;

d) menjëherë e informon udhëheqësin e njësise për revizion të brendshëm nëse gjatë revizionit lind dyshimi për parregullsi dhe/ose mashtrim, që mund të rezultojë me procedurë penale, kundërvajtëse ose disiplinore;

dh) përgatit projekt raport revizioni të cilin e shqyrton dhe harmonizon me personat përgjegjës në subjektin e reviduar;

e) projekt raportin dhe raportin final ia dërgon udhëheqësit të njësise për revizion të brendshëm;

ë) njoftojë menjëherë udhëheqësin e njësise për revizion të brendshëm në rast konflikti të interesit në lidhje me revizionin;

f) t'i kthejë dokumentet origjinale kur do mbarojë revizioni, ndërkaq nëse ekziston dyshim i cili mund të sjellë deri në procedurë penale, kundërvajtëse ose disiplinore, t'ia dërgojë dokumentet udhëheqësit të subjektit me vërtetim për pranimin e tyre, me qëllim që ai t'i ndërmarrë masat e nevojshme;

g) ruajë secilin sekret shtetëror, zyrtar ose afarist të cilin do ta zbulojë gjatë zbatimit të revizionit; dhe

gj) t'i ruajë të gjitha dokumentet e punës në dosjen e revizionit të brendshëm.

Konflikt interesash

Neni 20

Udhëheqësi i njësise për revizion të brendshëm ose revizori i brendshëm nuk duhet të marrë pjesë në revizion nëse ekziston ndonjë nga llojet e konfliktit të interesit si në vijim:

a) nëse gjatë tre viteve të fundit, revizori ka qenë i punësuar në subjektin në të cilin kryhet revizioni;

b) nëse gjatë tre viteve të fundit, revizori, bashkëshortja/ti ose farefisi deri në brezin e dytë, ka udhëhequr me subjektin në të cilin kryhet revizioni;

c) nëse revizori, bashkëshortja/ti ose farefisi deri në brezin e dytë kanë pjesë ose aksione në subjektin në të cilin kryhet revizioni; dhe

ç) nëse ekzistojnë rrethana tjera që mund të sjellin deri në konflikt potencial interesash, kur udhëheqësi i njësisë për revizion të brendshëm do ta vlerësojë dhe do ta justifikojë në formë me shkrim.

Kapitulli 8

TË DREJTAT DHE OBLIGIMET E SUBJEKTTIT NË TË CILIN KRYHET REVIZIONI

Neni 21

Personi përgjegjës në subjektin në të cilin kryhet revizioni ka të drejtë:

a) të kërkojë dokument për identifikim personal dhe letër për prokurimin e revizorit, ndërkaq në të kundërtën ta refuzojë bashkëpunimin; dhe

b) të thirret dhe të japë komente dhe të bisedojë për projekt raportin e revizionit.

Neni 22

Personi përgjegjës dhe të punësuarit në subjektin në të cilin kryhet revizioni i kanë këto të drejta:

a) të ndihmojnë dhe bashkëpunojnë gjatë kohës së revizionit;

b) të sigurojnë informata gojore ose të shkruara, deklaratat me kërkesë të revizorit, qasje deri te dokumentet, të dërgojë fotokopje të vërtetuara nga dokumentet e kërkuara, si edhe t'i dërgojë dokumentet e kërkuara origjinale me vërtetim për pranimin e të njëjtave;

c) sipas kërkesës së revizorit, të japin deklaratë se dokumentet dhe të dhënat janë komplet;

ç) në bazë të konstatimeve dhe rekomandimeve nga revizioni, të përgatisin plan aksional në të cilin do të caktohen personat përgjegjës dhe afati maksimal për ndërmarrjen e masave të domosdoshme në kuadër të kompetencave të tyre dhe ta informojnë udhëheqësin e subjektit dhe udhëheqësin e revizionit të brendshëm për zbatimin e planit aksional; dhe

d) të sigurojnë kushte përkatëse për punën e revizorëve.

Kapitulli 9

ZBATIMI I REVIZIONIT TË BRENDSHËM

Planifikimi i revizionit të brendshëm

Neni 23

(1) Me qëllim të planifikimit të punës së revizionit, udhëheqësi i njësisë për revizion të brendshëm përgatit plan vjetor për revizion, të cilin e verifikon personi përgjegjës i subjektit.

(2) Ministri i Financave, e përcakton përmbajtjen e planit vjetor për revizion nga paragrafi (1) i këtij neni.

Neni 24

Udhëheqësi i njësisë për revizion të brendshëm, ministrit të Financave ia paraqet planin vjetor për revizion për vitin e ardhshëm edhe atë më së voni deri më 15 dhjetor të vitit në vijim.

Programi i revizionit

Neni 25

(1) Udhëheqësi i njësisë për revizion të brendshëm ose revizori i brendshëm i emëruar nga ai, përgatit program për secilin revizion dhe i emëron revizorët e brendshëm për revizionin përkatës.

(2) Ministri i Financave e përcakton përmbajtjen e programit për revizion nga paragrafi (1) i këtij neni.

Letër për prokurim

Neni 26

(1) Revizorit të brendshëm për secilin revizion i lëshohet letër për prokurim i nënshkruar nga udhëheqësi i njësisë për revizion të brendshëm.

(2) Letrën për prokurimin e udhëheqësit të njësisë për revizion të brendshëm e nënshkruan udhëheqësi i subjektit.

(3) Letrën për prokurimin e ekspertëve të jashtëm për zbatimin e revizionit të brendshëm të angazhuar nga udhëheqësi i subjektit e nënshkruan udhëheqësi i njësisë për revizion të brendshëm.

Raporti i revizionit

Neni 27

Revizori e përgatit raportin e revizionit i cili i përmban lëndën, konstatimet, konkludimet dhe rekomandimet nga revizioni.

Rapporte tremujore dhe vjetore nga revizioni

Neni 28

(1) Udhëheqësi i njësisë për revizion të brendshëm dhe udhëheqësi i subjektit janë përgjegjës për përgatitjen e raporteve tremujore dhe vjetore nga revizioni.

(2) Raporti tremujore dhe vjetore përmbajnë:

- raport përmbledhës për punën e revizionit të brendshëm në periudhën e raportimit; dhe

- raport për konstatimet dhe rekomandimet e realizuara nga revizioni.

(3) Udhëheqësi i subjektit, raportet tremujore nga revizioni ia dërgon udhëheqësit të Revizionit qendror të brendshëm, me kërkesë të tij.

(4) Udhëheqësi i subjektit, raportin vjetor nga revizioni ia dërgon ministrit të Financave më së voni deri më 15 prill të vitit të ardhshëm.

Kapitulli 10

DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 29

Ministri i Financave, brenda afatit prej gjashtë muajsh nga dita e hyrjes në fuqi e këtij ligji, do t'i miratojë aktet nënligjore, në përputhje me nenet 3, 15, 23 dhe 25 të këtij ligji.

Neni 30

Dispozita nga neni 20 pika a) e këtij ligji do të aplikohet pas skadimit të tre vjetëve nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji, përkatësisht nga emërimi i parë i revizorit të brendshëm.

Neni 31

Me ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, pushojnë të vlejnjë dispozitat nga nenet: 46-a, 46-b, 46-v, 46-g dhe 46-d nga Ligji për buxhete ("Gazeta zyrtare e RM-së", numër 79/93; 3/94; 71/96; 46/2000; 11/2001; 93/2001; 46/2002; 24/2003 dhe 85/2003).

Neni 32

Deri në ditën e hyrjes në fuqi të dispozitave nënligjore sipas dispozitave të këtij ligji, aplikohen dispozitat nënligjore që kanë vlejtur deri në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 33

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1285.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија, издаваат

У К А З**ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЦАРИНСКАТА ТАРИФА**

Се прогласува Законот за изменување на Законот за Царинската тарифа,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 28 септември 2004 година.

Бр. 07-3880/1 Претседател
28 септември 2004 година на Република Македонија,
Скопје **Бранко Црвенковски, с.р.**

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН**ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЦАРИНСКАТА ТАРИФА****Член 1**

Во Законот за Царинската тарифа ("Службен весник на Република Македонија" број 23/2003 и 77/2003), членот 6 се брише.

Член 2

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J I**PËR NDRYSHIMIN E LIGJIT PËR TARIFËN DOGANORE****Neni 1**

Në Ligjin për Tarifën doganore ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 23/2003 dhe 77/2003), neni 6 shlyhet.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1286.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија, издаваат

У К А З**ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВИНОТО**

Се прогласува Законот за виното, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 28 септември 2004 година.

Бр. 07-3878/1 Претседател
28 септември 2004 година на Република Македонија,
Скопје **Бранко Црвенковски, с.р.**

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

**ЗАКОН
ЗА ВИНОТО****I ОПШТИ ОДРЕДБИ****Член 1**

Со овој закон се уредува производството и прометот на грозје и вино и други производи од грозје и вино, националниот регистар на лозови насади, правата и обврските на правните и физичките лица кои произведуваат и тргуваат со вино, описот, ознаката, обележувањето, презентацијата и заштитата на виното.

Член 2

Целите на овој закон се заштита на интересите на производителите и потрошувачите, добро функционирање на внатрешен и надворешен пазар, унапредување на квалитетот на производите од грозје и вино, прилагодување на ресурсите според потребите на пазарот и употребата на енолошките средства и постапки.

Член 3

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. **Свежо грозје** е плод на винова лоза што се користи за производство на вино, зрело или делумно дехидрирано, коешто може да се гмечи или пресува со вообичаената техника и е подложно на спонтанa алкохолна ферментација;

2. **Производи од грозје** се шира, шира во ферментација, шира во ферментација добиена од суво грозје, шира од свежо грозје во ферментација прекината со додавање на алкохол, концентрирана шира, пречистена концентрирана шира, сок од грозје, концентриран сок од грозје, комиње и пике;

3. **Вино** е производ добиен исклучиво со целосна или делумна алкохолна ферментација на шира од свежо грозје, гмечено или негмечено;

4. **Производи од вино** се младо вино сè уште во ферментација, вино погодно за добивање на трпезно вино, квалитетно вино, врвно вино, ликерско вино, пенливо вино, газирано пенливо вино, полупенливо вино, газирано полупенливо вино, вински оцет, вински талог, вино зајакнато за дестилација, вински дестилат и вино од презреано грозје;

5. **Шира** е течен производ добиен природно или со физички процеси од свежо грозје. Дозволената вистинска јачина на алкохол по волумен на ширата е не повеќе од 1% vol.;

6. **Шира во ферментација** е производ добиен од ферментација на ширата и со вистинска јачина на алкохол по волумен повеќе од 1% vol., но помалку од три петтини од нејзината вкупна јачина на алкохол по волумен;

7. **Шира во ферментација добиена од суво грозје** е производ добиен од делумна ферментација на шира добиена од суво грозје, чијашто вкупна содржина на шеќер пред ферментацијата е најмалку 272 грама по литар и природната и вистинската јачина на алкохол по волумен не смее да биде помалку од 8% vol.;

8. **Шира од свежо грозје со ферментација прекината со додавање на алкохол** е производ кој:

- има вистинска јачина на алкохол по волумен не помала од 12% vol., но помала од 15 % vol. и

- е добиен со додавање на производ добиен со дестилација на вино на неферментирана шира со природна јачина на алкохол по волумен не помалку од 8,5% vol. и е добиен исклучиво од сорти на грозје класифицирани како винско грозје според членот 11 на овој закон;

9. **Концентрирана шира** е некарамелизирана шира која:

- е добиена со делумна дехидрација на шира извршена со метод одобрен во согласност со овој закон, освен со директна топлина, така што рефрактометарот употребен со метод одобрен во согласност со овој закон, на температура од 20°C не покажал помалку од 50,9 %,

- потекнува исклучиво од сорти на грозје кои се класифицирани како винско грозје според членот 11 на овој закон и

- е добиена од шира со природна јачина на алкохол од најмалку 9,0% vol.

Дозволената вистинска јачина на алкохол по волумен на концентрирана шира не е повеќе од 1 % vol.;

10. Пречистена концентрирана шира е течен некарамелизиран производ кој е добиен со делумна дехидрација на шира извршена со метод одобрен во согласност со овој закон, освен со директна топлина, така што рефрактометарот употребен со метод одобрен во согласност со овој закон, на температура од 20°C не покажал помалку од 61,7% и поминал одобрена обработка за откиселување и елиминација на состојките освен шеќерот и ги има следниве својства:

- не повеќе од 5 pH на 25° Brix,
- оптичка густина на 425 nm за дебелина од 1 cm од не повеќе од 0,100 во шира разредена на 25° Brix,
- содржина на сахароза неоткриена со одреден метод на анализа,

- индекс на Folin-Ciocalteu од не повеќе од 6,00 на 25° Brix,

- титративна киселост од не повеќе од 15 милиеквиваленти по килограм на вкупните шеќери,

- содржина на сулфур диоксид не повеќе од 25 милиграми по килограм на вкупните шеќери,

- содржина на вкупни катјони не повеќе од 8 милиеквиваленти по килограм на вкупните шеќери,

- спроводливост на 25° Brix и 20° C не поголема од 120 micro-Siemens/cm,

- содржина на хидроксиметилфурфурол не повеќе од 25 милиграми по килограм на вкупните шеќери,

- присуство на мезоинозитол,

- потекнува исклучиво од сорти на грозје кои се класифицирани како винско грозје според членот 11 на овој закон,

- е добиен од шира со природна јачина на алкохол од најмалку 9,0% vol. и

- дозволена вистинска јачина на алкохол по волумен на пречистена концентрирана шира е не повеќе од 1% vol.;

11. Сок од грозје е неферментиран течен производ што може да ферментира добиен со соодветна обработка што го прави погоден за конзумирање и може да се добие:

- од свежо грозје или шира или

- со додавање вода на:

- концентрирана шира или

- концентриран сок од грозје.

Дозволената вистинска јачина на алкохол по волумен на сокот од грозје не е повеќе од 1% vol.;

12. Концентриран сок од грозје е некарамелизиран сок од грозје добиен со делумна дехидратација на сок од грозје извршена со одобрен метод во согласност со овој закон, освен со директна топлина, така што рефрактометарот употребен со метод одобрен во согласност со овој закон на температура од 20°C не покажал помалку од 50,9%.

Дозволената вистинска јачина на алкохол по волумен на концентриран сок од грозје не е повеќе од 1% vol.;

13. Младо вино во ферментација е вино во кое алкохолната ферментација сè уште не е завршена и кое сè уште не е одвоено од талогот;

14. Вино погодно за добивање на трпезно вино е вино кое:

- потекнува исклучиво од сорти на грозје коишто се класифицирани како винско грозје според членот 11 на овој закон,

- е произведено во Република Македонија и

- има вистинска јачина на алкохол не помала од 9,0 % vol.;

15. Трпезно вино е вино кое:

- потекнува исклучиво од сорти на грозје класифицирани како винско грозје според членот 11 на овој закон;

- без разлика дали ја следи примената на процесот на збогатување, вистинската јачина на алкохол по волумен да не е помала од 9,0% vol., вкупната јачина на алкохол по волумен да не е поголема од 15% vol. и

- има вкупна содржина на киселост, изразена како винска киселина, не помала од 3,5 грама по литар или 46,6 милиеквиваленти по литар;

16. Регионално вино со географска ознака, чија област на потекло е реон, чиешто име го има во листата на заштитени имиња за регионални вина утврдена од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и е во согласност со следниве правила:

- е произведено целосно од сорти на грозје препорачани за тој реон во согласност со членот 11 на овој закон,

- најмалку 85% од грозјето потекнува од реонот чие име го носи,

- ги има сите карактеристики утврдени согласно со овој закон,

- има минимум природна јачина на алкохол од 9,5% vol. и

- виното го поминало аналитичкото и органолептичкото испитување од страна на комисија за дегустација;

17. Квалитетно вино е вино со географска ознака, чија област на потекло е прецизно обележена во рамките на виногорје или во рамките на помала географска единица од истото, чиешто име го има во листата на заштитени имиња за квалитетни вина утврдена од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и ги исполнува сите карактеристики утврдени за квалитетни вина, вклучувајќи ги најмалку следниве:

- 85% од грозјето потекнува од областа чие име го носи,

- сортите на грозје се препорачани Vitis Vinifera и припаѓаат на класификацијата утврдена за квалитетно вино во согласност со членот 11 на овој закон,

- методите на одгледување на лозјата се во согласност со одредбите пропишани за квалитетни вина,

- преработката се извршува во рамките на означената област или со одобрение од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство се дозволува во непосредна близина на таа област под услов виното да се преработува одделно,

- минимум природната јачина на алкохол е од 10% vol.;

- утврден е максимум принос изразен или во тони на грозје или во хектолитри вино по хектар и

- виното го поминало аналитичкото и органолептичкото испитување од комисија за дегустација;

18. Врвно вино е вино со географска ознака препознатливо по специфичните карактеристики и висок квалитет, чијашто област на потекло е прецизно обележена во рамките на еден или неколку локалитети или помали географски единици, чиешто име го има во листата на заштитени имиња за врвни вина утврдена од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и ги има сите карактеристики утврдени за врвно вино, вклучувајќи ги најмалку следниве:

- 100% од грозјето потекнува од обележаната област чиешто име го носи,

- сортите на грозје се препорачани Vitis Vinifera и припаѓаат на класификацијата утврдена за врвно вино во согласност со членот 11 на овој закон,

- методите на одгледување на лозјата се во согласност со одредбите пропишани за врвно вино,
- преработката се извршува на лозјето или, доколку министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство одобри, во непосредна близина под услов виното да се преработува одделно,
- минимум природна јачина на алкохол е од 11% vol.,

- максимум принос изразен во тони на грозје или хектолитри на вино по хектар и
- виното го поминало аналитичкото и органолептичкото испитување од комисија за дегустација;

19. Ликерско вино е вино кое:

- има вистинска јачина на алкохол по волумен не помала од 15% vol. и не поголема од 22% vol. и вкупна јачина на алкохол по волумен не помала од 17,5% vol. и
- е добиено од шира во ферментација, или вино, или комбинација на овие производи, коишто мора да потекнуваат од сорти на грозје класифицирани како погодни за производство на ликерски вина според членот 11 на овој закон и имаат првична природна јачина на алкохол по волумен не помала од 12% vol. и со додавање:

а) индивидуално или во комбинација на неутрален алкохол од винова лоза, вклучувајќи алкохол произведен со дестилација на вино од суво грозје со вистинска јачина на алкохол по волумен не помала од 96% vol., и на дестилат од вино или вино од суво грозје со вистинска јачина на алкохол по волумен не помала од 52% vol. и не поголема од 86% vol. и

б) на еден или повеќе од следниве производи, според потреба:

- концентрирана шира и
- комбинација на еден од производите наведени под а) од оваа точка со шира или шира во ферментација;

20. Пенливо вино е вино кое е добиено со прва или втора алкохолна ферментација на:

- производи погодни за добивање на трпезно вино, грозје, шира или вино,
- трпезно вино, квалитетно вино или врвно вино од свежо грозје и

- при отворање на садот, испушта јаглероден диоксид добиен исклучиво со ферментација и има вишок притисок поради растворениот јаглерод двооксид, од не помалку од 3 бара на температура од 20 °C во затворени садови;

21. Газирано пенливо вино е вино кое:

- е добиено од трпезно вино,
- при отворање на садот, испушта јаглероден диоксид добиен целосно или делумно со додавање на тој гас и
- има вишок притисок, поради растворениот јаглероден диоксид, од не помалку од 3 бара на температура од 20 °C во затворени садови;

22. Полупенливо вино е производ:

- добиен од трпезно вино, квалитетно вино или врвно вино или од производи погодни за добивање на трпезно вино, квалитетно вино или врвно вино,
- има вишок притисок, поради ендегениот јаглероден диоксид во раствор, од не помалку од 1 бар и не повеќе од 2,5 бара на температура од 20 °C во затворени садови и

- ставен во садови со зафатнина до 60 литри;

23. Газирано полупенливо вино е производ:

- добиен од трпезно вино, квалитетно вино или врвно вино или од производи погодни за добивање на трпезно, квалитетно вино или врвно вино,
- има вишок притисок од не помалку од 1 бар и не повеќе од 2,5 бара на температура од 20 °C во затворени садови поради јаглероден диоксид во раствор кој е целосно или делумно додаден и

- ставен во садови со зафатнина до 60 литри;

24. Вински оцет е производ:

- добиен исклучиво со оцетна ферментација на вино и

- има вкупна киселост не помала од 60 грама по литар изразена како оцетна киселина;

25. Вински талог се:

- остатоците што се собираат во садовите со вино по ферментација и во текот на складирање или по обработка, и остатоците добиени со филтрирање или центрифугирање на овој производ,

- остатоците што се собираат во садовите со шира во тек на складирање или по обработка и

- остатоците добиени со филтрирање или центрифугирање на ширата;

26. Комиње се остатоци од пресување на свежо грозје, ферментирано или неферментирано;

27. Пике е алкохолно превриен производ добиен:

- со измивање на непревриено комиње со вода и

- со измивање на превриено комиње со вода;

28. Вино зајакнато за дестилација е производ што:

- има вистинска јачина на алкохол по волумен не помала од 18% vol. и не поголема од 24% vol.,

- е добиен исклучиво со додавање на вински дестилат со максимум вистинска јачина на алкохол од 86 % vol. и

- има максимална испарлива киселост од 1,5 грама по литар, изразена како оцетна киселина;

29. Вински дестилат е производ добиен со дестилација на вино и производи од вино со минимална јачина на алкохол од 55% vol.;

30. Вино од презреано грозје е вино кое:

- е произведено во Република Македонија, без збогатување, од грозје собрано во Република Македонија, од сорти на грозје класифицирани како винско грозје според членот 11 на овој закон,

- има природна јачина на алкохол поголема од 15% vol. и

- има вкупна јачина на алкохол не помала од 16% vol., и вистинска јачина на алкохол не помала од 12% vol.;

31. Купажа е мешање на:

- домашни вина и шира со вина или шира од увоз,

- црвени вина или шира со бели вина или шира и

- вино или шира со различно географско потекло, сорта на грозје или година на берба доколку географското потекло, сортата на грозје или годината на берба се назначени или треба да бидат назначени на описот за тој производ;

32. Географски ознаки се ознаки кои го идентификуваат производот со потекло, на територија на земјата којашто е член на Светската Трговска Организација или во регионот или локалитетот на таа територија, во случаи кога одреден квалитет, реноме или други својства на производот можат да станат основни атрибути на тоа географско место на потекло и

33. Јачини на алкохол се:

- вистинска јачина на алкохол по волумен означува број на делови на чист алкохол содржани на температура од 20 °C во 100 делови од производот на таа температура,

- потенцијална јачина на алкохол по волумен означува број на делови на чист алкохол на температура од 20 °C коишто можат да се произведат со целосна ферментација на шеќерите содржани во 100 делови од производот на таа температура,

- вкупна јачина на алкохол по волумен означува збир на вистинските и потенцијалните јачини на алкохол,

- природна јачина на алкохол по волумен означува вкупна јачина на алкохол по волумен на производот пред какво било збогатување,

- вистинска јачина на алкохол по маса означува број на килограми на чист алкохол содржан во 100 килограми од производот,

- потенцијална јачина на алкохол по маса означува број на килограми на чист алкохол коишто можат да се произведат со целосна ферментација на шеќери содржани во 100 килограми од производот и

- вкупна јачина на алкохол по маса означува збир на вистинската и потенцијалната јачина на алкохол.

II ПРОИЗВОДСТВО И ПРОМЕТ НА ВИНО И ДРУГИ ПРОИЗВОДИ ОД ГРОЗЈЕ И ВИНО

Член 4

Заради унапредување на лозарството и производството на квалитетно вино, за садење на лозја со сорти на винско грозје класифицирани согласно со членот 11 на овој закон, потребно е одобрение за садење од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Прекалемувањето на сорти на винско грозје врз сорти што не се винско грозје се дозволува врз основа на одобрение од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Лозовите насади насадени или прекалемени без одобрение од ставовите 1 и 2 на овој член, ќе бидат ископачени. Трошоците за ископачувањето се на товар на производителот.

Лозовите насади наменети за домашни потреби на лозарот нема да бидат ископачени согласно со ставот 4 на овој член, доколку површината под лозов насад не ја надминува максималната површина утврдена од страна на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 5

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство ги издава одобренијата од членот 4 на овој закон во согласност со целите и приоритетите утврдени во Националната стратегија за лозарство и винарство, која на предлог на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство ја донесува Владата на Република Македонија во однос на економската состојба на домашниот и меѓународниот пазар заради остварување на следниве цели:

- поттикнување на развојот на лозарството и винарството ориентирани кон квалитет,
- одржување и развој на пласманот на домашното производство на вино на домашниот и меѓународниот пазар и
- постигнување на добро избалансиран развој на македонските винарски реони.

За постигнување на целите од ставот 1 на овој член, Националната стратегија за лозарство и винарство се ажурира секоја година и во зависност од потребите со истата може да се одреди максималната површина за која ќе се издаваат одобренија за садење заради добивање на трпезно вино и вино со географска ознака. Одобрението се издава за следниве намени:

- садење на претходно ископачени лозови насади,
- садење на почва на која досега немало насадено винова лоза или прекалемување на сорти винско грозје врз сорти кои не се класифицирани како винско грозје, наменети за производство на врвно, квалитетно, регионално или трпезно вино, доколку се утврди дека производството на тоа вино е пониско од побарувачката,
- млади лозари во процес на започнување на таа активност,
- лозаро-винарски експерименти спроведени од научна институција или во соработка со научна институција,
- добивање на подлоги за калем и
- производство на грозје и вино исклучиво за сопствените потреби на производителот.

Член 6

Одобрението од членот 4 на овој закон мора да биде искористено пред истекот на втората винска година по првата во којашто било издадено.

Одобрението од членот 4 на овој закон барателот мора да го искористи во согласност со податоците за земјиштето и за целите за кои било издадено.

Одобрението од членот 4 на овој закон треба да содржи податоци за барателот, за земјиштето и максимумот на земјиште на кое ќе може да сади.

Член 7

За добивање одобрение од членот 4 на овој закон, правните и физичките лица поднесуваат барање до Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Кон барањето барателите поднесуваат доказ за право на сопственост или друга правна основа (концесија, закуп, плодуживање и друго) на земјиштето на кое треба да се сади или прекалемува.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува формата и содржината на образецот на барањето и постапката за добивање на одобренија за садење.

Член 8

Производителите на грозје ги пријавуваат земјоделските површини на кои одгледуваат винова лоза, во подрачната единица на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Новите насади се пријавуваат во рок од еден месец од нивното подигање.

Член 9

Заради евиденција на лозовите насади и идентификација на производителите во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство се води Национален регистар на лозови насади.

Националниот регистар на лозови насади содржи:

- листа на податоци за парцелите и сортите на грозје,
- детални карти за опис на површините засадени со сорти на грозје и
- идентификациски и регистарски броеви на производителите за секој лозов насад.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ја пропишува содржината, формата и начинот на пријавување за упис во Националниот регистар на лозови насади.

Член 10

Винската година започнува на 1 август секоја година и завршува на 31 јули следната година.

Производителите на грозје за производство на вино и производителите на шира и вино секоја година ги пријавуваат најдоцна до 30 ноември, количините произведени од последната берба во подрачните единици на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Трговците со грозје за производство на вино секоја година ги пријавуваат најдоцна до 30 ноември во тековната година, количините пласирани од последната берба, во подрачните единици на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Производителите на шира и вино, секоја година ги пријавуваат најдоцна до 31 декември нивните залихи на шира и вино, од бербите од таа година и од претходните години во подрачните единици на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство. Производителите на количини помали од количините пропишани од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, согласно со ставот 6 на овој член ќе бидат изземени од оваа обврска.

Залихите на увезената шира и вино, увозниците ги пријавуваат посебно во подрачните единици на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува содржината на образецот, формата и начинот на поднесување на пријавите од ставовите 1, 2, 3, 4 и 5 на овој член.

Член 11

Сортите на грозје за производство на вино се класифицираат во “препорачани” и “одобрани” сорти. Сите класифицирани сорти треба да припаѓаат на родот *Vitis vinifera* или да потекнуваат од вкрстување на овој со други родови на *Genus Vitis*.

Сортите Noah, Othello, Isabelle, Jacquez, Clinton и Herbemont не смеат да бидат вклучени во класификацијата од ставот 1 на овој член.

Во класификацијата се утврдуваат сортите на грозје погодни за производство на секое трпезно вино, квалитетно вино и врвно вино произведено во реони во Република Македонија. Овие сорти треба да бидат од родот *Vitis vinifera*.

Само оние сорти на грозје што се утврдени во класификацијата можат да бидат садени, повторно садени или прекалемувани за производство на вино. Ова ограничување не се однесува на грозје наменето за научни истражувања и експерименти.

Лозовите насади со сорти грозје за производство на вино кои не се вклучени во класификацијата ќе бидат ископачени во рок од 15 години од денот на влегувањето во сила на класификацијата на сортите на грозје.

Обврската од ставот 5 на овој член не се однесува на лозовите насади кои се наменети за домашна употреба на производителот.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ја пропишува класификацијата на сортите на грозје од ставот 5 на овој член.

Член 12

Со производство на вино може да се занимава правно или физичко лице кое има соодветни простории и опрема и вработено најмалку едно лице со завршено високо образование од областа на винарството кое:

- ја познава суровината и технологијата на производство на вино,
- е острчено за вршење аналитика од областа на винарството и
- е запишано во регистарот на производители за вино во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува условите во поглед на просториите и опремата за производство на вино од ставот 1 на овој член.

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство води регистар за производители на вино, во кој се запишуваат правните и физичките лица кои ги исполнуваат условите за производство на вино од ставовите 1 и 2 на овој член.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ќе ги пропише формата, содржината и начинот на поднесување на пријавите за регистрација во регистарот од ставот 3 на овој член.

Член 13

Производите опфатени со овој закон можат да се ставаат во промет само со официјално проверен придружен документ.

Физички или правни лица кои ја вршат дејноста производство или промет на вино и на други производи од грозје и вино, а особено производителите, полначите и преработувачите, како и трговците, водат влезни и излезни регистри за овие производи.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува содржината и формата на придружниот документ од ставот 1 на овој член и содржината и формата на регистрите од ставот 2 на овој член.

III ЗДРУЖЕНИЈА НА ПРОИЗВОДИТЕЛИ И СОВЕТОДАВЕН ОДБОР

Член 14

Производителите на грозје и вино можат да се организираат во здруженија кои имаат за цел:

- заштита и промоција на заедничките интереси на членовите во винарството,
- планирање на производството и прилагодување на побарувачката во поглед на квалитетот и квантитетот,
- редуцирање на производните трошоци и стабилизирање на производните цени и
- промовирање и користење на еколошки здрави постапки на одгледување на грозје, технологија за производство на вино и постапки на управување со отпадот од нив и друго.

Член 15

Заради дефинирање и остварување на политиката во областа на лозарството и винарството, министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство формира Советодавен одбор за лозарство и винарство (во натамошниот текст: Советодавен одбор), составен најмалку од 15 члена, претставници од:

- Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство,
- здруженија на производители на грозје и вино,
- винарски визби,
- Министерството за економија и
- научни и стручни установи.

Советодавниот одбор за лозарство и винарство дава мислења за Националната стратегија за лозарство и винарство, прописите и други прашања од областа на лозарството и винарството.

Начинот на избор и начинот на работа се уредува со деловник за работа кој го донесува Советодавниот одбор за лозарство и винарство.

Советодавниот одбор за лозарство и винарство еднаш годишно за својата работа доставува извештај до министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

IV ЕНОЛОШКИ СРЕДСТВА И ПОСТАПКИ

Член 16

Производството на вино опфаќа берба на грозје од винова лоза, преработка на грозје во вино, доработка и нега на вино, како и други дејствија и постапки заради ставање на виното во промет.

Само грозјето што припаѓа на сортите наведени во класификацијата согласно со членот 11 на овој закон како вински сорти, или производи добиени од нив, може да биде употребено за производство на вино и други производи одредени во овој закон и наменети за подготовка или додавање на вино.

Член 17

Се забранува производство на вино со прекумерно пресување на грозјето, гмечено или негмечено и пресување на винскиот талог.

Се забранува производство на вино со повторна ферментација на комињето за други цели освен за де-стилација.

Член 18

Филтрирање и центрифугирање на винскиот талог нема да се смета за прекумерно пресување, ако:

- добиените производи се од здрав, автентичен и пазарен квалитет и
- талогот не е доведен до сува состојба.

Производителите што произвеле вино, мора да ги достават за дестилација или за производство на оцет комињето и винскиот талог од тоа производство на вино до субјектите што вршат дестилација или произведуваат оцет.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ја пропишува постапката за доставување на комињето и винскиот талог од ставот 2 на овој член.

Член 19

Производство на вино од сорти грозје согласно со класификацијата од членот 11 на овој закон се врши со примена на одобрени енолошки средства и постапки.

Примената на енолошките средства и постапки од ставот 1 на овој член не е задолжителна за производство на сок од грозје, концентриран сок од грозје, шира и производи наменети за производство на сок од грозје.

Енолошките средства и постапки се применуваат заради правилна винификација, правилно конзервирање или правилно рафинирање на производот.

Во производството на концентрирана и пречистена концентрирана шира се дозволени методи на делумна дехидратација.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува методите за делумна дехидратација на ширата од ставот 4 на овој член.

Примената на пропишаните енолошки средства и постапки го исклучува додавањето на вода, освен кога постои специфична техничка неопходност, како и додавањето на алкохол, освен за шира од свежо грозје во ферментација прекината со додавање на алкохол, ликерско вино, пенливо вино, вино зајакнато за дестилација и во услови за производство на полупенливо вино.

Купажа од членот 3 точка 31 на овој закон е забранета, освен ако е во согласност со пропишаните енолошки средства и постапки и со правилата кои ја регулираат презентацијата и етикетањето на вино и други производи опфатени со овој закон.

Свежо грозје, шира, шира во ферментација, концентрирана шира, пречистена концентрирана шира, шира во ферментација прекината со додавање на алкохол, сок од грозје и концентриран сок од грозје од увоз не може да се употребат за производство на вино или да се додаваат на вино во Република Македонија.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува енолошките средства и постапки кои се применуваат во производството на вино.

Член 20

Врвните вина, квалитетните вина, регионалните вина, трпезните вина, пенливите вина, полупенливите вина, газирани пенливи вина, газирани полупенливи вина, ликерските вина како и увезените вина, кои одговараат на нормативите пропишани согласно со овој закон можат да бидат понудени за директна широка потрошувачка.

Виното кое не е добиено од сорти на грозје класифицирани согласно со членот 11 од овој закон, како и виното кое е добиено од сорти на грозје класифицирани согласно со членот 11 од овој закон, но кое не ги исполнува условите утврдени со прописите за енолошките средства и постапки, не може да се користи за широка потрошувачка, туку само за сопствените потреби на производителот на вино, за производство на вински оцет или за дестилација.

Шира од свежо грозје во ферментација, прекината со додавање на алкохол не може да се користи во производство на вино.

Од сок од грозје и од концентриран сок од грозје не може да се прави вино или истите да се додаваат на вино. Сокот од грозје и концентрираниот сок од грозје не можат да бидат подложени на алкохолна ферментација.

Вино погодено за добивање на трпезно вино кое не достигнува минимум вистинска јачина на алкохол по

волумен за трпезно вино не може да се пушти во промет, освен за производство на пенливо вино, подготовка на оцет, дестилација и други индустриски намени. Збогатувањето на такво вино и купажа со трпезно вино за да се доведе неговата вистинска јачина на алкохол по волумен до ниво утврдено за трпезно вино може да се изврши само во просториите на производителот.

Виното и другите производи наменети за директна широка потрошувачка не можат да се произведуваат од вински талог или комиње, со исклучок на алкохол, алкохолни пијалаци и пике.

Пике може да се користи само за дестилација или за сопствена потрошувачка на производителот.

Вина зајакнати за дестилација можат да се користат само за дестилација.

Шира во ферментација, екстрахирана од суво грозје, може да се пласира на пазарот само за подготовка на ликерски вина и вина добиени од презреано грозје.

Член 21

За директна широка потрошувачка не можат да се пуштаат во промет производи кои:

- поминале енолошки постапки поинакви од наведените во членот 20 став 2 на овој закон,
- не се со добар и соодветен комерцијален квалитет и
- не се во согласност со дефинициите од членот 3 на овој закон.

Член 22

Вината кои се ставаат во промет мора да имаат определен хемиски состав и квалитет.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува методите на анализа за утврдување на хемискиот состав на вината и методот за употреба на рефрактометар, во случаи наведени во членот 3 точки 9, 10 и 12 на овој закон.

Покрај методите од ставот 2 на овој член можат да се применуваат и методите на анализа:

- признати и објавени од Генералното собрание на Меѓународната канцеларија за лозарство и винарство или
- соодветни на стандардите препорачани од Меѓународната организација за стандардизација (ИСО).

Член 23

Производителот на вино е должен да ги исполнува условите по однос на хигиена на виното и заштитата на животната средина и да вработи најмалку едно лице со завршено високо образование во процесот на примена на енолошките средства и постапки во производството на вино, кое:

- ја познава суровината и технологијата на производство на вино и
- е острчено за вршење аналитика од областа на винарството.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува условите во поглед на хигиената на виното и заштитата на животната средина од ставот 1 на овој член.

V ОПИС, ОЗНАКА, ПРЕЗЕНТАЦИЈА И ЗАШТИТА

Член 24

Виното кое се става во промет мора да биде означено заради заштита на интересите на потрошувачите и производителите и презентација на производството на квалитетни производи.

Означувањето од ставот 1 на овој член се користи за опис на виното, и тоа на:

- етикети и
- регистри, придружни и други документи предвидени со овој закон, комерцијални документи, особено во фактури и испратници и во рекламен материјал.

Означувањето од ставот 1 на овој член се применува и за презентација на вината особено во однос на:

- садови, вклучувајќи затворачи и
- пакување на виното.

Член 25

Описот и презентацијата на производите опфатени со овој закон и секоја форма на презентација на тие производи, не смее да биде неточна или да предизвикува забуна кај лицата за кои се наменети, особено во поглед на:

- својствата на производите, нивната природа, состав, јачина на алкохол по волумен, боја, потекло, квалитет, сорта на грозје, година на берба или номинално количество на садовите и

- идентитетот и статусот на физичките или правните лица кои биле или се вклучени во производството или промет на соодветниот производ, особено полначот.

Кога описот или презентацијата се дополнети со заштитени имиња, тие заштитени имиња не смеат да содржат зборови, делови од зборови, знаци или илустрации коишто можат да предизвикаат забуна или да ги заведат лицата за коишто се наменети.

Член 26

Производи од грозје и вино чиј опис или презентација не се во согласност со одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на него не смеат да се ставаат во промет на домашниот и меѓународниот пазар. За производи од грозје и вино наменети за извоз, можат да се одобрат исклучоци од одредбите на овој закон согласно со прописите на земјата увозничка.

Член 27

Етикетата на виното ги содржи следниве задолжителни податоци:

- зборот “вино” или соодветно “ликерско вино”, “пенливо вино”, “полупенливо вино”, “газирано полупенливо вино” придружено со “Република Македонија”,
- во случај на трпезно вино наменето за домашниот пазар, зборот “трпезно вино”,
- номиналното количество,
- вистинската аклохолна јачина во % vol.,
- бројот на серијата,
- името и адресата на производителот или полначот,
- во случај на вино со ознака за потекло, името на назначената област на производство согласно со членот 29 од овој закон,
- во случај на извоз на вино во ЕУ, името на увезувачот во ЕУ и
- дополнителни задолжителни податоци за пенливи вина пропишани од страна на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Етикетата на виното може да биде дополнета и со други податоци по барање на производителот или увезувачот.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, согласно со Анексот 2 од Дополнителниот протокол за вино и алкохолни пијалаци, ги пропишува формата, содржината и димензиите на етикетата на виното од ставовите 1 и 2 на овој член, како и другите податоци од ставот 2 на овој член.

VI ВИНА ОБЕЛЕЖАНИ СО ГЕОГРАФСКА ОЗНАКА

Член 28

Согласно со членовите 22, 23 и 24 од Договорот за трговски аспекти на правата на интелектуална сопственост (ТРИПС) и членот 4 од Анексот 2 од Дополнителниот протокол за вино и алкохолни пијалаци на Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Европската заедница, употребата во Република Македонија на географска ознака за вино што не потекнува од местото означено со географската ознака ќе биде забранета ду-

ри и кога е означено вистинското потекло на производите или географската ознака се користи во превод или е придружена со изрази како што се “вид”, “тип”, “стил”, “имитација” или слично.

Се забранува погрешна употреба на заштитени имиња и погрешна презентација или опис во смисла на членот 3 од Анексот 2 на Дополнителниот протокол за вино и алкохолни пијалаци.

Член 29

Заради заштита на географското потекло на виното, географските области насадени со винова лоза се делат на: реон, виногорје, локалитет и специфична лозарска единица.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува областите насадени со винова лоза од ставот 1 на овој член.

Член 30

Кога се употребува име на географска област од членот 29 на овој закон за означување на домашно квалитетно или врвно вино, тоа име не смее да се користи за означување на производи од вино што не се произведени во таа географска област.

При производство на квалитетно или врвно вино, во случај на утврдени методи за производство, името на географската област од членот 29 на овој закон, може да биде придружено со податоци за методот на подготовка или типот или името на сортата на грозје.

Член 31

Употребата на географска ознака за означување на регионално вино, добиено со мешање на вина од грозје собрано од различни реони е дозволено, доколку најмалку 85% од регионалното вино потекнува од еден реон чие име го носи.

Името на реонот може да биде придружено со податоци за методот на подготовка, типот или името на сортата на грозје.

Член 32

Вината обележани со географска ознака се делат на:

- а) регионални вина,
- б) квалитетни вина и
- в) врвни вина.

Вината од ставот 1 на овој член се обележуваат со заштитени имиња кои се наведуваат во листа на заштитени имиња.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува листата на заштитени имиња на вина од ставот 2 на овој член и правилата во врска со обележувањето на нивните производни области и методот на нивното производство.

Член 33

Методите за производството на квалитетни вина и врвни вина се засноваат најмалку на:

а) прецизно обележување на областа на производство на грозје и

б) определување на:

- сорти на винско грозје,
- систем на одгледување,
- методи на преработка,
- минимум природна јачина на алкохол по волумен,
- принос по хектар и
- анализа и процена на органолептичките својства.

Методите за производството на регионални вина се засноваат најмалку на:

- прецизно обележани реони и
- одобрени сорти на грозје.

Член 34

Испитување на органолептичките својства на вино то врши комисија за дегустација, која ја формира министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, составена од пет члена, претставници од:

- Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство,
- стручни и научни установи и
- производители на вино.

Енолошки испитувања и анализи вршат акредитирани лаборатории во согласност со прописите за акредитација, овластени од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Лабораториите од ставот 2 на овој член за да бидат овластени треба да имаат соодветни простории и опрема и вработено најмалку две лица со завршено високо образование, кои:

- ја познаваат суровината и технологијата на производство на вино,
- се остручени за вршење аналитика од областа на винарството и
- имаат работно искуство на работите од алинеите 1 и 2 на овој став од најмалку три години.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ги пропишува условите кои треба да ги исполнуваат овластените лаборатории во поглед на просториите и опремата од ставот 3 на овој член.

VII НАДЛЕЖЕН ОРГАН

Член 35

Орган надлежен за спроведување на одредбите од овој закон е Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, покрај надлежноста на Државниот пазарен инспекторат пропишана во членот 36 на овој закон.

VIII НАДЗОР

Член 36

Надзор над примената на овој закон и прописите донесени врз основа на него врши Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Работите на инспекцискиот надзор ги врши Државниот инспекторат за земјоделство преку државни инспектори за земјоделство (во натамошниот текст: инспектор).

Работите на инспекциски надзор на прометот на виното ги врши Државниот пазарен инспекторат во согласност со закон.

Правните лица односно физичките лица се должни на инспекторот да му овозможат вршење надзор и да му ги даваат сите потребни податоци и известувања.

Член 37

Инспекторот од членот 36 став 2 на овој закон, покрај овластувањата што ги има според општите прописи овластен е и за следново:

- 1) да врши преглед на лозовите насади, објектите и деловните простории во кои се произведува, доработува, преработува, негува и сместува вино и други производи од грозје и вино;
- 2) да врши преглед на деловните книги и документи кај правните и физички лица кои се занимаваат со производство, преработка, доработка, нега на вино и други преработки од грозје и вино;
- 3) да забрани производство на вино и преработки од грозје и вино, ако производителот не ги исполнува пропишаните услови;
- 4) да ја забрани привремено употребата на просториите, садовите, опремата и другите технички уреди до отстранувањето на утврдените недостатоци;
- 5) да забрани ставање во промет на вино и други преработки од грозје и вино, како и енолошки средства ако со анализа се утврди дека не ги исполнуваат пропишаните услови и квалитет;
- 6) привремено да одзема предмети и производи до завршувањето на прекршочната, односно кривичната постапката од надлежните органи;

7) да нареди уништување, односно откорнување на лозови насади;

8) да врши контрола на работата на овластените субјекти за вршење анализа и испитување на вино и преработка на грозје и вино и

9) да врши контрола над производството на специјално и пенливо вино.

Член 38

Правното и физичкото лице може до инспекторот за земјоделство да поднесе писмено барање да земе мостра од вино и од преработки на грозје и вино и да ја достави за анализа.

Трошоците за испитување на мострата - анализата паѓаат на товар на барателот.

Член 39

Кога инспекторот ќе се посомнева дека прегледаниот производ од грозје и вино и средства за енолошки постапки, не одговараат на одредбите на овој закон и прописите донесени врз основа на него, ќе земе потребен број на мостри.

Правното, односно физичкото лице од кое се зема мостра е должно да даде амбалажа и да ги поднесе трошоците на пакувањето.

Трошоците за испитувањето на мострата ги поднесува правното односно физичкото лице кое виното или преработките од грозје и вино ги пуштило во промет, доколку со испитувањето се утврди дека не одговараат на означениот квалитет или пропишаните услови.

Член 40

Анализа, супер анализа, испитување и оценување на вино и преработки од грозје и вино се врши по единствена метода што ја пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 41

Ако правното, односно физичкото лице не е задоволно од резултатот на анализата, може во рок од 15 дена од денот на доставувањето на резултатите од анализата, да бара од инспекторот што ја зел мострата за анализа, вториот примерок од мострата земена во исто време и на ист начин да ја испрати на супер анализа.

Супер анализа на мострата може да бара и инспекторот кој ја зел мострата.

Ако резултатите од супер анализата и од анализата не се исти, меродавен е резултатот од супер анализата.

Правното лице што вршело анализа не може да врши и супер анализа.

Член 42

Ако инспекторот при вршење на надзорот утврди дека е повреден овој закон или пропис донесен врз основа на него, писмено ќе ги констатира неправилностите, повредите и недостатоците и со решение ќе ги одреди мерките и рокот за нивно отстранување.

Против решението од ставот 1 на овој член може да се поднесе жалба во рок од осум дена од денот на приемот на решението до министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Жалбата поднесена против решението од ставот 1 на овој член не го одлага неговото извршување, освен ако со извршувањето се предизвика штета која тешко може да се надомести.

IX КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 43

Со парична казна од 150.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок правното лице, ако:

- 1) не го пријави производството (член 10 ставови 1, 2, 3 и 4);

2) врши подигање на лозови насади од сорти на грозје кои не се класифицирани во препорачани и одобрени (член 11 ставови 1 и 3);

3) врши трговија и производство на вино, а не е запишан во регистарот и не ги исполнува условите (член 12);

4) става во промет производи опфатени со овој закон без придружен документ (член 13);

5) произведува вино од сорти кои не се во класификацијата од вински сорти или производи добиени од нив (член 16);

6) произведува вино со прекумерно пресување на грозјето, винскиот талог и со повторна ферментација на комињето (член 17);

7) не ги применува пропишаните енолошки средства и постапки при производство на вино (член 19);

8) користи вино за широка потрошувачка, односно постапува со ширата односно сокот од грозје спротивно на членот 20 на овој закон;

9) произведува вино односно применува енолошки постапки без да ги исполнува условите по однос на стручните лица, хигиената на виното, односно заштитата на животната средина (член 23);

10) стави во промет вино, без да биде означено (член 24);

11) става во промет, производи од грозје и вино чии опис и презентација не одговараат (член 26);

12) етикетата не ги содржи потребните податоци на (член 27);

13) постапува спротивно на одредбите од членот 28 на овој закон;

14) стави во промет вино означено како квалитетно или врвно вино, а не е произведено во тој реон (член 30) и

15) стави географска ознака за регионално вино, а 85% од тоа вино не потекнува од тој лозарски реон (член 31).

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок од ставот 1 на овој член и одговорното лице во правното лице.

Покрај парична казна од ставот 1 на овој член на правното лице ќе му се изрече и мерка на безбедност забрана за вршење дејност од шест месеца до две години.

На одговорното лице во правното лице за дејствија од став 1 на овој член ќе му се изрече мерка на безбедност забрана за вршење на должност во траење од три месеца до една година.

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок од ставот 1 на овој член и физичко лице.

Член 44

Со парична казна од 130.000 до 200.000 денари ќе се казни за прекршок правното лице, ако:

1) врши садење или калење на лозја без одобрение (членови 4, 5, 6 и 7);

2) не ги пријави површините на кои одгледува винова лоза (член 8);

3) производството од лозовите насади не го користи само за сопствена потрошувачка (член 11 став 6);

4) го попречува или оневозможува вршењето на надзор од страна на надлежниот орган (член 36 став 4) и

5) не врши анализи, супер анализи, испитување и оценување на вина и други преработки од грозје и вино по единствена метода (член 40, а во врска со членовите 39 и 41).

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок од ставот 1 на овој член и одговорното лице во правното лице.

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок од ставот 1 точки 1, 2, 3 и 4 на овој член и физичко лице.

Член 45

Покрај казната за прекршок од членовите 43 и 44 на овој закон на сторителот на прекршокот ќе му се изрече и мерка на безбедност, одземање на предметот, со кој е извршен прекршокот.

X ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 46

До денот на влегувањето во сила на поблиски прописи предвидени со овој закон ќе се применуваат прописите што важеле до денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 47

Започнатите постапки до денот на влегувањето во сила на овој закон ќе продолжат согласно со закон што важел до денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 48

Правните и физичките лица кои вршат производство односно промет на вино се должни своето работење да го усогласат со одредбите на овој закон во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 49

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за вино ("Службен весник на СРМ" број 27/73, 5/88, 20/90, 17/91 и "Службен весник на Република Македонија" број 83/92, 98/2000 и 5/2003), освен одредбите кои се однесуваат на јаките алкохолни пијалаци.

Член 50

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J I P Ë R V E R Ě N

I. DISPOZITA T Ě P Ě R G J I T H S H M E

N e n i 1

Me këtë ligj rregullohet prodhimi dhe qarkullimi i rrushit dhe verës dhe prodhimeve tjera nga rrushi dhe vera, regjistri nacional i të mbjellave me hardhi, të drejtat dhe obligimet e personave juridikë dhe fizikë, të cilët prodhojnë dhe tregtojnë me verë, përshkrimi, shenja, të shënuarit, prezentimi dhe mbrojtja e verës.

N e n i 2

Qëllimet e këtij ligji janë mbrojtja e interesave të prodhuesve dhe konsumatorëve, funksionimi i suksesshëm i tregut të brendshëm dhe të jashtëm, avancimi i cilësisë së prodhimeve nga rrushi dhe vera, përshtatja e resurseve sipas nevojës së tregut dhe përdorimi i mjeteve dhe procedurave enologjike.

N e n i 3

Shprehjet e veçanta që përdoren në këtë ligj, e kanë kuptimin si vijon:

1. Rrush i freskët është fryti i hardhisë së verës që përdoret për prodhimin e verës, i pjekur ose pjesërisht i dehidruar, i cili mund të shtypet ose presohet me teknikë të rëndomtë dhe i nënshtrohet fermentacionit alkoolik spontan.

2. Prodime nga rrushi janë: shira, shira në fermentim, shira në fermentim e fituar nga rrushi i thatë, shira nga rrushi i freskët në fermentim të ndërprerë me shtim të alkoolit, shira e koncentruar, shira e koncentruar e spastruar, lëngu i rrushit, lëngu i koncentruar nga rrushi, bërsa dhe pike.

3. Vera është prodhim i fituar ekskluzivisht nga fermentimi i plotë ose i pjesërishtëm alkoolik i shirës nga rrushi i freskët, i shtypur ose i pashtypur.

4. Prodhime rrushi janë: vera e re në fazë fermentimi, vera e përshtatshme për fitimin e verës së tryezës, vera cilësore, vera me cilësi të lartë, verë liker, verë shkumore, verë shkumore me gaz, verë gjysmë-shkumore, verë gjysmë-shkumore me gaz, uthulla e verës, fundërresa e verës, verë e përforcuar për destilim, destilat vere dhe verë nga rrushi tepër i pjekur.

5. Shira është prodhim në gjendje të lëngshme e fituar në mënyrë natyrore ose me proces fizik nga rrushi i freskët. Fortësia e vërtetë e lejuar e alkoolit për volum të shirës është jo më shumë se 1% vol.

6. Shira në fermentim, është prodhim i fituar nga fermentimi i shirës dhe me fortësi të vërtetë alkooli për volum të shumë se 1% vol., por më pak se tre të pestat nga fortësia e përgjithshme e saj e alkoolit për volum.

7. Shira në fermentim e fituar nga rrushi i thatë, është prodhim i fituar nga fermentimi i pjesërishtëm i shirës e fituar nga rrushi i thatë, përmbajtja e përgjithshme e sheqerit para fermentimit është më së paku 272 gram për litër dhe fortësia natyrore dhe e vërtetë e alkoolit për volum nuk guxon të jetë më pak se 8% vol.

8. Shira nga rrushi i freskët me fermentim e ndërprerë me shtim të alkoolit është prodhim i cili:

- ka fortësi të vërtetë alkooli për volum jo më të vogël se 12% vol., por më e vogël se 15% vol., dhe
- është fituar me shtim të prodhimit i fituar me destilimin e verës së shirës së pafermentuar me fortësi natyrore alkooli për volum jo më pak se 8,5% vol. dhe kryesisht është e fituar nga llojet e rrushit të klasifikuar si rrush për verë sipas nenit 11 të këtij ligji.

9. Shira e koncentruar është shirë e pakaramelizuar e cila:

- është fituar me dehidrim të pjesërishtëm të shirës së fituar me metodë të lejuar në pajtim me këtë ligj, përveç nxehtësisë së drejtpërdrejtë, kështu që refraktometri i përdorur me metodën e lejuar në pajtim me këtë ligj, në temperaturë prej 20°C, nuk ka treguar më pak se 50,9%;
- ekskluzivisht fitohet nga llojet e rrushit të klasifikuar si rrush vere sipas nenit 11 të këtij ligji;
- fitohet nga shira me fortësi alkooli natyrore prej më së paku 9.0% vol.

Fortësia e vërtetë e lejuar e alkoolit për volum të shirës së koncentruar nuk është më shumë se 1% vol.;

10. Shirë e koncentruar e spastruar është prodhim në gjendje të lëngshme i pakaramelizuar i fituar me dehidrim të pjesërishtëm të shirës e fituar me metodë të lejuar në pajtim me këtë ligj, përveç nxehtësisë direkte, kështu që refraktometri i përdorur me metodën e lejuar në pajtim me këtë ligj, në temperaturë prej 20°C, nuk ka treguar më pak se 61,7% dhe e ka kaluar përpunimin e lejuar për heqjen e thartirës dhe eliminimin e përbërësve përveç sheqerit dhe i ka cilësitë si vijon:

- jo më shumë se 5 pH në 25* Brixh,
- dendësia optike në 425 nm për trashësi prej 1 cm jo më shumë se 0,100 në shirë të rralluar në 25* Brixh,
- përmbajtja e sahazozës së pazbuluar me metodë të përcaktuar të analizës,
- indeks të Folin-Ciocalteu jo më shumë se 6,00 në 25* Brixh,
- thartësi titrative jo më shumë se 15 miliekuivalent për kilogram në sheqerërat e përgjithshëm,
- përmbajtja e sulfur dioksidit jo më shumë se 25 miligram për kilogram në sheqerërat e përgjithshëm,
- përmbajtja e katjoneve të përgjithshme jo më shumë se 8 miliekuivalentë për kilogram në sheqerërat e përgjithshëm,
- përqeshmëria në 25* Brixh dhe 20°C jo më e madhe se 120 micro-Siemens/cm,
- përmbajtja e hidroksimetilfurfurit jo më shumë se 25 miligram për kilogram në sheqerërat e përgjithshëm,
- prania e mezoizozitolit,

- ekskluzivisht fitohet nga llojet e rrushit të klasifikuar si rrush vere sipas nenit 11 të këtij ligji,

- fitohet nga shira me fortësi alkooli natyror prej më së paku 9.0% vol., dhe

- fortësia e vërtetë e lejuar e alkoolit për volum të shirës së koncentruar të spastruar është jo më shumë se 1% vol.

11. Lëngu i rrushit është prodhim i pafermentuar i lëngshëm që mund të fermentohet i fitura me përpunim përkatës që e bën të përshtatshëm për konsumim dhe mund të fitohet:

a) nga rrushi i freskët ose shira, ose

b) me shtimin e ujit në:

- shirë të koncentruar; ose
- lëng rrushi të koncentruar.

Fortësia e vërtetë e lejuar e alkoolit për volumen të lëngut të rrushit nuk është më shumë se 1% vol.

12. Lëng rrushi i koncentruar është lëngu i rrushit të pakaramelizuar fituar i fituar me dehidrim të pjesërishtëm të lëngut të rrushit i fituar me metodë të lejuar në pajtim me këtë ligj, përveç nxehtësisë së drejtpërdrejtë, kështu që refraktometri i përdorur me metodë të lejuar në pajtim me këtë ligj, në temperaturë prej prej 20°C, nuk ka treguar më pak se 50,9%;

Fortësia e vërtetë e lejuar e alkoolit për volum në lëngun e rrushit të koncentruar nuk është më shumë se 1% vol.

13. Verë e re në fermentim është verë në të cilën fermentimi alkoolik ende nuk ka përfunduar dhe e cila ende nuk është ndarë nga fundërresa.

14. Verë e përshtatshme për fitimin e verës së tryezës është vera e cila:

- ekskluzivisht fitohet nga llojet e rrushit të klasifikuar si rrush vere sipas nenit 11 të këtij ligji,
- është prodhuar në Republikën e Maqedonisë, dhe
- ka fortësi të vërtetë alkooli jo më të vogël se 9.0% vol.

15. Verë tryeze është vera e cila:

- ekskluzivisht fitohet nga llojet e rrushit të klasifikuar si rrush vere sipas nenit 11 të këtij ligji;
- pa dallim nga ajo se a e përcjell aplikimin e procesit të pasurimit, fortësia e vërtetë e alkoolit për volum të mos jetë më e vogël se 9.0% vol., fortësia e përgjithshme e alkoolit për volum të mos jetë më e madhe se 15% vol., dhe
- ka përmbajtje të përgjithshme të thartësisë, e shprehur si thartirë vere, jo më e vogël se 3,5 gram për litër ose 46,6 miliekuivalentë për litër.

16. Verë rajonale është verë tryeze me shenjë gjeografike, rajoni i origjinës të të cilës është zonë, emrin e të cilës e ka në listën e emrave të mbrojtur për verëra rajonale e verifikuar nga ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave dhe është në përputhje me rregullat si vijojnë:

- në tërësi është prodhuar nga llojet e rrushit të rekomanduar për atë zonë në përputhje me nenin 11 të këtij ligji;
- më së paku 85% nga rrushi origjinën e ka nga zona, emrin e të cilës edhe e mban;
- i ka të gjitha karakteristikat e përcaktuara me këtë ligj;
- ka minimumin e fortësisë natyrore të alkoolit prej 9,5% vol.;
- vera e ka kaluar ekzaminimin analitik dhe organoleptik nga ana e komisionit për degustim.

17. Verë cilësore është vera me shenjë gjeografike, zona e origjinës të të cilës në mënyrë precize është e nënvizuar në kuadër të viseve me vreshta ose në kudin e njësisë më të vogël gjeografike, emrin e të cilës e ka në listën e emrave të mbrojtur për verëra cilësore e verifikuar nga ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave dhe i përmbush të gjitha karakteristikat e përcaktuara për verëra cilësore, duke i përfshirë më së paku veçoritë si vijojnë:

- 85% nga rrushi origjinën e ka nga zona, emrin e të cilës edhe e mban;

- llojet e rrushit të rekomanduar janë Vitis Vinifera dhe i takojnë klasifikimit të caktuar për verë cilësore në përputhje me nenin 11 të këtij ligji;

- metodat e kultivimit të vreshtave janë në përputhje me dispozitat e përcaktuara për verë cilësore;

- përpunimi të bëhet në kuadrin e zonës së nënvizuar ose, me lejen e ministrit të Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave në afërsi të drejtpërdrejtë të asaj zone me kusht që vera të përpunohet ndamas;

- minimumi i fortësisë natyrore i alkoolit është prej 10% vol.;

- e hyra e caktuara maksimale e shprehur ose në tonelata rrushi ose në hektolitra verë për hektar;

- vera e ka kaluar ekzaminimin analitik dhe organoleptik nga komisioni për degustim.

18. Verë me cilësi të lartë është vera me shenjë gjeografike për karakteristikat specifike dhe cilësinë së lartë, zona e origjinës së të cilës në mënyrë precize është e nënvizuar në kuadër të një apo më shumë lokaliteteve ose njërive më të vogla gjeografike, emrin e të cilës e ka në listën e emrave të mbrojtur për verëra të cilësisë së lartë e verifikuar nga ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave dhe i ka të gjitha karakteristikat e përcaktuara për verë të cilësisë së lartë, duke i përfshirë më së paku si vijon:

- 100% nga rrushi origjinën e ka nga zona e nënvizuar, emrin e të cilës edhe e mban;

- llojet e rrushit të rekomanduar janë Vitis Vinifera dhe i takojnë klasifikimit të caktuar për verë të cilësisë së lartë në përputhje me nenin 11 të këtij ligji;

- metodat e kultivimit të vreshtave janë në përputhje me dispozitat e përcaktuara për verë të cilësisë së lartë;

- përpunimi të bëhet në vreshtë ose nëse ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave lejon që të përpunohet në afërsi të drejtpërdrejtë me kusht që vera të përpunohet ndaras;

- minimumi i fortësisë natyrore i alkoolit është prej 11% vol.;

- rendimenti maksimal i shprehur në tonelata rrush ose në hektolitra verë për hektar;

- vera e ka kaluar ekzaminimin analitik dhe organoleptik nga komisioni për degustim.

19. Verë likeri është vera e cila :

- ka fortësi të vërtetë alkooli për volum jo më të vogël se 15% vol. dhe jo më të madh se 22% vol. dhe fortësi të përgjithshme alkooli për volum jo më të vogël se 17,5vol., dhe

- është e fituar nga shira në fermentim ose vera, ose nga kombinimi i këtyre prodhimeve, të cilat patjetër duhet ta kenë origjinën nga llojet e rrushit të klasifikuar si të përshtatshëm për prodhimin e verërave likeri sipas nenit 11 të këtij ligji, dhe kanë fortësi të vërtetë alkooli për volum jo më të vogël se 12% vol. dhe me shtimin e:

a) alkoolit neutral nga hardhia e verës në mënyrë individuale ose në kombinim, duke e përfshirë edhe alkoolin e prodhuar me destilimin i verës nga rrushi i thatë me fortësi të vërtetë alkooli për volumen jo më të vogël se 96% vol., dhe të destilatit nga vera ose verës nga rrushi i thatë me fortësi të vërtetë alkooli për volumen jo më të vogël se 52% vol. dhe jo më të madh se 86% vol.

b) njërit ose shumicës nga prodhimet në vijim, sipas nevojës:

- shirës së koncentruar,

- kombinimit të njërit nga prodhimet e cekura nën (a) të kësaj pike me shirë ose me shirë në fermentim.

20. Verë shkumore, është verë e fituar me fermentim të parë ose të dytë alkoolik të:

- prodhimeve të përshtatshme për fitimin e verës së tryezës: rrushi, shira ose vera;

- verë tryeze, verë cilësore ose verë e cilësisë së lartë nga rrushi i freskët;

- gjatë hapjes së enës, liron dioksid karboni i fituar ekskluzivisht me fermentim dhe ka shtypje të tepruar për

shkak të dioksid karbonit të rralluar, jo më pak se 3 barë në temperaturë prej 20°C në enë të mbyllura.

21. Verë e gazuar shkumuese është vera e cila :

- është e fituar nga vera e tryezës;

- gjatë hapjes së enës, lëshon dioksid karbonin të fituar në tërësi ose pjesërisht me shtimin e gazit; dhe

- ka tepricë shtypje, për shkak të dioksid karbonit të rralluar, jo më pak se 3 barë në temperaturë prej 20°C në enë të mbyllura.

22. Verë gjysmë-shkumuese është prodhim:

- i fituar nga vera e tryezës, vera cilësore ose vera me cilësi të larta apo nga prodhime të përshtatshme për fitimin e verës së tryezës, verës cilësore ose verës me cilësi të larta;

- që ka tepricë shtypje, për shkak të dioksid karbonit endogen të rralluar, jo më pak se 1 bar dhe jo më shumë se 2,5 barë, në temperaturë prej 20°C në enë të mbyllura.

23. Verë e gazuar gjysmë-shkumuese është prodhim:

- i fituar nga vera e tryezës, vera cilësore ose vera me cilësi të larta apo nga prodhime të përshtatshme për fitimin e verës së tryezës, verës cilësore ose verës me cilësi të larta;

- që ka tepricë shtypje, për shkak të dioksid karbonit të rralluar i cili është shtuar pjesërisht ose në tërësi, jo më pak se 1 bar dhe jo më shumë se 2,5 barë, në temperaturë prej 20°C në enë të mbyllura.

- i futur në enë me vëllim deri në 60 litra.

24. Uthull vere është prodhim:

- i fituar ekskluzivisht nga fermentimi acidik i verës; dhe

- që ka tharmëti të përgjithshme jo më të vogël se 60 gram për litër e shprehur si thartirë uthulle.

25. Fundërresa vere janë:

- mbeturinat që mblidhen në enët me verë pas fermentimit dhe gjatë kohës së magacionimit ose pas përpunimit, dhe mbeturinat e fituara nga filtrimi ose centrifugimi i këtij prodhimi.

- mbeturinat që mblidhen në enët me shirë gjatë magacionimit ose pas përpunimit, dhe

- mbeturinat e fituara nga filtrimi ose centrifugimi i shirës.

26. Bërsi janë mbeturina nga presimi i rrushit të freskët, i fermentuar ose i pafermentuar.

27. Pike është prodhim alkoolik i zier i fituar:

- me shpërlarje të bërsit të pazier me ujë, dhe

- me shpërlarje të bërsit të zier me ujë.

28. Verë e përforsuar për destilim është prodhim që:

- ka fortësi të vërtetë alkooli për volum jo më të vogël se 18%vol. por jo më të madh se 24%vol.;

- ekskluzivisht është fituar me shtimin e destilatit të verës me fortësi maksimale të vërtetë alkooli prej 86% vol. ; dhe

- që ka tharmëti maksimale avullimi prej 1,5 gram për litër e shprehur si thartirë uthulle.

29. Destilati i verës është prodhim i fituar me destilimin e verës dhe prodhimeve nga vera me fortësi minimale të alkoolit prej 55% vol.

30. Verë nga rrushi tepër i pjekur është verë e cila:

- është e prodhuar në Republikën e Maqedonisë, pa pasurime, nga rrushi i vjelur në Republikën e Maqedonisë, nga llojet e rrushit të klasifikuar si rrush vere sipas nenit 11 të këtij ligji;

- ka fortësi natyrore alkooli më të madhe se 15% vol.; dhe

- ka fortësi të përgjithshme alkooli jo më të vogël se 16% vol., dhe fortësi të vërtetë alkooli jo më të vogël se 12%vol.

31. Kupazhë është përzjerje e:

- verërave dhe shirës së vendit me verëra ose shirë nga jashtë;

- verërave të kuqe ose shirës me verëra të bardha ose me shirë;

- verës ose shirës me origjinë të llojlojshme gjeografike, me origjinë të llojloj-i rrushit ose viti i vjeljes janë të shënuara ose duhet të shënohen në përshkrimin për atë prodhim.

32. Shenjat gjeografike janë shenja që e identifikojnë prodhimin për nga origjina në terri²*torin e vendit i cili është anëtar i Organizatës Tregtare Botërore, ose në rajonin apo lokalitetin e atij territori, në rastet kur kualitetet e veçanta, renomeja apo cilësitë tjera të prodhimit mund të bëhen atributet kryesore të asaj origjine të atij vendi gjeografik.

33. Fortësitë e alkoolit janë :

- fortësia e vërtetë e alkoolit për volum e cakton numrin e pjesëve të alkoolit të pastër të përmbajtura në temperaturë prej 20°C në 100 pjesët e prodhimit në atë temperaturë;

- fortësia potenciale e alkoolit për volum e cakton numrin e pjesëve të alkoolit të pastër në temperaturë prej 20°C e që mund të prodhohen me fermentim të tërësishëm të sheqerëve të përmbajtur në 100 pjesët e prodhimit në atë temperaturë;

- fortësia e përgjithshme e alkoolit për volumen e cakton shumën e fortësisë së vërtetë dhe potenciale të alkoolit;

- fortësia natyrore e alkoolit për volum e cakton fortësinë e përgjithshme të alkoolit për volum për prodhimin para çdo lloji të pasurimit;

- fortësia e vërtetë e alkoolit për masë e cakton numrin e kilogramëve të alkoolit të pastër të përmbajtur në 100 kilogramët nga prodhimi;

- fortësia potenciale e alkoolit për masë e cakton numrin e kilogramëve të alkoolit të pastër që mund të prodhohen me fermentim të tërësishëm të sheqerëve të përmbajtur në 100 kilogramët nga prodhimi; dhe

- fortësia e përgjithshme e alkoolit për masë e cakton shumën e fortësisë së vërtetë dhe potenciale të alkoolit;

II. PRODHIMI DHE QARKULLIMI I VERËS DHE PRODHIMEVE TJERA NGA RRUSHI DHE VERA

Neni 4

Për shkak të avancimit të vreshtarisë dhe prodhimit të verës cilësore, për mbjelljen e vreshtave me lloje të rrushit për verë të klasifikuara në përputhje me nenin 11 të këtij ligji, nevojitet leje për mbjellje nga Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Rishartimi i llojeve të rrushit të verës në lloje që nuk janë rrush vere lejohet në bazë të lejes nga Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Të mbjellat me hardhi të mbjellura ose të rishartuara pa lejen nga paragrafët 1 dhe 2 të këtij neni, do të rrëmihen. Shpenzimet e rrëmihjes bien mbi barë të prodhuesit.

Të mbjellat me hardhi të dedikuara për nevojat e amvisërisë së vreshtarit nuk do të rrëmihen në përputhje me paragrafin 4 të këtij neni, në qoftë se sipërfaqet me të mbjellat e hardhisë nuk e tejkalojnë sipërfaqen maksimale të caktuar nga ana e ministrit të Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Neni 5

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave i lëshon lejet nga neni 4 i këtij ligji, në përputhje me qëllimet dhe prioritetet e verifikuara në Startegjinë nacionale për vreshtari dhe industrinë e verës, të cilën me propozim të Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave e miraton Qeveria e Republikës së Maqedonisë që ka të bëjë me gjendjen ekonomike në tregun e brendshëm dhe atë ndërkombëtar për shkak të realizimit të qëllimeve si vijojnë:

- nxitja e zhvillimit të vreshtarisë dhe industrisë së verës të orientuara në drejtim të cilësisë;

- ruajtja dhe zhvillimi i plasmanit të prodhimit vendas të verës në tregun e brendshëm dhe atë ndërkombëtar; dhe

- arritja e zhvillimit mirë të balancuar të zonave të verës në Maqedoni.

Për t'u arritur qëllimet nga paragrafi 1 i këtij neni, Strategjia nacionale për vreshtarinë dhe verën azhurnohet çdo vit dhe varësisht nga nevojat me të njëjtën mund të përcaktohet sipërfaqja maksimale për të cilën do të lëshohen leje për mbjellje me qëllim të fitimit të verës së tryezës dhe verës me shenjë gjeografike. Leja lëshohet për dedikimet si vijojnë:

- mbjellje në vendet paraprakisht të rrëmihura të të mbjellave me hardhi;

- mbjellje në truall në të cilin deri në atë moment nuk ka qenë i mbjellur me hardhi ose nuk ka pasë rishartim të llojeve të rrushit të verës në lloje që nuk janë klasifikuar si rrush për verë, të dedikuara për prodhimin e verës me cilësi të lartë, verës cilësore, rajonale ose verës së tryezës, në qoftë se konstatohet se prodhimi i asaj vere është më i vogël se kërkesa;

- vreshtarë të rinjë në proces të ngjizjes të këtij aktiviteti;

- eksperimente vreshtarë dhe të industrisë së verës të realizuar nga institucionin shkencor ose në bashkëpunim me institucionin shkencor;

- fitimin e bazave për kalema; dhe

- prodhimin e rrushit dhe verës ekskluzivisht për nevojat vetjake të prodhuesit.

Neni 6

Leja nga neni 4 i këtij ligji, patjetër duhet të shfrytëzohet para skadimit të vitit të dytë të verës pas të parit në të cilin është lëshuar.

Lejen nga neni 4 i këtij ligji, kërkuasi patjetër duhet ta shfrytëzojë konform me të dhënat për truallin dhe për qëllimet për të cilat është lëshuar.

Leja nga neni 4 i këtij ligji, duhet t'i përmbajë të dhënat për kërkuasin, për truallin dhe për maksimumin e truallit në të cilin do të mund të mbjellë.

Neni 7

Për ta fituar lejen nga neni 4 i këtij ligji, personat juridikë dhe fizikë paraqesin kërkesë pranë Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Kërkesës, kërkuasit ia bashkangjesin dëshminë për pronësi ose ndonjë dokument tjetër juridik (si koncesion, qira, shfrytëzimi i të mirave e tjerë) që ka të bëjë me truallin në të cilin duhet të mbillet ose rishartohet.

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave i përcakton format dhe përmbajtjen e formularit të kërkesës dhe procedurën për fitimin e lejes për mbjellje .

Neni 8

Prodhuësit e rrushit i paraqesin sipërfaqet bujqësore në të cilat kultivojnë hardhi vere, në Njësinë rajonale të Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Të mbjellat e reja paraqiten brenda afatit prej një muaji nga dita e marrjes së tyre.

Neni 9

Për shkak të evidentimit të të mbjellave me hardhi dhe identifikimit të prodhuësve në Ministrinë e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave mbahet Regjistër nacional i të mbjellave me hardhi.

Regjistri nacional i të mbjellave me hardhi përmban:

- listë të të dhënave të parcelave dhe llojeve të rrushit,

- harta të hollësishme për përshkrimin e sipërfaqeve të mbjellura me lloje të rrushit, dhe

- numra identifikimi dhe të regjistrimit të prodhuësve për çdo vend të mbjellë me hardhi.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave e përcakton përmbajtjen, formën dhe mënyrën e paraqitjes të regjistrimit në Regjistrin nacional të të mbjellave me hardhi.

Neni 10

Viti i verës, për çdo vit fillon me 1 gusht dhe mbaron më 31 korrik të vitit të ardhshëm.

Prodhuesit e rrushit të dedikuar për verë dhe prodhuesit e shirës dhe verës çdo vit pranë njësive rajonale të Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, më së voni deri me 30 nëntor e paraqesin sasinë e prodhuar nga vjelja e fundit.

Tregtarët me rrush të dedikuar për verë çdo vit pranë njësive rajonale të Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, më së voni deri me 30 nëntor të vitit në vijim e paraqesin sasinë e shitur nga vjelja e fundit.

Prodhuesit e shirës dhe verës, çdo vit pranë njësive rajonale të Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, më së voni deri me 31 dhjetor i paraqesin stoqet e tyre të shirës dhe verës, nga të vjelat e vitit në vijim dhe nga vitet paraprak. Prodhuesit e sasive më të vogla nga sasitë e përcaktura nga ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, konform nenit 6 të këtij neni, do të përjashtohen nga ky obligim.

Stoqet e shirës dhe verës së importuar, importuesit i paraqesin ndamas në Njësitë rajonale të Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Ministri Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave e përcakton përmbajtjen e formularit, formën dhe mënyrën e paraqitjes së fletëparaqitjeve nga paragrafët 1, 2, 3, 4 dhe 5 të këtij neni.

Neni 11

Llojet e rrushit për prodhimin e verës klasifikohen në lloje të "rekomaduar" dhe "të lejuara". Të gjitha llojet e klasifikuara duhet t'i takojnë llojit Vitis Vinifera ose të përfitohen nga kryqëzimi i këtij lloji me lloje tjera të Genus Vitis.

Llojet Noah, Othello, Isabell, Jacluez, Klinton dhe Herbemont nuk guxojnë të inkuadrohen në klasifikimin nga paragrafi 1 i këtij neni.

Në klasifikimin caktohen llojet e rrushit të përshtatshëm për prodhimin e secilës verë tryeze, verës cilësore dhe verës me cilësi të lartë, të prodhuara në zonat e Republikës së Maqedonisë. Këto lloje duhet të jenë nga lloji i Vitis Vinifera.

Vetëm ato lloje të rrushit që janë përcaktuar në klasifikimin mund të mbillen, rimbillen ose të rishartohen për prodhimin e verës. Ky kufizim nuk ka të bëjë me rrushin të dedikuar për hulumtime shkencore dhe eksperimente.

Të mbjellat me hardhi me lloje rrushi për prodhimin e verës që nuk janë përfshirë në klasifikimin do të rrëmihen brenda afatit prej 15 vitesh nga dita e hyrjes në fuqi të klasifikimit të llojeve të rrushit.

Obligimi nga paragrafi 5 i këtij neni nuk ka të bëjë me të mbjellat me hardhi të dedikuara për përdorim të brendshëm të prodhuesit.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave e përcakton klasifikimin e llojeve të rrushit nga paragrafi 5 i këtij neni.

Neni 12

Me prodhimin e verës mund të merret personi fizik ose juridik i cili ka lokale përkatëse dhe pajisje dhe më së paku 1 të punësuar me shkollim sipëror nga sfera e industrisë së verës i cili:

- e njeh lëndën e parë dhe teknologjinë e prodhimit të verës, dhe
- është profesionist për të bërë analiza nga sfera e industrisë së verës.
- është i regjistruar në regjistrin e prodhuesve të verës në Ministrinë e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave i përcakton kushtet që kanë të bëjnë me lokalet dhe pajisjen për prodhimin e verës nga paragrafi 1 i këtij neni.

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, mban regjistër për prodhuesit e verës në të cilin regjistrohen personat juridikë dhe fizikë që i përmbushin kushtet për prodhimin e verës nga paragrafi 1 dhe 2 i këtij neni.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave do ta përcaktojë formën, përmbajtjen dhe mënyrën e paraqitjes së fletëparaqitjes për regjistrim në regjistrin nga paragrafi 3 i këtij neni.

Neni 13

Prodhuesit e përfshirë me këtë ligj, mund të inkuadrohen në qarkullim vetëm me dokument shoqërues oficalisht të vërtetuar.

Personat juridikë ose fizikë që e kryejnë veprimtari prodhuese ose qarkullim të verës dhe prodhimeve tjera nga rrushi dhe vera dhe veçanërisht prodhuesit, mbushësit dhe përpunuesit, si edhe tregtarët, mbajnë regjistra për hyrjen dhe daljen e këtyre prodhimeve.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave e opërcakton përmbajtjen dhe formën e dokumentit shoqërues nga paragrafi 1 i këtij neni dhe përmbajtjen dhe formën e regjistrave nga paragrafi 2 i këtij neni.

III. SHOQATA TË PRODHUESVE DHE KËSHILLI KËSHILLDHËNËS

Neni 14

Prodhuesit e rrushit dhe verës mund të organizohen në shoqata që kanë për qëllim:

- mbrojtjen dhe promovimin e interesave të përbashkëta të anëtarëve në industrinë e verës;
- planifikimin e prodhimtarisë dhe adaptimin e kërkesave në aspekt të cilësisë dhe kuantitetit;
- reduktimin e shpenzimeve të prodhimit dhe stabilizimin e çmimeve të prodhimit;
- promovimin dhe shfrytëzimin e procedurave të shëndosha ekologjike për kultivimin e rrushit, teknologjisë dhe prodhimin e verës dhe procedura për administrimin me hedhurinat nga vera dhe tjetër.

Neni 15

Me qëllim të përkufizimit dhe realizimit të politikës në sferën e vreshtarisë dhe industrisë së verës, ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave e formon Këshillin këshilldhënës për vreshtari dhe industrinë e verës (në tekstin e mëtejme Këshilli këshilldhënës) i përbërë prej më së paku 15 anëtarëve, përfaqësues nga:

- Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave;
- Shoqatat e prodhuesve të rrushit dhe verës;
- Podrumet e verës;
- Ministria e Ekonomisë; dhe
- institucione shkencore dhe profesionale.

Këshilli këshilldhënës për vreshtari dhe industrinë e verës jep mendim për Strategjinë nacionale për vreshtari dhe industrinë e verës, për rregullat dhe çështje tjera nga sfera e vreshtarisë dhe industrisë së verës.

Mënyra e zgjedhjes dhe mënyra e punës rregullohen me rregullore pune të cilën e miraton Këshilli këshilldhënës për vreshtari dhe industrinë e verës.

Këshilli këshilldhënës për vreshtari dhe industrinë e verës një herë në vit për punën e vet paraqet raport pranë Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

IV. MJETET DHE PROCEDURAT ENOLOGJIKE

Neni 16

Prodhimtaria e verës e përfshin vjeljen e verës nga hardhia e verës, përpunimin e rrushit në verë, përpunimin shtesë dhe kultivimin e verës, si dhe veprime dhe procedura tjera me qëllim të vënies së verës në qarkullim.

Vetëm rrushi që i takon llojeve të cekura në klasifikimin konform nenit 11 të këtij ligji, si lloje të verës, ose prodhime të fituara nga ato, mund të përdoret për prodhimin e verës dhe prodhimeve tjera të përcaktuara në këtë ligj dhe të dedikuara për përgatitjen ose për shtimin e tyre në verë.

Neni 17

Ndalohet prodhimi i verës me presim të tepruar të rrushit, të shtypur ose të pashtypur dhe presimi i fundërresave të verës.

Ndalohet prodhimi i verës me fermentim të sërishëm të bërsit për qëllime tjera përveç për destilim.

Neni 18

filtrimi dhe centrifugimi i fundërresës së verës nuk do të konsiderohet si presim i tepruar nëse :

- prodhimet e fituara janë me cilësi të shëndoshë, autentike dhe të tregut, dhe
- fundërresa nuk është sjellë në gjendje të thatë.

Prodhuesit e verës, bërsin dhe fundërresën e verës nga ai prodhim i verës patjetër duhet t'i dërgojnë për destilim ose për prodhim të uthullës pranë subjekteve që bëjnë destilim ose prodhojnë uthull.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave e përcakton procedurën e dërgimit të bërsit dhe fundërresës së verës nga paragrafi 2 i këtij neni.

Neni 19

Prodhimi i verës nga llojet e rrushit konform klasifikimit nga neni 11 i këtij ligji, bëhet me aplikimin e mjeteve dhe procedurave të lejuara enologjike.

Aplikimi i mjeteve dhe procedurave enologjike nga paragrafi 1 i këtij neni, nuk është e detyrueshme për prodhimin e lëngut të rrushit, lëngut të koncentruar të rrushit, shirës dhe prodhimeve të dedikuara për prodhimin e lëngut të rrushit.

Mjetet dhe procedurat enologjike aplikohen për shkak të klasifikimit të mirëfilltë të vrës, konservimit të drejtë ose rafinimit të drejtë të prodhimit.

Në prodhimtarinë e shirës së koncentruar dhe shirës së spastruar të koncentruar lejohen metodat e dehidratimit të pjesërishtë.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave i përcakton metodat për dehidratim të pjesërishtë të shirës nga paragrafi 4 i këtij neni.

Aplikimi i mjeteve dhe procedurave enologjike të përcaktuara e përjashton shtimin e ujit, përveç kur ekziston domosdoshmëri specifike teknike, si edhe shtimi i alkoolit, përveç për shirën nga rrushi i freskët në fermentim i ndërprerë me shtimin e alkoolit, verës nga likeri, verës shkumuese, verës së përforcuar për destilim dhe në kushte për prodhimin e verës gjysmë-shkumuese.

Kupazha nga neni 3 pika 31 e këtij ligji është e ndaluar, përveç nëse është në përputhje me mjetet dhe procedurat e përcaktuara enologjike dhe me rregullat që e rregullojnë prezentimin dhe etiketimin e verës dhe prodhimeve tjera të përfshira me këtë ligj.

Rrushi i freskët, shira, shira në fermentim, shira e fermentuar, shira e spastruar e fermentuar, shira në fermentim e ndërprerë me shtimin e alkoolit, lëngut të rrushit dhe lëngut të rrushit të koncentruar nga importi nuk mund të përdoren për prodhim të verës ose t'i shtohen verës në Republikën e Maqedonisë.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave i përcakton mjetet dhe procedurat enologjike, të cilat aplikohen në procesin e prodhimit të verës.

Neni 20

Verërat e cilësisë së lartë, verërat cilësore, verërat rajonale, verërat e tryezës, verërat shkumuese, verërat gjysmë-shkumuese, verërat e gazuara shkumuese, verërat e gazuara gjysmë-shkumuese, verërat nga likeri si dhe verërat e importuara, të cilat ju përgjigjen normave të

përcaktuara në përputhje me këtë ligj, mund të ofrohen për konsumim të gjërë dhe të drejtpërdrejtë.

Vera e cila nuk është fituar nga llojet e rrushit të klasifikuar në përputhje me nenin 11 të këtij ligji, si edhe vera e fituar nga llojet e rrushit të klasifikuar në përputhje me nenin 11 të këtij ligji, por e cila nuk i përmbush kushtet e përcaktuara me rregullat për mjetet dhe procedurat enologjike, nuk mund të përdoret për konsumim të gjërë, por vetëm për nevojat vetjake të prodhuesit të verës, për prodhimin e uthullës së verës ose për destilim.

Shira nga rrushi i freskët në fermentim, e ndërprerë me shtimin e alkoolit nuk mund të përdoret në prodhimtarinë e verës.

Nga lëngu i rrushit dhe nga lëngu i koncentruar i rrushit nuk mund të fitohet verë apo të njëjtat të shtohen në verë. Lëngu i rrushit dhe lëngu i koncentruar i rrushit nuk mund t'i nënshtrohen fermentimit alkoolik.

Vera e përshtatshme për fitimin e verës së tryezës, e cila nuk e arrin minimumin e fortësisë së vërtetë për volum për verë tryeze, nuk mund të lëshohet në qarkullim përveç për prodhimin e verës shkumuese, përgatitjes së uthullës, destilimit dhe për dedikime tjera industriale. Pasurimi i asaj vere dhe kupazha me verën e tryezës që të fitohet fortësia e vërtetë e alkoolit për volum deri në nivelin e caktuar për verë tryeze, mund të bëhet vetëm në lokalet e prodhuesit.

Vera dhe prodhimet tjera të dedikuara për konsumim të gjërë dhe të drejtpërdrejtë nuk mund të prodhohen nga fundërresa e verës ose bërsi, me përjashtim të alkoolit, pijeve alkoolike dhe pikes.

Pikeja mund të shfrytëzohet vetëm për destilim ose për konsumim vetjak të prodhuesit.

Verërat e përforcuara për destilim mund të përdoren vetëm për destilim.

Shira në fermentim, e ekstrahuar nga rrushi i thatë, mund të plasohet në treg vetëm për përgatitjen e verërave nga likeri dhe verërave të fituara nga rrushi tepër i pjekur.

Neni 21

Për konsumim të gjërë dhe të drejtpërdrejtë në qarkullim nuk mund të lëshohen prodhimet të cilat:

- kanë kaluar procedura enologjike të ndryshme nga ato që janë cekur në nenin 20, paragrafi 2 i këtij ligji;
- nuk janë me cilësi të mirë dhe përkatëse komerciale ; dhe
- nuk janë në përputhje me përkufizimet nga neni 3 i këtij ligji.

Neni 22

Verërat që lëshohen në qarkullim patjetër duhet ta kenë të përcaktuar përbërjen kimike dhe cilësinë.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave i përcakton metodat e analizës për caktimin e përbërjes kimike të verërave dhe metodën për përdorimin e refraktometrit, në rastet e cekura në nenin 3, pikat 9, 10 dhe 11 të këtij ligji.

Përkrah metodave nga paragrafi 2 i këtij neni, mund të aplikohen edhe metodat e analizës:

- të pranuar dhe publikuara nga Kuvendi i përgjithshëm i zyrës ndërkombëtare për vreshtari dhe industrinë e verës, ose
- përkatëse me standardet e rekomanduara nga Organizata Ndërkombëtare për Standardizim (ISO).

Neni 23

Prodhuesi i verës obligohet që t'i përmbushë kushtet sa i përket higjienës së verës dhe mbrojtjes së ambientit jetësor dhe të punësojë më së paku 1 person me arsimim sipëror në procesin e aplikimit të mjeteve dhe procedurave enologjike në prodhimtarinë e verës, i cili:

- e njihë lëndën e parë dhe teknologjinë e prodhimit të verës, dhe
- ka përgatitje profesionale që të bëjë analiza nga sfera e industrisë së verës.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave i përcakton kushtet në aspekt të higjienës së verës dhe mbrojtjes së ambientit jetësor nga paragrafi 1 i këtij neni.

V. PËRSHKRIMI, SHENJA, PREZENTIMI DHE MBROJTJA

Neni 24

Vera që lëshohet në qarkullim patjetër duhet të jetë e shënuar për shkak të mbrojtjes së interesave të konsumatorëve dhe prodhuesve dhe prezentimit të prodhimitarisë së verërave cilësore.

Të shënuarit nga paragrafi 1 i këtij neni, shfrytëzohet për përshkrimin e verës edhe atë në:

- etiketa;
- regjistra, dokumente shoqëruese dhe dokumente tjera të parapara me këtë ligj, dokumente komerciale, veçanërisht nëpër fatura dhe dërgesa dhe në materiale reklamuese.

Të shënuarit nga paragrafi 1 i këtij neni, aplikohet për prezentimin e verërave veçanërisht sa i përket:

- enëve, përfshirë edhe mbyllësit; dhe
- paketimin e verës.

Neni 25

Përshkrimi dhe prezentimi i prodhimeve të përfshira me këtë ligj dhe çdo formë e prezentimit të atyre prodhimeve, nuk guxon të mos jetë e saktë apo të shfaqë huti te personat për të cilët është dedikuar, veçanërisht në aspekt të:

- cilësive të prodhimit, natyrës së tyre, përbërjes, fortësisë së alkoolit për volum, ngjyrës, origjinës, cilësisë, llojit të rrushit, vitit të vjeljes ose sasisë nominale të enëve; dhe
- identitetit dhe statusit të personave fizikë dhe juridikë që kanë qenë apo janë të inkuadruar në procesin e prodhimitarisë ose në qarkullimin e prodhimit përkatës, veçanërisht mbushësi.

Në rastet kur përshkrimi ose prezentimi plotësohen me emra të mbrojtur, ato emra të mbrojtur nuk guxojnë të përmbajnë fjalë, pjesë nga fjalët, shenja ose ilustrime që mund të shfaqin huti apo t'i mashtrojnë personat për të cilët janë dedikuar.

Neni 26

Prodhimet nga rrushi dhe vera përshkrimi ose prezentimi i të cilave nuk janë në përputhje me dispozitat e këtij ligji dhe me dispozitat e miratuara në bazë të tij, nuk guxojnë të lëshohen në qarkullim në tregun e brendshëm dhe atë ndërkombëtar. Për prodhimet nga rrushi dhe vera të dedikuara për eksport, mund të lejohen përjashtime nga dispozitat e këtij ligji, në përputhje me dispozitat e vendeve importuese.

Neni 27

Etiketa e verës i përmban të dhënat e detyrueshme si vijojnë:

- fjala “verë” ose fjalët përkatëse “verë liker”, “verë shkumuese”, “verë gjysmë-shkumuese”, “verë gjysmë-shkubuese e gazuar” të shoqëruara me “Republika e Maqedonisë”;
- në rastin e verës së tryezës të dedikuar për tregun e brendshëm, fjalët “verë tryeze”;
- sasinë nominale,
- fortësinë e vërtetë alkoolike në %vol.,
- numrin e serisë,
- emrin dhe adresën e prodhuesit ose mbushësit,
- në rastin e verës me shenjë të origjinës, emrin e zonës prodhuese të cekur në përputhje me nenin 29 të këtij ligji,
- në rast të eksportit të verës në UE, emrin e importuesit në UE.

- të dhëna të detyrueshme plotësuese për verëra shkumore të përcaktuara nga ana e ministrit të Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Etiketa e verës mund të plotësohet edhe me të dhëna tjera me kërkesë të prodhuesit ose importuesit.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, konform Aneksit 2 nga Protokollin plotësues për verë dhe pije alkoolike, e përcakton formën, përmbajtjen dhe dimensionin e etiketës së verës nga paragrafi 1 dhe 2 të këtij neni, si edhe të dhënat tjera nga paragrafi 2 i këtij neni.

VI. VERËRA TË SHËNUARA ME SHENJË GJEOGRAFIKE

Neni 28

Në përputhje me nenet 22, 23 dhe 24 nga Marrëveshja për aspektet tregtare të të drejtave të pronës intelektuale (TRIPS) dhe nenit 4 nga Aneksi 2 i Protokollit plotësues për verë dhe pije alkoolike të Marrëveshjes për stabilizim-asocim me Bashkësinë Evropiane, përdorimi i shenjës gjeografike në Republikën e Maqedonisë do të ndalohet edhe atëherë kur është shënuar origjina e vërtetë e prodhimeve ose në rastet kur shenja gjeografike shfrytëzohet në përktim ose është e shoqëruar me shprehjet siç janë “lloji”, “tipi”, “stili”, “imitacion” apo ngjashëm.

Ndalohet përdorimi i gabueshëm i emrave të mbrojtur dhe prezentimi i gabueshëm apo përshkrimi në kuptim të nenit 3 nga Aneksi 2 i Protokollit plotësues për verë dhe pije alkoolike.

Neni 29

Për shkak të mbrojtjes së origjinës gjeografike të verës, zonat gjeografike të mbjellura me hardhi vere ndahen në: rajone, vreshta, lokalitete dhe njësi specifike me vreshta.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave i përcakton zonat e mbjellura me hardhi vere nga paragrafi 1 i këtij neni.

Neni 30

Kur përdoret emri i zonës gjeografike nga neni 29 i këtij ligji, për shënimin e verës cilësore të vendit ose verës me cilësi të lartë, ai emër nuk guxon të përdoret për shënimin e prodhimeve nga vera që nuk janë prodhuar në atë zonë gjeografike.

Gjatë prodhimit të verës cilësore ose verës me cilësi të lartë, në rast të metodave të caktuara të prodhimit, emri i zonës gjeografike nga neni 29 i këtij ligji, mund të shoqërohet me të dhëna për metodën e përgatitjes ose tipin apo emrin e llojit të rrushit.

Neni 31

Përdorimi i shenjës gjeografike për shënimin e verës rajonale, e fituar me përzierjen e verërave nga rrushi i vjelur nga zona të ndryshme lejohet në qoftë se më së paku 85% nga vera rajonale origjinën e ka nga një zonë emrin e të cilit e mban.

Emri i zonës mund të shoqërohet me të dhëna për metodën e përgatitjes, tipin ose emrin e llojit të rrushit.

Neni 32

Verërat e shënuara me shenjë gjeografike ndahen në:

- a) verëra rajonale
- b) verëra cilësore;
- c) verëra me cilësi të lartë

Verërat nga paragrafi 1 i këtij neni, shënohen me emra të mbrojtur të cilat ceken në listën e emrave të mbrojtur.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave e përcakton listën e emrave të verërave të mbrojtura nga paragrafi 2 i këtij neni dhe rregullat në lidhje me shënimin e zonave të tyre prodhuese dhe metodën e prodhimit të tyre.

Neni 33

Metodat e prodhimit të verërave cilësore dhe verërave me cilësi të lartë, më së paku mbështeten mbi:

- a) shënimin preciz të zonës së prodhimit të rrushit;
 - b) përcaktimin e :
 - llojeve të rrushit të verës;
 - sistemit të kultivimit;
 - metodat e përpunimit;
 - minimumit të fortësisë natyrore të alkoolit për volumen;
 - vjeljes për hektar dhe
 - analizës dhe vlerësimit të cilësive organoleptike.
- Metodat e prodhimit të verërave rajonale më së paku mbështeten mbi:
- rajone të shënuara në mënyrë precize dhe
 - llojet e lejuara të rrushit.

Neni 34

Ekzaminimin i cilësive organoleptike të verës e bën komisioni për degustim të cilin e formon ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, i përbërë nga 5 anëtarë, përfaqësues të:

- Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave;
- institucioneve shkencore dhe profesioniste, dhe
- prodhuesve të verës.

Ekzaminime dhe analiza enologjike bëjnë laboratorit të akredituara në përputhje me dispozitat për akreditim, të prokuruar nga ministri i Pylltarisë, Bujqësisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Laboratoritë nga paragrafi 2 i këtij neni, që të prokurohen duhet të kenë lokale përkatëse dhe pajisje dhe së paku 2 persona të punësuar me arsimim sipëror të cilët:

- e njohin lëndën e parë dhe teknologjinë e prodhimit të verës;
- kanë përgatitje profesionale që të bëjnë analiza nga sfera e industrisë së verës, dhe
- kanë përvojë pune në punët nga alinetë 1 dhe 2 të këtij paragrafi, prej më së paku 3 vitesh.

Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave i përcakton kushtet që duhet t'i përmbushin laboratoritë e prokuruar në aspekt të lokaleve dhe pajisjes nga paragrafi 3 i këtij neni.

VII. ORGANI KOMPETENT

Neni 35

Organ kompetent për zbatimin e dispozitave të këtij ligji, është Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, përkrah kompetencës të Inspektoratit Shtetëror të Tregut të përcaktur në nenin 36 të këtij ligji.

VIII. MBIKËQYRJA

Neni 36

Mbikëqyrje mbi zbatimin e këtij ligji dhe mbi dispozitat e miratuara në bazë të tij, bën Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Punët e mbikëqyrjes së inspeksionit i bën Inspektorati Shtetëror i Bujqësisë, përmes inspektorëve shtetërorë të bujqësisë (në tekstin e mëtejme: inspektor).

Punët e mbikëqyrjes së inspeksionit mbi qarkullimin e verës e bën Inspektorati Shtetëror i Tregut në përputhje me ligjin.

Personat juridikë përkatësisht personat fizikë e kanë për obligim që inspektorit t'ia mundësojnë kryerjen e mbikëqyrjes dhe t'ia japin të gjitha të dhënat dhe lajmërimet e nevojshme.

Neni 37

Inspektori nga neni 36, paragrafi 2 i këtij ligji, përkrah prokurimeve që i ka sipas rregullave të përgjithshme është i prokuruar edhe për:

- 1) ta bëjë kontrollin e të mbjellave me hardhi, objekteve dhe lokaleve afariste në të cilat prodhohet, bëhet përpunimi plotësues, ripërpunohet, kultivohet dhe vendoset vera dhe prodhime tjera nga rrushi dhe vera,
- 2) të bëjë kontrollë në librat afarist dhe në dokumentet e personave juridikë dhe fizikë që merren me prodhimin, ripërpunimin, përpunimin plotësues, kultivimin e verës dhe prodhimeve tjera nga rrushi dhe vera,
- 3) ta ndalojë prodhimin e verës dhe ripërpunime nga nga rrushi dhe vera, nëse prodhuesi nuk i përmbush kushtet e përcaktuara,
- 4) përkohësisht ta ndalojë përdorimin e lokaleve, enëve, pajisjes dhe instalimeve tjera teknike deri në shmangien e mangësive të konstatuara,
- 5) ta ndalojë lëshimin në qarkullim të verës dhe ripërpunimeve tjera nga rrushi dhe vera, si edhe mjete enologjike nëse me anë të analizës konstatohet se nuk i përmbush kushtet dhe kualitetet e përcaktuara,
- 6) përkohësisht t'ua marrë sendet dhe prodhimet deri në mbarim të procedurës kundërvajtëse përkatësisht procedurës penale nga ana e organeve kompetente;
- 7) të urdhërojë shkatërrimin përkatësisht shkuljen e të mbjellave me hardhi;
- 8) ta kryejë kontrollin mbi punën e subjekteve të prokuruar për kryerjen e analizave dhe ekzaminimeve të verës dhe ripërpunimeve nga rrushi dhe vera,
- 9) ta kryejë kontrollin mbi prodhimin e verës speciale shumore.

Neni 38

Personi juridik dhe fizik deri te inspektori i bujqësisë mund të paraqesë kërkesë me shkrim që të marrë mostrë nga vera dhe nga ripërpunimet e rrushit dhe verës dhe t'i dërgojë për analizë.

Shpenzimet për ekzaminimin e mostrës – analiza i bart kërkuesi.

Neni 39

Në rastet kur inspektori do të dyshojë se prodhimi i kontrolluar nga rrushi dhe vera dhe mjetet për procedurë enologjike, nuk përputhen me dispozitat e këtij ligji dhe me rregullat e miratuara në bazë të tij, do të marrë numër të mjaftueshëm të mostrave.

Personi juridik përkatësisht fizik nga i cili merret mostra, obligohet të japë ambalazh dhe t'i bartë shpenzimet e paketimit.

Shpenzimet e ekzaminimit të mostrës i bart personi juridik përkatësisht personi fizik, i cili verën ose ripërpunimet nga rrushi dhe vera i ka lëshuar në qarkullim, në qoftë se me ekzaminimin konstatohet se nuk i përgjigjen cilësisë së shënuar ose kushteve të përcaktuara.

Neni 40

Analiza, super analiza, ekzaminimi dhe vlerësimi i verës dhe përpunimeve nga rrushi dhe vera kryhet sipas metodës unike të cilën e përcakton ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Neni 41

Nëse personi juridik përkatësisht personi fizik nuk është i kënaqur nga rezultati i analizës, brenda afatit prej 15 ditësh nga dita e dërgimit të rezultateve nga analiza, mund të kërkojë nga inspektori i cili e ka marrë mostrën për analizë, që shembullin e dytë nga mostra e marrë në të njëjtën kohë dhe në mënyrë të njëjtë ta dërgojë në super analizë.

Super analizë të mostrës mund të kërkojë edhe inspektori i cili e ka marrë mostrën.

Nëse rezultatet nga super analiza dhe nga analiza nuk janë të njëjta, kompetent është rezultati nga super analiza.

Personi juridik i cili e ka bërë analizën nuk mund ta bëjë edhe super analizën.

Neni 42

Nëse inspektori gjatë kryerjes së mbikëqyrjes konstaton se ky ligj është cenuar ose ka cenim të ndonjë dispozitë të miratuar në bazë të këtij ligji, në formë të shkruar do t'i konstatojë parregullsitë, cenimet dhe mangësitë dhe me vendim do t'i përcaktojë masat dhe afatin për evitimin e tyre.

Kundër vendimit nga paragrafi 1 i këtij neni mund të paraqitet ankesë në afat prej tetë ditësh nga dita e pranimit të vendimit pranë ministrit të Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Ankesa e paraqitur kundër vendimit nga paragrafi 1 i këtij neni, nuk e shtyn përmbarimin e tij, përveç nëse me përmbarimin shfaqet dëm i cili vështirë mund të kompensohet.

IX. DISPOZITA NDËSHKUESE

Neni 43

Me dënim me para, prej 150.000 deri më 300.000 denarë, do të dënohet për kundërvajtje personi juridik nëse:

1) nuk e e paraqet prodhimin (neni 10 paragrafët 1, 2, 3 dhe 4);

2) merr fidane hardhie nga llojet e rrushit që nuk janë të klasifikuara në të rekomanduara dhe të lejuara (neni 11 paragrafët 1 dhe 3);

3) bën tregti dhe merret me prodhimtarinë e verës, ndërkaq nuk është i regjistruar në regjistrin dhe nuk i përbush kushtet (neni 12);

4) lëshon në qarkullim prodhime të përfshira me këtë ligj pa dokument shoqërues (neni 13);

5) prodhon verë nga llojet që nuk janë në klasifikimin e llojeve të verës ose prodhimeve të fituara nga ato (neni 16);

6) prodhon verë me presim të tepruar të rrushit, fundërsës së verës dhe me fermentim të sërishëm të bërsit (neni 17);

7) nuk i aplikon mjetet dhe procedurat e përcaktuara enologjike gjatë prodhimit të verës (neni 19);

8) përdor verë për konsumim të gjërë përkatësisht me shirën përkatësisht me lëngun e rrushit vepron në kundërshtim me nenin 20 të këtij ligji;

9) prodhon verë përkatësisht aplikon procedura enologjike pa i përbushur kushtet sa i përket personave profesionalë, higijenës së verës përkatësisht mbrojtjes së mjedisit jetësor, (neni 23);

10) lëshon në qarkullim verë pa u shënuar (neni 24)

11) lëshon në qarkullim prodhime të rrushit dhe verës përshkrimi dhe prezentimi i të cilave nuk përgjigjen (neni 26);

12) etiketa nuk i përmban të dhënat e nevojshme (neni 27);

13) vepron në kundërshtim me dispozitat nga neni 28, i këtij ligji;

14) lëshon në qarkullim verë të shënuar si verë cilësore ose verë me cilësi të lartë, ndërkaq nuk është e prodhuar në atë rajon (neni 30); dhe

15) vë shenjë gjeografike për verë rajonale, ndërkaq 85% nga ajo verë nuk e ka origjinën nga ai rajon vreshtash (neni 31).

Me dënim me para prej 20.000 deri më 50.000 denarë do të dënohet për kundërvajtje nga paragrafi 1 i këtij neni, edhe personi përgjegjës te personi juridik.

Krahas dënimit me para ga paragrafi 1 i këtij neni, personit juridik do t'i shqiptohet edhe masa e sigurisë - ndalim për kryerjen e veprimtarisë në kohëzgjatje prej gjashtë muajsh deri më dy vjet.

Personit përgjegjës në personin juridik për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni, do t'i shqiptohet masa e sigurisë - ndalim për kryerjen e detyrës në kohëzgjatje prej tre muajsh deri në një vit.

Me dënim me para prej 20.000 deri më 50.000 denarë do të dënohet për kundërvajtje nga paragrafi 1 i këtij neni edhe personi fizik.

Neni 44

Me dënim me para prej 130.000 deri më 200.000 denarë, do të dënohet për kundërvajtje personi juridik nëse:

1) mbjell ose sharton vreshtë pa leje (nenet 4, 5, 6 dhe 7);

2) nuk i paraqet sipërfaqet në të cilat kultivon hardhi vere (neni 8);

3) prodhimin nga të mbjellat me hardhi nuk e shfrytëzon vetëm për konsumim vetjak (neni 11, paragrafi 6);

4) e pengon ose pamundëson kryerjen e mbikëqyrjes së organit kompetent (neni 36, paragrafi 4);

5) nuk bën analizë, super analizë, ekzaminim dhe vlerësimin e verërave dhe përpunimeve tjera nga rrushi dhe vera sipas metodës unike (neni 40 dhe në lidhje me nenin 39, dhe neni 41)

Me dënim me para prej 20.000 deri më 50.000 denarë do të dënohet për kundërvajtje nga paragrafi 1 i këtij neni, edhe personi përgjegjës te personi juridik.

Me dënim me para prej 20.000 deri më 50.000 denarë do të dënohet për kundërvajtje nga paragrafi 1, pikat 1, 2, 3 dhe 4 të këtij neni edhe personi fizik.

Neni 45

Përkrah dënimit për kundërvajtje nga neni 43 dhe neni 44 i këtij ligji, kryerësit të kundërvajtjes do t'i shqiptohet masë sigurie, sekuestrim i sendit, me të cilin është kryer kundërvajtja.

X. DISPOZITA KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 46

Deri në ditën e hyrjes në fuqi të dispozitave më të përafërta të parapara me këtë ligj, do të aplikohen dispozitat që kanë qenë në fuqi deri në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 47

Procedurat e fillura deri në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, do të vazhdojnë në pajtim me ligjin i cili ka qenë më fuqi deri në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 48

Personat juridikë dhe fizikë, të cilët kryejnë prodhimtari përkatësisht qarkullim të verës janë të obliguar që punën e tyre ta harmonizojnë me dispozitat e këtij ligji, brenda afatit prej 3 muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 49

Në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, pushon të vlejë Ligji për verën ("Gazeta zyrtare e RSM-së" nr. 27/73, 5/88, 20/90, 17/91 dhe Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr. 83/92, 98/2000 dhe 5/2003), përveç dispozitave që kanë të bëjnë me pijet e forta alkoolike.

Neni 50

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1287.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија, издаваат

**У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ
ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈА И РЕГИСТРАЦИЈА
НА ЖИВОТНИТЕ**

Се прогласува Законот за идентификација и регистрација на животните,
што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 28 септември 2004 година.

Бр. 07-3890/1
28 септември 2004 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈА И РЕГИСТРАЦИЈА НА ЖИВОТНИТЕ

I. Основни одредби

Член 1

Со овој закон се уредува идентификацијата и регистрацијата на фармските и другите животни.

Член 2

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

- “животно” е секое фармско или “друго” животно;
- “фармско животно” е домашно животно од видот говеда, вклучувајќи ги видовите биволи (Bubalus bubalis) и бизони (Bison bison), овци, кози, свињи и копитари;
- “друго животно” е животно кое не е опфатено со терминот “фармско животно” од видовите кои не се дефинирани во алинејата 2 од овој член, кое треба да се идентификува и регистрира според овој закон во зависност од околноста;
- “одгледувач” е сопственик или кое било правно или физичко лице овластено од сопственикот и одговорно за трајно или привремено чување на животните;
- “одгледувалиште” е каков било објект, градба или во случај на отворено, какво било место во кое животните опфатени со овој закон се чуваат, одгледуваат или држат;
- “Централен регистар на одгледувалишта на животни” е регистар на сите одгледувалишта за животните од видовите говеда, овци, кози, свињи, а по потреба и на други видови животни кои се наоѓаат на територијата на Република Македонија кој содржи податоци определени со овој закон и во кои се внесуваат сите промени кои се случуваат на одгледувалиштата;
- “регистар на одгледувалиште” е посебен регистар за секое одгледувалиште и за сите животни, кој содржи податоци определени со овој закон и во кој се внесуваат сите промени кои се случуваат на одгледувалиштето;
- “компјутерска база на податоци” е централна база на податоци за животни од видовите говеда, овци, кози, свињи, а по потреба и на други видови животни која содржи податоци определени со овој закон и
- “документи за движење” се пасош и други документи со кои животните од видовите говеда, овци, кози, копитари, а по потреба и на други видови животни, треба да бидат пропратени при нивното движење надвор од одгледувалиштето заради нивна идентификација и регистрација.

Член 3

Целите на овој закон се:

- подобрување на контролата и искоренувањето на болестите кај животните,
- подобрување на надзорот и ефикасноста на ветеринарните прегледи при увозот и извозот на животните,
- подобрување на следењето на животните и одгледувалиштата во однос на мерките за епидемиолошки надзор и контрола на резидуи,
- подобрување на контролата на благосостојбата на животните,
- подобрување на спроведувањето на програмите за поттикнување на развојот на земјоделството,
- обезбедување на податоци за ветеринарните и зоотехничките студии и програми и
- обезбедување на база на податоци за обележување на говедско месо и месо од други видови животни, како и на производи од месо.

II. Идентификација и регистрација на животни

1. Општи одредби

Член 4

(1) Системот за идентификација и регистрација на фармските животни го сочинуваат:

- 1) средства за поединечна идентификација на животните од видовите говеда, овци, кози и копитари;
 - 2) регистри на одгледувалишта за животните од видовите говеда, овци, кози и свињи кои се водат на секое одгледувалиште;
 - 3) документи за движење на животните од видовите говеда, овци, кози и копитари;
 - 4) компјутерска база на податоци за животните од видовите говеда, овци, кози и свињи и
 - 5) Централен регистар на одгледувалишта на животни од видовите говеда, овци, кози и свињи.
- (2) Идентитетот на фармските животни се утврдува со средствата за идентификација и документите за движење.
- (3) Животните од видовите говеда, овци и кози мора да се идентификуваат во рок утврден со овој закон. Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство може да одобри во случај на елементарни непогоди, војна состојба, виша сила, војна и слично да се продолжи максималниот период од раѓањето до идентификацијата, за животните од видовите говеда, овци и кози, но не подолго од шест месеца од раѓањето.

Член 5

Централен регистар на одгледувалишта на животни

- (1) Управата за ветеринарство при Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, воспоставува и води Централен регистар на одгледувалишта на животни од видовите говеда, овци, кози и свињи и доколку е потребно, ги регистрира сите одгледувалишта на “други животни”.
- (2) Централниот регистар на одгледувалишта на животни ги содржи следниве податоци за секое одгледувалиште:
 - идентификацискиот код на одгледувалиштето,
 - видовите на животни, како и бројот на животните кои се чуваат на одгледувалиштето,
 - одгледувачите и
 - видот на производство.
- (3) Секој одгледувач на животни од видовите од ставот (1) на овој член мора да го регистрира одгледувалиштето во Управата за ветеринарство која издава единствен код за идентификација на одгледувалиштето.
- (4) Секое одгледувалиште мора да остане регистрирано во Централниот регистар на одгледувалишта на животни во рок не пократок од три години од напуштањето на сите животни од одгледувалиштето.

(5) Бројот на животните во одгледувалиштето мора тековно да се ажурира.

(6) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ја пропишува, формата, содржината, начинот и постапката на водење на Централниот регистар на одгледувалишта на животни.

2. Идентификација и регистрација на животните од видот говеда

Член 6

Средства за идентификација - ушни маркици

(1) Секое животно од видот говеда мора да се идентификува со ушни маркици одобрени од Управата за ветеринарство и аплицирани на секое уво.

(2) Одгледувачот е одговорен за навремено обележување и регистрација на животните.

(3) Ушните маркици одобрени од Управата за ветеринарство имаат ист, единствен код за идентификација, со што се овозможува да се идентификува секое говедо поединечно, како и одгледувалиштето во кое било родено.

(4) Ушните маркици мора да им бидат аплицирани на животните во период не подолг од 30 дена од раѓањето на животното и во секој случај пред животното да го напушти одгледувалиштето во кое било родено.

(5) Секое увезено животно од видот говеда, кое го поминало ветеринарниот преглед на граничната ветеринарна инспекција мора да се идентификува во првото одгледувалиште на истовар во Република Македонија, со ушни маркици во согласност со барањата од овој член, во период не подолг од 30 дена од ветеринарниот преглед на граничната ветеринарна инспекција и во секој случај пред напуштањето на одгледувалиштето.

(6) Оригиналната идентификација воспоставена од земјата на потекло, треба да се регистрира во компјутерската база на податоци, како и во регистарот на одгледувалиштето.

(7) По исклучок од ставот (5) на овој член, животното од видот говеда не е потребно да се идентификува, доколку директно се транспортира од граничен премин до клиниката, каде што е извршен ветеринарен преглед и животното е заклано во согласност со Законот за ветеринарно здравство.

(8) Секое увезено животно кое потекнува од земја во која се применува системот за идентификација и регистрација на говеда на ЕУ, ги задржува оригиналните ушни маркици.

(9) Ушните маркици не смеат да бидат отстранети или заменети без дозвола на Управата за ветеринарство. Доколку ушната маркица станала нечитлива, насилно е оштетена или изгубена, одгледувачот мора да ја извести Управата за ветеринарство во најкраток можен рок, но не подолг од седум дена од денот на забележувањето на настанот. Во рок од 30 дена од денот на приемот на известувањето, Управата за ветеринарство издава замена која го има истиот код, под услов да утврди дека ушната маркица припаѓала на тоа животно. Како додаток на кодот, за да се разликува од претходната ушна маркица, замената мора да содржи ознака за редниот број на замената.

(10) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ги пропишува формата и содржината, како и рокот и начинот на апликација на средствата за идентификација на животните од видот говеда.

Член 7

Регистар на одгледувалиште

(1) Секој одгледувач на животни од видот говеда, мора да води тековно надополнет регистар на одгледувалиште, рачно или компјутерски кој ги содржи сите

информации кои се однесуваат на потеклото, идентификацијата и каде е потребно, дестинацијата на животните, кои одгледувачот ги поседувал, држел, транспортирал, продал, набавил или заклал. Одгледувачот мора да ја извести Управата за ветеринарство за сите движења на животните во и од одгледувалиштето, како и за сите раѓања и смрт на животните во одгледувалиштето, заедно со датумите на овие настани во најкраток можен рок, но не подолг од седум дена од денот на забележувањето на настанот.

(2) Регистарот на одгледувалиште мора секогаш да е достапен на одгледувалиштето на барање на Управата за ветеринарство. Податоците од регистарот на одгледувалиштето се чуваат во период кој го одредува Управата за ветеринарство, но не пократок од три години од денот кога последното животно го напуштило одгледувалиштето.

(3) По исклучок од ставот (1) на овој член министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство може да одобри во случаите од членот 4 став (3) на овој закон да се продолжи максималниот период од појавувањето на настанот до внесувањето во регистарот или до известувањето на Управата за ветеринарство, но не подолго од шест месеца.

(4) Заради следење на движењето на говедата од одгледувалиштата до пасишта лоцирани во планински подрачја за периодот од 1 мај до 15 октомври, секое пасиште лоцирано во планинско подрачје мора да има посебен регистарски код и да биде регистрирано во компјутерската база на податоци.

(5) Лицето одговорно за пасиштето од ставот (4) на овој член, мора да води листа на говедата кои се изнесуваат на летна испаша на тие пасишта. Листата мора да биде потврдена од ветеринарниот инспектор одговорен за тоа подрачје. Лицето одговорно за пасиштето мора да ја известува компјутерската база на податоци за податоците содржани во листата, како и за сите настани кои се случуваат во периодот додека животното е на пасиштето, најдоцна во рок од седум дена од датумот на кој животните биле преместени на пасиштето и од појавувањето на настанот.

(6) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ја пропишува формата, содржината, начинот и постапката на водење на регистарот на одгледувалиште.

Член 8

Документи за движење

(1) За секое говедо кое мора да се идентификува, Управата за ветеринарство издава пасош во рок од 35 дена по известувањето за неговото раѓање или во случај на увезено говедо, во рок од 35 дена по пријавувањето на повторната идентификација.

(2) Во случаи кога увезените животни се обележани според законската регулатива за идентификација и регистрација на говеда на ЕУ, пасошот кој го следи животното се предава на Управата за ветеринарство, кој истиот го враќа на земјата која го издала.

(3) Говедото при секое движење треба да е пропратено со пасош.

(4) Во случај на смрт на животното, одгледувачот мора да го врати пасошот на Управата за ветеринарство во рок од седум дена по смртта на животното. Доколку животното се испраќа во клиника, клиниката е одговорна за враќање на пасошот на Управата за ветеринарство.

(5) При извоз на говеда пасошот го следи животното во земјата увозник.

(6) Во случај пасошот да е изгубен, оштетен, нечитлив, уништен или украден, одгледувачот на говеда мора да побара дупликат на пасошот, не подоцна од седум дена од забележувањето на настанот. Управата за

ветеринарство ќе издаде дупликат на пасошот во најкраток можен рок, кој не може да биде подолг од седум дена, во кој се наведува редниот број на дупликатот, додека оригиналниот пасош повеќе не е валиден. Оштетениот и нечитлив пасош мора да се врати на Управата за ветеринарство.

(7) Доколку теле помладо од 42 дена се движи од едно во друго одгледувалиште и доколку за него не е издаден пасош, Управата за ветеринарство за него ќе издаде привремен документ што ќе ги содржи податоците кои се содржани во пасошот.

(8) Одгледувачот е должен документот од ставот (7) на овој член да го предаде на Управата за ветеринарство кога животното ќе наполни 42 дена или во рок од седум дена во случај на смрт на животното пред да наполни 42 дена. Доколку телето се уште е живо, Управата за ветеринарство ќе издаде пасош во рок од 14 дена по приемот на привремениот документ. Во пасошот се запишуваат податоците за сите движења на телето наведени во привремениот документ.

(9) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ја пропишува формата, содржината и начинот и постапката за издавање и одземање на документите за движење.

Член 9

Компјутерска база на податоци

(1) Управата за ветеринарство ќе воспостави компјутерска база на податоци согласно со овој закон, која ги содржи податоците за секое животно од видот говеда и за секое одгледувалиште.

(2) Базата на податоци мора во секое време да ги овозможи следниве информации:

- идентификацискиот код на сите животни од видот говеда на секое одгледувалиште и

- листа на сите промени на одгледувалишта за секое животно од видот говеда, почнувајќи од одгледувалиштето во кое било родено или одгледувалиштето во кое е увезено.

(3) Податоците од ставот (1) на овој член мора да се чуваат во базата на податоци најмалку три години од смртта на говедото, односно од моментот кога во одгледувалиштето повеќе нема животни.

(4) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ја пропишува формата, содржината, начинот и постапката на водење на компјутерската база на податоци.

3. Идентификација и регистрација на животните од видовите овци и кози

Член 10

Средства за идентификација - ушни маркици

(1) Секое животно од видовите овци и кози мора да се идентификува со ушни маркици одобрени од Управата за ветеринарство. Животните помлади од шест месеца мора да бидат обележени со ушна маркица аплицирана на едно уво, додека животните постари од шест месеца мора да бидат обележени со дополнителна ушна маркица на другото уво.

(2) Ушната маркица за овци и кози помлади од шест месеца се аплицира во период не подолг од 30 дена од раѓањето на животното и во секој случај пред животното да го напушти одгледувалиштето во кое било родено. Ушната маркица одобрена од Управата за ветеринарство го содржи кодот на одгледувалиштето во кое е родено животното.

(3) За овци и кози постари од шест месеца, покрај постоечката ушна маркица им се аплицира додатна ушна маркица на другото уво, во период не подолг од 30 дена откако животното ќе наполни шест месеца. Додат-

ната ушна маркица одобрена од Управата за ветеринарство го содржи единствениот код за идентификација со што се овозможува да се идентификува секое животно поединечно.

(4) По исклучок од ставовите (2) и (3) на овој член, министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство може да одобри продолжување на максималниот период за идентификација и регистрација за овци и кози одгледувани екстензивно и слободно напасувани, но не подолго од шест месеца од раѓањето.

(5) Одгледувачот е одговорен за навремено обележување и регистрација на животните.

(6) Секое увезено животно од видот овци и кози кое го поминало ветеринарниот преглед на граничната ветеринарна инспекција мора да се идентификува во првото одгледувалиште на истовар во Република Македонија, со ушни маркици во согласност со барањата од овој член во период не подолг од 30 дена од ветеринарниот преглед на ветеринарната инспекција и во секој случај пред напуштањето на одгледувалиштето.

(7) Оригиналната идентификација воспоставена од земјата на потекло треба да се регистрира во компјутерската база на податоци, како и во регистарот за одгледувалишта, заедно со кодот за идентификација доделен при пристигнувањето во првото одгледувалиште на истовар во Република Македонија.

(8) По исклучок од ставот (6) на овој член животно од видовите овци и кози не е потребно да се идентификува доколку директно се транспортира од граничниот премин до клиниката, каде што е извршен ветеринарен преглед и животното е заклано во согласност со Законот за ветеринарно здравство.

(9) Секое увезено животно кое потекнува од земја во која се применува системот за идентификација и регистрација на овци и кози на ЕУ, ги задржува оригиналните ушни маркици.

(10) Ушните маркици не смеат да бидат отстранети или заменети без дозвола на Управата за ветеринарство. Доколку ушната маркица станала нечитлива, насилно е оштетена или е изгубена, одгледувачот мора да ја извести Управата за ветеринарство во најкраток можен рок, но не подолг од седум дена од забележувањето на настанот. Во рок од 30 дена од денот на известувањето, Управата за ветеринарство издава замена на ушната маркица која го има истиот код под услов да утврди дека ушната маркица припаѓала на тоа животно. Како додаток на кодот за да се разликува од претходната ушна маркица мора да содржи ознака за редниот број на замената.

(11) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ги пропишува формата и содржината како и рокот и начинот на апликација на средствата за идентификација на животните од видот овци и кози.

Член 11

Регистар на одгледувалиште

(1) Секој одгледувач на животни од видовите овци и кози мора да води тековно надополнет регистар на одгледувалиште, рачно или компјутерски, кој ќе ги содржи информациите за одгледувалиштето, за секое животно од видовите овци и кози кои ги одгледува, како и за контролите извршени од Управата за ветеринарство.

(2) Регистарот на одгледувалиште мора да е секогаш достапен на одгледувалиштето на барање на Управата за ветеринарство. Секој одгледувач на барање на Управата за ветеринарство мора да ги обезбеди информациите за потеклото, идентификацијата и каде што е потребно одредиштето на животните каде што тој или таа ги поседувале, држеле, транспортирале, продале или заклале. Податоците од регистарот на одгледувалиштето се чуваат во период не пократок од три години, откако последното животно го напуштило одгледувалиштето.

(3) По исклучок од ставот (1) на овој член министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство може да одобри во случаите од членот 4 став (3) на овој закон да се продолжи максималниот период од појавувањето на настанот до внесувањето во регистарот или до известувањето на Управата за ветеринарство, но не подолго од шест месеца.

(4) Владата на Република Македонија може да пропише посебни правила за движење и регистрирање на овците и козите одгледувани екстензивно и слободно напасувани.

(5) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ја пропишува формата, содржината, начинот и постапката на водење на регистарот на одгледувалиште.

Член 12

Документи за движење

(1) Секое движење на животните од видовите овци и кози мора да биде пропратено со документ за движење, издаден од Управата за ветеринарство и пополнет од одгледувачот.

(2) За животните идентификувани согласно со членот 10 став (2) од овој закон, може да се користат поедноставени документи за движење на група животни.

(3) Одгледувачот на одредишното одгледувалиште мора да ги чува документите за движење во период не пократок од три години од колењето, односно смртта на животното.

(4) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ја пропишува формата, содржината и начинот и постапката за издавање и одземање на документите за движење.

Член 13

Компјутерска база на податоци

(1) Управата за ветеринарство ќе воспостави компјутерска база на податоци согласно со овој закон, која ги содржи податоците за секое животно од видот овци и кози и за секое одгледувалиште.

(2) Базата на податоци мора да ги овозможи следниве информации во секое време:

- идентификацискиот код на сите животни од видот овци и кози на секое одгледувалиште и
- листа на сите промени на одгледувалиштето за секое животно од видот овци и кози, почнувајќи од одгледувалиштето во кое било родено, односно одгледувалиштето во кое е увезено.

(3) Податоците од ставот (1) на овој член мора да се чуваат во базата на податоци најмалку три години од смртта на животното, односно од моментот кога во одгледувалиштето повеќе нема животни.

(4) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ја пропишува, формата, содржината, начинот и постапката на водење на компјутерската база на податоци.

4. Идентификација и регистрација на свињи

Член 14

(1) Идентификација и регистрација на свињи се врши со регистрирање на одгледувалиштата и движењето на свињите од одгледувалиштето во кое биле родени, како и на движењата во и од сите други одгледувалишта, со евидентирање во компјутерската база на податоци.

(2) Податоците од ставот (1) на овој член мора да се чуваат во базата на податоци најмалку три години од смртта на животното, односно од моментот кога во одгледувалиштето повеќе нема животни.

(3) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ги пропишува начинот и постапката за идентификација и регистрација на свињите.

5. Идентификација и регистрација на копитари

Член 15

(1) Идентификација и регистрација на копитари (коњи, магарина, маски и мулиња) се врши врз основа на документ за движење издаден од Управата за ветеринарство.

(2) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ги пропишува формата, содржината и начинот и постапката за издавање и одземање на документите за движење.

6. Идентификација и регистрација на други животни

Член 16

(1) Системот за идентификација на другите животни овозможува регистрирање на овие животни, одгледувалиштата на кои се чуваат и нивното движење. Со системот за идентификација и регистрација на другите животни се опфатени животните кои припаѓаат на видовите како што се домашните галеници чувани од физички лица и трговци, како и животните чувани во зоолошки градини, саеми и циркуси и сите други животни кои можат да претставуваат закана за здравјето на животните и здравјето на луѓето.

(2) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство ги пропишува начинот и постапката за идентификација и регистрација на другите животни, како и ги определува другите животни кои можат да претставуваат закана за здравјето на животните и здравјето на луѓето.

III. Примена на овој закон

Член 17

Обука за примена на одредбите од овој закон

(1) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство може да донесе упатство за спроведување на овој закон.

(2) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство обезбедува обука за одгледувачите на животни, како и на секое лице овластено за идентификација и регистрација на животните преку семинари и курсеви спроведени од страна на Управата за ветеринарство.

Член 18

Надоместоци и трошоци

(1) Средствата за воспоставување на системот за идентификација и регистрација на животните и отпочнување на неговата примена се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија, донации и други извори.

(2) Средствата за одржување на системот за идентификација и регистрација на животните до 2008 година се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

(3) Средствата за основните и оперативните трошоци за одржување на системот за идентификација и регистрација на животните за:

- 2008 година ќе ги покријат одгледувачите на животни во висина од 25 %,
- 2009 година од 50 %,
- 2010 година од 75%,
- а за 2011 година и натаму, целосно се на товар на одгледувачите.

IV. Право на пристап и заштита на податоците

Член 19

Право на пристап

(1) Управата за ветеринарство и овластените лица согласно со овој закон имаат право на пристап до одгледувалиштата, животните, објектите каде што се чуваат животните, како и до податоците во врска со животните, одгледувачите и одгледувалиштата утврдени со овој закон.

(2) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство ќе ги преземе неопходните мерки за да се обезбеди пристап до податоците од ставот (1) на овој член на сите заинтересирани лица, вклучувајќи ги и здруженијата на потрошувачите одобрени од Владата на Република Македонија, заради обезбедување на заштита и доверливост на тие податоци во согласност со прописите за заштита на личните податоци.

Член 20

Заштита на податоците

(1) Податоците за одгледувачите и одгледувалиштата на животни кои се чуваат во регистрите и базите на податоци, според овој закон, се строго доверливи и мора да бидат заштитени согласно со прописите за заштита на личните податоци.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член податоците можат да се користат на барање на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство за ветеринарни и зоотехнички студии и програми чие спроведување се смета за неопходно со претходна согласност на одгледувачите на животни.

(3) По исклучок од ставот (1) на овој член податоците можат да се користат на барање на здруженијата на потрошувачите по претходна согласност од Советот на потрошувачите и со одобрение на Владата на Република Македонија.

(4) По исклучок од ставот (1) на овој член податоците од компјутерската база на податоци можат да се користат за обележување на говедското месо и месото од други видови животни, како и за производи од говедско месо и производи од месо од други животни, без согласност на одгледувачите на животни.

(5) По исклучок од ставот (1) на овој член податоците можат да се користат за имплементација на национални програми за поддршка на сточарството, без согласност на одгледувачите, но со претходно одобрување од Владата на Република Македонија.

(6) Податоците од ставовите (2), (3), (4) и (5) на овој член не смеат да се објавуваат, доколку постои опасност дека правата за заштита на податоците нема да се почитуваат.

V. Организација и вршење на идентификација и регистрација на животните

Член 21

Овластени организации

Идентификацијата и регистрацијата на животните согласно со овој закон ја вршат овластени организации кои претходно склучиле договор со Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство за спроведување на ветеринарно-здравствени мерки од јавен интерес согласно со прописите за ветеринарно здравство.

VI. Контроли

Член 22

Надзор

(1) Надзор на спроведување на одредбите на овој закон и прописите донесени врз основа на него ги врши Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство - Управа за ветеринарство.

(2) Надзорот меѓу другото вклучува проверка на стручната работа на овластените организации, вклучувајќи и препораки и рокови за отстранување на утврдените неправилности.

Член 23

Инспекција

(1) Работите на инспекцискиот надзор ги вршат ветеринарни инспектори.

(2) Ветеринарниот инспектор според овој закон има право и должност да врши:

- надзор над стручната работа во овластените организации од членот 21 на овој закон,

- инспекциски контроли на самото место (одгледувалишта, кланици, промет, транспорт, овластени организации, пасишта, движење, млекарници итн.),

- утврдување на бројот на животните на одгледувалиштето, како и сите податоци во врска со идентификацијата и регистрацијата за сите животни кои се присутни во одгледувалиштето,

- утврдување на промените во врска со состојбата од претходната година,

- проверки на регистарот на одгледувалишта,

- проверки на ушните маркици,

- проверки на документите за движење, кои се наоѓаат на одгледувалиштето и

- проверки на правилно доставување на податоците до Управата за ветеринарство, централниот регистар на одгледувалишта на животни и компјутерската база на податоци.

(3) При вршењето на надзорот ветеринарниот инспектор има право да:

- бара податоци и известувања од одговорните лица, сведоци, вештаците и други лица, за успешно извршување на својата работа,

- нареди да се отстранат утврдените неправилности и недостатоци кои предизвикуваат несоодветен квалитет или стручност во работењето,

- определи потребни мерки и рокови во кои тие неправилности и недостатоци треба да се отстранат,

- изрече и наплати казна на самото место во случаи определени со овој закон,

- поднесе кривична пријава и пријава за прекршок кога извршеното дејствие има карактер на кривично дело, односно прекршок и

- врши и други работи пропишани со овој закон и прописите донесени врз основа на него.

Член 24

Зачестеност на инспекциските контроли

(1) Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство го пропишува минималниот број на инспекциските контроли кои треба да се спроведат со цел да се обезбеди правилно спроведување на системот за идентификација и регистрација на животните, пропишан со овој закон. Инспекциските контроли секоја година мора да опфаќаат најмалку 10% од одгледувалиштата кои се наоѓаат на територијата на Република Македонија. Минималната стапка на контроли мора да биде зголемена онаму каде што е утврдено дека идентификацијата и регистрацијата на животните не е во согласност со овој закон.

(2) По исклучок на ставот (1) од овој член, кога компјутерската база на податоци ќе биде целосно оперативна, инспекциските контроли можат да се намалат на најмалку 5 % од одгледувалиштата.

(3) Управата за ветеринарство ги спроведува инспекциските контроли врз основа на анализи на ризик, во кои ќе се земат предвид сите важни фактори, вклучувајќи ги бројот на животните на едно одгледувалиште и бројот на животните идентификувани на едно одгледувалиште, здравјето на луѓето и здравјето на животните, значителни промени во споредба со изми-

натите години, резултатите од контролите спроведени во претходните години, а особено водење на регистрите на одгледувалиштата, правилно чување на пасошите, односно на документите за движење на животните на одгледувалиштата и правилна комуникација со Управата за ветеринарство и други критериуми кои ги пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

(4) Инспекциските контроли по правило не се најавуваат однапред, а во случај на претходно најавени контроли, по правило, најавувањето не смее да надмине 48 часа.

(5) За секоја извршена инспекциска контрола се составува стандардизиран извештај што ќе го пропише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство на предлог на директорот на Управата за ветеринарство, во кој се наведуваат резултатите од контролите, причината за контролите и утврдените неправилности. На одгледувачот или неговиот претставник мора да му се даде можност да го потпише извештајот и, каде што е соодветно, да се дадат нејзини/негови забелешки на содржината на истиот.

(6) По правило, сите животни на едно одгледувалиште треба да бидат опфатени со овие контроли, меѓутоа доколку од практични причини ова не е можно, Управата за ветеринарство може да обезбеди соодветно избран систем на контроли, доколку се осигура задоволително ниво на контрола.

(7) Управата за ветеринарство поднесува годишен извештај со податоци за извршените контроли до Владата на Република Македонија, во стандарден формат, што го пропишува министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Член 25 Мерки

(1) Доколку едно или повеќе животни на одгледувалиштето не исполнуваат ниту една од одредбите на членот 4 од овој закон, ветеринарниот инспектор изрекува мерка ограничување (забранивање) на движењето на сите животни во и од тоа одгледувалиште.

(2) Доколку одгледувачот на животното не може да го докаже идентитетот на животното во рок од два работни дена, ветеринарниот инспектор изрекува мерка уништување на животното, под надзор на ветеринарен инспектор без надоместок, на трошок на одгледувачот.

(3) Во случај кога животните не ги исполнуваат во целост условите за идентификација и регистрација пропишани со членот 4 од овој закон, ветеринарниот инспектор веднаш изрекува мерка ограничување на движењето само за тие животни, додека не се исполнат условите во целост.

(4) Доколку бројот на животните на едно одгледувалиште, за кои условите за идентификација и регистрација пропишани со членот 4 од овој закон не се исполнети во целост, надминува 20% од вкупниот број животни на тоа одгледувалиште, ветеринарниот инспектор веднаш изрекува мерка ограничување на движењето на сите животни кои се наоѓаат на тоа одгледувалиште, а за одгледувалиште со не повеќе од десет животни, овие мерки мора да се преземат доколку повеќе од две животни не се идентификувани во согласност со одредбите на овој закон.

(5) Доколку одгледувачот не ја извести Управата за ветеринарство за движењето во и од одгледувалиштето согласно со членовите 7 и 11 од овој закон, ветеринарниот инспектор ќе изрече мерка ограничување на движењето на животните во и од тоа одгледувалиште.

(6) Доколку одгледувачот не ја извести Управата за ветеринарство за раѓање или смрт на животното согласно со членовите 7 и 11 од овој закон, ветеринарниот инспектор ќе изрече мерка ограничување на движењето на животните во и од тоа одгледувалиште.

(7) Доколку одгледувачот не го плати надоместокот на трошоците од членот 18 на овој закон, Управата за ветеринарство може да го одложи или да го одбие издавањето на документите за движење на животните на тој одгледувач. Во случај на постојан пропуст од страна на одгледувачот да го плати надоместокот, ветеринарниот инспектор ќе изрече мерка ограничување на движењето на животните во и од тоа одгледувалиште.

(8) Во итни случаи ветеринарниот инспектор може да издаде и усна наредба, а најдоцна во рок од три дена од денот на издавањето на усната наредба е должен да издаде решение во писмена форма.

Член 26 Жалба

(1) Против решението на ветеринарниот инспектор може да се поднесе жалба до министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство во рок од 15 дена од денот на добивањето на решението.

(2) Жалбата не го одложува извршувањето на решението.

VII. Казнени одредби

Член 27 Прекршоци

(1) Со парична казна од 220.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок правно лице, ако:

1) не го идентификува животното согласно со членовите 6, 10, 15 и 16 од овој закон;

2) ги отстранува или заменува средствата за идентификација на животното без дозвола на Управата за ветеринарство (членови 6 и 10);

3) не води и не го одржува тековно регистарот на одгледувалиштето (членови 7 и 11);

4) не ги чува податоците согласно со членовите 7 и 11 од овој закон;

5) не ја известува Управата за ветеринарство за сите движења на животните во и од одгледувалиштето и за сите раѓања и смрт на животните во одгледувалиштето согласно со членовите 7, 11 и 14 од овој закон;

6) не го врати, односно предаде пасошот или другиот документ за движење согласно со членовите 8 и 12 од овој закон;

7) не го предаде привремениот документ согласно со членот 8 од овој закон и

8) не дозволи вршење на инспекциски надзор согласно со членовите 23 и 24 од овој закон.

(2) За прекршоците од ставот (1) на овој член ќе се казни со парична казна од 30.000 до 40.000 денари и одговорното лице во правното лице.

(3) За прекршоците од ставот (1) на овој член покрај паричната казна на правното лице ќе се изрече и мерка на безбедност забрана на вршење на дејност за време од шест месеца до три години.

(4) За прекршоците од ставот (1) на овој член покрај паричната казна на одговорното лице во правното лице ќе му се изрече и мерка на безбедност забрана за вршење на професија или должност за време од шест месеца до една година.

Член 28

(1) Со парична казна од 20.000 до 30.000 денари ќе се казни за прекршок физичко лице ако стори некое од дејствијата од членот 27 на овој закон.

(2) Покрај паричната казна од ставот (1) на овој член на физичкото лице ќе се изрече и мерка на безбедност забрана на вршење на дејност од три месеца до една година.

Член 29

Ветеринарниот инспектор може на правното лице да му изрече казна на самото место за дејствијата од членот 27 став (1) на овој закон, во висина до 100.000 денари, односно за истите дејствија на одговорното лице во правното лице, како и на физичко лице во висина од 10.000 денари.

VIII. Преодни и завршни одредби

Член 30

(1) Прописите за животните од видот говеда утврдени со овој закон ќе се донесат во рок од 60 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон, а за другите фармски и други животни во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(2) До денот на влегувањето во сила на прописите од ставот (1) на овој член ќе се применуваат постојните прописи.

Член 31

Со денот на влегувањето во сила на овој закон, престануваат да важат членовите 5 и 6 на Законот за сточарство ("Службен весник на Република Македонија" број 61/97).

Член 32

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J I

пër identifikimin dhe regjistrimin e kafshëve

I. Dispozitat themelore

Neni 1

Me këtë ligj rregullohet, identifikimi dhe regjistrimi i kafshëve të fermave dhe kafshëve të tjera.

Neni 2

Shprehje të caktuara të пërdorura në këtë ligj e kanë kuptimin si vijon:

- "kafshë" është secila kafshë e fermave ose kafshë "tjetër".

- "kafshë e fermave" është kafsha shtëpiake nga lloji i gjedheve, duke пërfshirë edhe llojet e buajve (Bubalus bubalis) dhe bizonëve (Bison bison), dhenve, dhive, derrave dhe kafshët njëthundrake.

- "kafshë tjetër" është kafsha që nuk është пërfshirë me nocionin "kafshë e fermave", nga llojet që nuk janë definuar në alinenë 2 të këtij neni, që duhet të идентификohet dhe regjistrohet sipas këtij ligji varësisht nga rrethanat.

- "ruajtës i kafshëve" është pronari ose cildo person fizik ose juridik, i autorizuar nga pronari dhe пërgjegjës пëруajtjen e пërkohshme ose të пërhershme të kafshëve.

- "vendruajtja e kafshëve", është cildo objekt, ndërtesë, ose në vend të hapur, cildo vend ku ruhen, mbahen ose rriten kafshët e пërfshira me këtë ligj.

- "Regjistri qëndror i vendruajtjeve të kafshëve", është regjistri i të gjitha vendeve të ruajtjes së kafshëve të llojeve gjedhe, dhen, dhi, derra, e sipas nevojës edhe të llojeve të tjera të kafshëve që gjenden në territorin e Republikës së Maqedonisë, që пëрмбан të dhëna të пërcaktuara me këtë ligj dhe në të cilin futen të gjitha ndryshimet që ndodhin në vendet e ruajtjes së kafshëve.

- "regjistri i vendruajtjes së kafshëve", është regjistër i veçantë пëр secilin vend të ruajtjes së kafshëve dhe пëр të gjitha kafshët, që пëрмбан të dhëna të пërcaktuara me këtë ligj dhe në të cilin futen të gjitha ndryshimet që ndodhin në vendin e ruajtjes së kafshëve.

- "baza kompjuterike e të dhënave", është baza qendrore e të dhënave пëр kafshët e llojeve gjedhe, dhen, dhi, derra, e sipas nevojës edhe të llojeve të tjera kafshësh që пëрмбан të dhëna të пërcaktuara me këtë ligj.

- "dokumentet e qarkullimit" janë pasaporta dhe dokumentet e tjera me të cilat kafshët e llojeve gjedhe, dhen, dhi, njëthundrake, e sipas nevojës edhe të llojeve të tjera kafshësh, duhet të пërcillen gjatë qarkullimit të tyre jashtë vendit të ruajtjes, пëр идентификimin dhe regjistrimin e tyre.

Neni 3

Qëllimet e këtij ligji janë:

- пëрмрëсими i kontrollit dhe çррënjosja e сëmundjeve të kafshët,

- пëрмрëсими i mbikëqyrjes dhe efikasitetit të kontrolleve veterinarë gjatë importit dhe eksportit të kafshëve,

- пëрмрëсими i пëрçjelljes së kafshëve dhe vendeve të ruajtjes së tyre, në aspektin e masave të mbikëqyrjes epidemiologjike dhe kontrollit të rezidueve,

- пëрмрëсими i kontrollit të mirëqenies së kafshëve,

- пëрмрëсими i zbatimit të programeve пëр nxitjen e zhvillimit të bujqësisë.

- sigurimi i të dhënave пëр studime dhe programe veterinarike dhe zootehnike.

- sigurimi i bazës së të dhënave пëр shënimin e mishit të gjedheve dhe mishit të llojeve të tjera të kafshëve si dhe prodhimeve të mishit.

II. Identifikimi dhe regjistrimi i kafshëve

1. Dispozita të пëргјитshme

Neni 4

(1) Sistemin e идентификimit dhe regjistrimit të kafshëve të fermave e пëрбëjnë:

1) Mjetet пëр идентификimin individual të kafshëve të llojeve gjedhe, dhen, dhi dhe njëthundrake;

2) Regjistrat e vendeve të ruajtjes së kafshëve të llojeve gjedhe, dhen, dhi dhe derra që mbahen në secilin vend të ruajtjes;

3) Dokumentet пëр qarkullimin e kafshëve të llojeve gjedhe, dhen, dhi dhe njëthundrake;

4) Baza kompjuterike e të dhënave пëр kafshët e llojeve gjedhe, dhen, dhi dhe derra;

5) Regjistri qëndror i vendeve të ruajtjes пëр kafshët e llojeve gjedhe, dhen, dhi dhe derra;

(2) Identiteti i kafshëve të fermave, пëрçaktohet me mjetet пëр идентификим dhe dokumentet e qarkullimit.

(3) Kafshët e llojeve gjedhe, dhen dhe dhi duhet doemos të идентификohen në афатин e пëрçaktuar me këtë ligj. Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, mund të lejojë në raste të fatkeqësisë elementare, gjendjes së jashtëzakonshme, fuqisë madhore, luftës dhe ngjashëm, të vazhdohet periudha maksimale nga lindja deri te идентификimi, пëр kafshët e llojeve gjedhe, dhen dhe dhi, пор jo më gjatë se 6 muaj nga lindja.

Neni 5

Regjistri qëndror i vendruajtjeve të kafshëve

(1) Drejtoria пëр ветерinari e Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, mban dhe udhëheq Regjistrin qëndror të vendeve пëр ruajtjen e kafshëve të llojeve gjedhe, dhen, dhi, derra, dhe nëse ka nevojë, i regjistron të gjitha vendet пëр ruajtjen e "kafshëve të tjera".

(2) Regjistri qëndror i vendeve пëр ruajtjen e kafshëve i пëрмбан të dhënat пëр çдо vendruajtje, si vijon:

- kodin идентификues të vendruajtjes;

- llojet e kafshëve si dhe numrin e kafshëve që ruhen në vendruajtjen;

- ruajtësit dhe

- llojin e prodhimit.

(3) Secili ruajtës i kafshëve të llojeve nga paragrafi 1 i këtij neni, doemos duhet ta regjistrojë vendin e ruajtjes në Drejtorinë për veterinarin, e cila lëshon kodin unik të identifikimit të vendruajtjes.

(4) Secili vend i ruajtjes doemos duhet të mbetet i regjistruar në Regjistrin qendror të vendeve të ruajtjes së kafshëve, në afat jo më të shkurtër se tre vjet nga lëshimi i të gjitha kafshëve prej vendit të ruajtjes.

(5) Numri i kafshëve në vendin për ruajtje, duhet doemos të azhurnohet në kontinuitet.

(6) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, me propozimin e Drejtorit të Drejtorisë për veterinarin, e përcakton formën, përmbajtjen, mënyrën dhe procedurën e udhëheqjes së regjistrit qendror të vendeve për ruajtjen e kafshëve.

2. Identifikimi dhe regjistrimi i kafshëve të llojit të gjedheve

Neni 6

Mjetet e identifikimit – shenjat e veshëve

(1) Secila kafshë nga lloji i gjedheve doemos duhet të identifikohet me shenjat e veshëve të lejuara nga Drejtoria për veterinarin, e të aplikuara në secilin vesh.

(2) Ruajtësi është përgjegjës për shënimin dhe regjistrimin me kohë të kafshëve.

(3) Shenjat e veshëve të lejuara nga Drejtoria për veterinarin kanë kodin e njëjtë, unik të identifikimit, me këtë mundësohet të identifikohet çdo gjedhe individualisht, si dhe vendi i ruajtjes ku ka lindur.

(4) Shenjat e veshëve, doemos duhet t'u vihen kafshëve në periudhë jo më të gjatë se 30 ditë, nga lindja e kafshës, dhe në çdo rast para se kafsha ta lëshojë vendin e ruajtjes ku ka lindur.

(5) Secila kafshë e importuar nga lloji i gjedheve, që e ka kaluar kontrollin veterinarik të inspekcioni kufitar i veterinarisë, duhet doemos të identifikohet në vendin e parë të ruajtjes nga shkarkimi në Republikën e Maqedonisë, me shenjat e veshëve në pajtim me kërkesat nga ky nen, në periudhë jo më të gjatë se 30 ditë, nga kontrolli veterinarik në inspekcionin kufitar të veterinarisë dhe në çdo rast para lëshimit të vendit të ruajtjes.

(6) Identifikimi origjinal i bërë në vendin e origjinës, duhet të regjistrohet në bazën kompjuterike të të dhënave, si dhe në regjistrin e vendit të ruajtjes.

(7) Me përjashtim nga paragrafi 5 i këtij neni, kafsha nga lloji i gjedheve, nuk ka nevojë të identifikohet, nëse drejtpërdrejt transportohet nga vendkalimi kufitar ku është bërë kontrolli veterinarik, deri te thertorja dhe kafsha është therur në pajtim me Ligjin për shëndetësinë veterinarike.

(8) Secila kafshë e importuar që vjen nga vendi ku aplikohet sistemi i identifikimit dhe regjistrimit të kafshëve në UE, i mban shenjat origjinale të veshëve.

(9) Shenjat e veshëve nuk guxojnë të hiqen ose ndërrohen pa lejen e Drejtorisë së veterinarisë. Nëse shenja e veshëve është bërë e palexueshme, është dëmtuar me forcë ose është humbur, ruajtësi doemos duhet ta njoftojë Drejtorinë e veterinarisë, në afatin më të shkurtër të mundshëm, por jo më gjatë se 7 ditë nga dita kur këtë e ka vërejtur. Në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të njoftimit, Drejtoria e veterinarisë lëshon shenjë tjetër që e ka të njëjtin kod, me kusht nëse verifikon se shenja e veshit i ka takuar asaj kafshe. Si shtesë e kodit, që të dallohet nga shenja paraprake e veshit, shenja e ndërruar doemos duhet të përmbajë shenjë për numrin rendor të shenjës së ndërruar.

(10) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, me propozimin e Drejtorit të Drejtorisë për veterinarin, e përcakton formën dhe përmbajtjen, si dhe afatin dhe mënyrën e aplikimit të mjeteve për identifikimin e kafshëve të llojit të gjedheve.

Neni 7

Regjistri i vendruajtjes

(1) Secili ruajtës i kafshëve të llojit të gjedheve, doemos duhet të mbajë regjistër me azhurnim të kontinuar të vendit të ruajtjes, me dorë ose në kompjuter që i përmban të gjitha informatat për origjinën, identifikimin dhe ku ka nevojë, destinimin e kafshëve, që i ka poseduar, mbajtur, transportuar, shitur, blerë apo therur ruajtësi. Ruajtësi duhet doemos ta njoftojë Drejtorinë e veterinarisë për të gjitha qarkullimet e kafshëve në vendin dhe nga vendi i ruajtjes, si dhe për të gjitha lindjet dhe ngordhjet e kafshëve në vendin e ruajtjes, me datat e këtyre ndodhjeve në afatin më të shkurtër të mundshëm, por jo më gjatë se 7 ditë nga dita e vërejtjes së ngjarjes.

(2) Regjistri i vendit të ruajtjes, doemos duhet të jetë çdoherë në disponim në vendin e ruajtjes me kërkesën e Drejtorisë për veterinarin. Të dhënat e regjistrit të vendit të ruajtjes, ruhen në periudhën që e cakton Drejtoria për veterinarin, por jo më pak se 3 vjet, nga dita kur e ka lëshuar vendin e ruajtjes kafsha e fundit.

(3) Me përjashtim nga paragrafi 1 i këtij neni, Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, mund të lejojë në rastet nga neni 4 paragrafi 3 i këtij ligji, të vazhdohet periudha maksimale, nga ndodhja e ngjarjes deri në futjen në regjistër ose deri në njoftimin e Drejtorisë për veterinarin, por jo më gjatë se 6 muaj.

(4) Për shkak të përcjelljes së qarkullimit të gjedheve nga vendet e ruajtjes deri në kullosa të locuara në rajone malore, për periudhën prej 1 majit deri më 15 tetor, çdo kullosë e locuar në rajon malor, doemos duhet të ketë kodin e veçantë të regjistrimit dhe të regjistrohet në bazën kompjuterike të të dhënave.

(5) Personi përgjegjës për kullosën nga paragrafi 4 i këtij neni, doemos duhet të mbajë listën e gjedheve që nxirren në kullosë të verës në ato kullosa. Lista doemos duhet të verifikohet nga inspektori veterinar përgjegjës për atë rajon. Personi përgjegjës për kullosën, doemos duhet ta njoftojë bazën kompjuterike të të dhënave që i përmban lista, si dhe për të gjitha ndodhitë gjatë periudhës derisa është kafsha në kullosë, më së voni në afat prej 7 ditëve nga data kur kafshët kanë qenë të zhvendosura në kullosë dhe nga ndodhja e ngjarjes.

(6) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, me propozimin e Drejtorit të Drejtorisë për veterinarin, e përcakton formën, përmbajtjen, mënyrën dhe procedurën e udhëheqjes së regjistrit të vendit për ruajtjen e kafshëve.

Neni 8

Dokumentet për qarkullim

(1) Për çdo gjedhe që duhet doemos të identifikohet, Drejtoria e veterinarisë, lëshon pasaportë, në afat prej 35 ditëve pas njoftimit për lindjen e saj, ose në rast të importit të gjedhes, në afat prej 35 ditëve pas paraqitjes së identifikimit të sërishëm.

(2) Në rast se kafshët e importuara janë të shënuara sipas rregullativës ligjore për identifikimin dhe regjistrimin e gjedheve në UE, pasaporta që e përcjell kafshën dorëzohet në Drejtorinë e veterinarisë, e cila të njëjtin e kthen në vendin që e ka lëshuar.

(3) Gjedhja gjatë çdo qarkullimi duhet të përcillet me pasaportë.

(4) Në rast të ngordhjes së kafshës, ruajtësi duhet doemos ta kthejë pasaportën në Drejtorinë e veterinarisë, në afat prej 7 ditëve pas ngordhjes së kafshës. Nëse kafsha dërgohet në thertore, thertorja është përgjegjëse për kthimin e pasaportës në Drejtorinë e veterinarisë.

(5) Gjatë eksportit të gjedheve, pasaporta e përcjell kafshën në vendin importues.

(6) Në rast se pasaporta është humbur, dëmtuar, nuk lexohet, është shkatërruar ose vjedhur, ruajtësi i kafshëve duhet doemos të kërkojë pasaportë duplikate, jo më vonë se 7 ditë pasi e ka vërejtur këtë. Drejtoria e veterinarisë, do të lëshojë pasaportë duplikate, në afat më të shkurtë të mundshëm, që nuk mund të jetë më i gjatë se 7 ditë, në të cilin shënohet numri rendor i duplikatit, ndërsa pasaporta origjinale më tej nuk është valide. Pasaporta e palexueshme dhe e dëmtuar, duhet doemos të kthehet në Drejtorinë e veterinarisë.

(7) Nëse viçi më i ri se 42 ditë qarkullon nga një vend në vendin tjetër të ruajtjes, dhe nëse për të nuk është lëshuar pasaportë, Drejtoria e veterinarisë për këtë do të lëshojë dokument të përkohshëm me të dhënat që i përmban pasaporta.

(8) Ruajtësi obligohet dokumentin nga paragrafi paraprak (7) i këtij neni, ta dorëzojë në Drejtorinë e veterinarisë, kur kafsha i mbush 42 ditë ose në afat prej 7 ditëve, në rast të ngordhjes së kafshës para se t'i mbushë 42 ditë. Nëse viçi ende është i gjallë, Drejtoria e veterinarisë, do të lëshojë pasaportë në afat prej 14 ditëve pas pranimit të dokumentit të përkohshëm. Në pasaportë shënohen të dhënat për të gjitha qarkullimet e viçit, të shënuara në dokumentin e përkohshëm.

(9) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, me propozimin e Drejtorit të Drejtorisë së veterinarisë, e përcakton formën, përmbajtjen, mënyrën dhe procedurën e lëshimit apo marrjes së dokumenteve për qarkullim.

Neni 9

Baza kompjuterike e të dhënave

(1) Drejtoria e veterinarisë vendos bazën kompjuterike të të dhënave sipas këtij ligji, që i përmban të dhënat për secilin kafshë nga lloji i gjedheve dhe për secilin vend të ruajtjes.

(2) Baza e të dhënave duhet doemos në çdo kohë t'i mundësojë informatat si vijon:

- kodin identifikues të të gjitha kafshëve, nga lloji i gjedheve në secilin vend të ruajtjes;
- listën e të gjitha ndryshimeve në vendet e ruajtjes për secilin kafshë të llojit të gjedheve, duke filluar nga vendi i ruajtjes ku ka lindur, ose në vendin e ruajtjes ku është importuar.

(3) Të dhënat nga paragrafi (1) i këtij neni, duhet doemos të ruhen në bazën e të dhënave, së paku tre vjet nga ngordhja e gjedhes, respektivisht nga momenti kur në vendin e ruajtjes nuk kanë mbetur kafshë.

(4) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, me propozimin e Drejtorit të Drejtorisë së veterinarisë, e përcakton formën, përmbajtjen, mënyrën dhe procedurën e udhëheqjes së bazës kompjuterike të të dhënave.

3. Identifikimi dhe regjistrimi i kafshëve të llojit të dhenve dhe dhive

Neni 10

Mjetet e identifikimit – shenjat e veshëve

(1) Secila kafshë nga llojet dhen dhe dhi duhet doemos të identifikohet me shenjat e veshëve të lejuara nga Drejtoria e veterinarisë. Kafshët më të reja se 6 muaj, duhet doemos të shënohen me shenjë e veshëve të shënuar në njërin vesh, ndërsa kafshët më të vjetra se 6 muaj, duhet doemos të shënohen me shenjë plotësuese të veshit në veshin tjetër.

(2) Shenja e veshit, për dhentë dhe dhitë më të reja se 6 muaj, shënohet në periudhë jo më të gjatë se 30 ditë, nga lindja e kafshës, dhe në çdo rast para se kafsha ta lëshojë vendin e ruajtjes ku ka lindur. Shenja e veshit e lejuar nga Drejtoria e veterinarisë, përmban kodin e vendit të ruajtjes ku ka lindur kafsha.

(3) Për dhentë dhe dhitë më të vjetra se 6 muaj, përveç shenjës ekzistuese të veshit, u shënohet shenja plotësuese në veshin tjetër, në periudhë jo më të gjatë se 30 ditë pasi kafsha t'i mbushë 6 muaj. Shenja plotësuese e veshit e lejuar nga Drejtoria e veterinarisë përmban kodin unik të identifikimit, me këtë mundësohet të identifikohet çdo kafshë individualisht.

(4) Me përjashtim nga paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni, Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, mund të lejojë vazhdimin e periudhës maksimale për regjistrimin dhe identifikimin e dhenve dhe dhive, të ruajtura në mënyrë ekstenzive dhe të kullotura në mënyrë të lirë, por jo më gjatë se 6 muaj pas lindjes.

(5) Ruajtësi është përgjegjës për regjistrimin dhe shënimin me kohë të kafshëve.

(6) Secila kafshë e importuar nga lloji i dhenve dhe dhive, që e ka kaluar kontrollin veterinarik të inspeksioni kufitar i veterinarisë, duhet doemos të identifikohet në vendin e parë të ruajtjes nga shkarkimi në Republikën e Maqedonisë, me shenjat e veshëve në pajtim me kërkesat nga ky nen, në periudhë jo më të gjatë se 30 ditë, nga kontrolli veterinarik në inspeksionin e veterinarisë dhe në çdo rast para lëshimit të vendit të ruajtjes.

(7) Identifikimi origjinal i bërë në vendin e origjinës, duhet të regjistrohet në bazën kompjuterike e të dhënave, si dhe në regjistrin e vendeve të ruajtjes bashkë me kodin për identifikim, i dhënë gjatë arritjes në vendin e parë të ruajtjes nga shkarkimi në Republikën e Maqedonisë.

(8) Me përjashtim nga paragrafi (6) i këtij neni, kafsha nga lloji i dhenve dhe dhive nuk ka nevojë të identifikohet, nëse drejtpërdrejt transportohet nga vendkalimi kufitar deri në thertore, ku është bërë kontrolli veterinarik dhe kafsha është therur në pajtim me Ligjin për shëndetësinë veterinarike.

(9) Secila kafshë e importuar që vjen nga vendi ku aplikohet sistemi i identifikimit dhe regjistrimit të kafshëve në UE, i mban shenjat origjinale të veshëve.

(10) Shenjat e veshëve nuk guxon të mënjanohehen ose ndërrohen pa lejen e Drejtorisë së veterinarisë. Nëse shenja e veshëve është bërë e palexueshme, është dëmtuar me forcë ose është humbur, ruajtësi duhet doemos ta njoftojë Drejtorinë e veterinarisë, në afatin më të shkurtë të mundshëm, por jo më gjatë se 7 ditë nga dita kur këtë e ka vërejtur. Në afat prej 30 ditëve nga njoftimi, Drejtoria e veterinarisë lëshon ndërrimin e shenjës së veshëve që e ka të njëjtin kod, me kusht që të vërtetohet se shenja e veshit i ka takuar asaj kafshe. Si shtesë të kodit, që të dallohet nga shenja paraprake e veshit, duhet doemos të përmbajë shenjë e numrit rendor të ndërrimit.

(11) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, me propozimin e Drejtorit të Drejtorisë së veterinarisë, e përcakton formën dhe përmbajtjen, si dhe afatin dhe mënyrën e aplikimit të mjeteve për identifikimin e kafshëve të llojit të dhenve dhe dhive.

Neni 11

Regjistri i vendit të ruajtjes

(1) Secili ruajtës i kafshëve të llojit të dhenve dhe dhive, duhet doemos të mbajë regjistër të plotësuar vijues të vendit të ruajtjes, me dorë ose në kompjuter që i përmban të gjitha informatat për vendin e ruajtjes, për secilin kafshë të llojit të dhenve dhe dhive që i ruan, si dhe për kontrollimet e kryera nga Drejtoria e veterinarisë.

(2) Regjistri i vendit të ruajtjes doemos çdoherë të jetë në disponim në vendin e ruajtjes me kërkesën e Drejtorisë së veterinarisë. Secili ruajtës, me kërkesën e Drejtorisë së veterinarisë duhet doemos t'i sigurojë informatat për prejardhjen, identifikimin dhe ku ka nevojë vendin e kafshëve, ku ai ose ajo i kanë poseduar, mbajtur, transportuar, shitur ose therur. Të dhënat e regjistrit të vendit të ruajtjes, ruhen në periudhë jo më të shkurtë se 3 vjet, pasi e ka lëshuar vendin e ruajtjes kafsha e fundit.

(3) Me përjashtim nga paragrafi (1) i këtij neni, Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, mund të lejohet në rastet nga neni 4 paragrafi 3 i këtij ligji, të vazhdohet periudha maksimale, nga ndodhja e ngjarjes deri në futjen në regjistër ose deri në njoftimin e Drejtorisë së veterinarisë, por jo më gjatë se 6 muaj.

(4) Qeveria e Republikës së Maqedonisë, mundet të përcaktojë rregulla të veçanta për qarkullimin dhe regjistrimin e dheneve dhe dhive, të ruajtura në mënyrë ekstenzive dhe të kullitura në mënyrë të lirë.

(5) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, me propozimin e Drejtorit të Drejtorisë së veterinarisë, e përcakton formën, përmbajtjen, mënyrën dhe procedurën e mbajtjes së regjistrit të vendit për ruajtjen e kafshëve.

Neni 12

Dokumentet për qarkullim

(1) Çdo qarkullim i kafshëve nga lloji i dheneve dhe dhive doemos të shoqërohet me dokument për qarkullim, të dhënë nga Drejtoria e veterinarisë e të plotësuar nga ruajtësi.

(2) Për kafshët e identifikuar në pajtim me nenin 10, paragrafi (2) nga ky ligj, mund të shfrytëzohen dokumente më të thjeshta për lëvizje të kafshëve në grup.

(3) Ruajtësi i vendqëndrimit të caktuar doemos t'i ruajë dokumentet e qarkullimit për periudhë jo më shkurtër se tre vjet nga therja gjegjësisht ngordhja e kafshës.

(4) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave me propozim të Drejtorit të Drejtorisë për veterinarin e përcakton formën, përmbajtjen, mënyrën dhe procedurën për dhënien dhe marrjen e dokumenteve për qarkullim.

Neni 13

Baza kompjuterike e të dhënave

(1) Drejtoria e veterinarisë do të vendos bazë kompjuterike të të dhënave në pajtim me këtë ligj, e cila i përmban të dhënat për secilën kafshë të llojit të dheneve dhe dhive dhe për secilin vendqëndrim.

(2) Baza e të dhënave doemos t'i mundësojë në çdo kohë këto informata vijuese:

- kodin identifikues të të gjitha kafshëve të llojit të dheneve dhe dhive të çdo vendqëndrimi dhe

- listën e të gjitha ndryshimeve të vendqëndrimit për secilën kafshë të llojit të dheneve dhe dhive, duke filluar nga vendqëndrimi ku ka qenë e lindur, gjegjësisht vendqëndrimi ku është importuar.

(3) Të dhënat nga paragrafi 1 të këtij neni doemos të ruhen në bazën e të dhënave më së paku tre vjet nga ngordhja e kafshëve, gjegjësisht nga momenti kur në vendqëndrim nuk ka më kafshë.

(4) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave me propozim të Drejtorit të Drejtorisë për veterinarin e përcakton formën, përmbajtjen, mënyrën dhe procedurën e mbajtjes së bazës kompjuterike të të dhënave.

4. Identifikimi dhe regjistrimi i derrave

Neni 14

(1) Identifikimi dhe regjistrimi i derrave bëhet me regjistrimin e vendqëndrimeve dhe qarkullimin e derrave nga vendqëndrimi ku kanë lindur si dhe të lëvizjeve në dhe nga të gjitha vendqëndrimet, me evidentimin në bazën kompjuterike të të dhënave.

(2) Të dhënat nga paragrafi (1) të këtij neni doemos të ruhen në bazën e të dhënave më së paku tre vjet nga ngordhja e kafshëve, gjegjësisht nga momenti kur në vendqëndrim nuk ka më kafshë.

(3) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave me propozim të Drejtorit të Drejtorisë së veterinarisë i përcakton mënyrën dhe procedurën për identifikimin dhe regjistrimin e derrave.

5. Identifikimi dhe regjistrimi i kafshëve njëthundrake

Neni 15

(1) Identifikimi dhe regjistrimi i kafshëve njëthundrake (kuaj, gomarë, mushka dhe mëza) bëhet në bazë të dokumentit për qarkullim të dhënë nga Drejtoria e veterinarisë.

(2) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave me propozim të Drejtorit të Drejtorisë për veterinarin i përcakton formën, përmbajtjen dhe mënyrën dhe procedurën për dhënien dhe marrjen e dokumenteve për qarkullim.

6. Identifikimi dhe regjistrimi i kafshëve tjera

Neni 16

(1) Sistemi i identifikimit të kafshëve tjera mundëson regjistrimin e këtyre kafshëve, vendqëndrimeve në të cilat ruhen dhe lëvizjen e tyre. Me sistemin e identifikimit dhe regjistrimit të kafshëve tjera përfshihen kafshët të cilat i përkasin llojeve siç janë përkëdhelësit shtëpiakë të ruajtur nga personat fizikë dhe tregtarët, si dhe kafshët e ruajtura në kopshtet zoologjike, panairët dhe cirkuset dhe të gjitha kafshët tjera të cilat mund të paraqesin rrezik për shëndetin e kafshëve dhe shëndetin e njerëzve.

(2) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave me propozim të Drejtorit të Drejtorisë së veterinarisë i përcakton mënyrën, procedurën për identifikimin dhe regjistrimin e kafshëve tjera si dhe i përcakton kafshët tjera të cilat mund të paraqesin rrezik për shëndetin e kafshëve dhe për shëndetin e njerëzve.

III. Zbatimi i këtij ligji

Neni 17

Trajnimi për zbatimin e dispozitave të këtij ligji

(1) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave mund të miratojë udhëzime për zbatimin e këtij ligji.

(2) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave siguron trajnim për ruajtësit e kafshëve, si dhe secilit person të autorizuar për identifikim dhe regjistrim të kafshëve nëpërmjet seminarëve dhe kurseve të zbatuar nga ana e Drejtorisë për veterinarin.

Neni 18

Kompensimet dhe harxhimet

(1) Mjetet për vendosjen e sistemit për identifikim dhe regjistrim të kafshëve dhe fillimit të zbatimit të tij sigurohen nga mjetet e Buxhetit të Republikës së Maqedonisë, tatimet dhe burime të tjera.

(2) Mjetet për mirëmbajtje të sistemit për identifikim dhe regjistrim të kafshëve deri në vitin 2008 sigurohen nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë.

(3) Mjetet për harxhimet elementare dhe operative për mirëmbajtjen e sistemit për identifikim dhe regjistrim të kafshëve për:

- vitin 2008 do t'i mbulojnë ruajtësit e kafshëve në lartësi prej 25%;
- 2009 prej 50%;
- 2010 prej 75%;
- ndërsa për 2011 e më tej, plotësisht janë në barrë të ruajtësve.

IV. E drejta në qasje dhe mbrojtja e të dhënave

Neni 19

E drejta në qasje

(1) Drejtoria e veterinarisë dhe personat e autorizuar në pajtim me këtë ligj kanë të drejtë në qasje deri te vendqëndrimi, kafshët, objektet ku ruhen kafshët, si dhe deri te të dhënat në lidhje me kafshët, ruajtësit dhe vendqëndrimeve të përcaktuara me këtë ligj.

(2) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave do t'i merr masat e duhura për t'u siguruar qasje deri te të dhënat nga paragrafi (1) i këtij neni të gjithë personave të interesuar, duke i përfshirë edhe Shoqatat e konsumatorëve të lejuar nga Qeveria e Republikës së Maqedonisë, për shkak të sigurimit të mbrojtjes dhe besueshmërisë të atyre të dhënave në pajtim me dispozitat për mbrojtjen e të dhënave personale.

Neni 20 Mbrojtja e të dhënave

(1) Të dhënat për ruajtësit dhe vendqëndrimet e kafshëve të cilat ruhen në regjistrë dhe bazat e të dhënave sipas këtij ligji, janë tepër rezervate dhe doemos të jenë të mbrojtura në pajtim me dispozitat për ruajtjen e të dhënave personale.

(2) Me përjashtim të paragrafit (1) të këtij neni të dhënat mund të shfrytëzohen me kërkesë të Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave për programe dhe studime të veterinarisë dhe zooteknike, zbatimi i të cilave konsiderohet si i domosdoshëm me pajtim paraprak të ruajtësve të kafshëve.

(3) Me përjashtim të paragrafit (1) të këtij neni të dhënat mund të shfrytëzohen me kërkesë të Shoqatës së konsumatorëve me pëlqim paraprak nga Këshilli i konsumatorëve dhe me leje të Qeverisë së Republikës të Maqedonisë.

(4) Me përjashtim të paragrafit (1) të këtij neni të dhënat nga baza kompjuterike e të dhënave mund të shfrytëzohen për shënimin e mishit të gjedheve dhe mishit të llojeve tjera të kafshëve, si dhe për prodhimet nga mishi i gjedheve dhe prodhimet të mishit nga kafshët e tjera, pa pëlqimin e ruajtësve të kafshëve.

(5) Me përjashtim nga paragrafi (1) i këtij neni të dhënat mund të shfrytëzohen për implementimin e programeve nacionale për përkrahjen e blegtorisë, pa pajtim të ruajtësve, por me lejimin paraprak nga Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

(6) Të dhënat nga paragrafi (2), (3), (4) dhe (5) të këtij neni nuk guxojnë të publikohen nëse ekziston rrezik se të drejtat për mbrojtje të të dhënave nuk do të respektohen.

V. Organizimi dhe kryerja e identifikimit dhe regjistrimit të kafshëve

Neni 21 Organizatet e autorizuar

Identifikimin dhe regjistrimin e kafshëve në pajtim me këtë ligj e bëjnë organizatat e autorizuar të cilat paraprakisht kanë lidhur marrëveshje me Ministrinë e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave për zbatimin e masave veterinaro-shëndetësore me interes publik në pajtim me dispozitat e shëndetësisë së veterinarisë.

VI. Kontrollët

Neni 22 Mbikëqyrja

(1) Mbikëqyrje në zbatimin e dispozitave të këtij ligji dhe dispozitave të miratuara në bazë të tij bën Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave - Drejtoria e veterinarisë.

(2) Mbikëqyrja midis tjerash përfshin: kontrollin e punës profesionale të organizatave të autorizuar, duke përfshirë edhe rekomandime dhe afate për mënjanimin e parregullsive të konstatuara.

Neni 23 Inspektimi

(1) Punët e mbikëqyrjes inspektuese i bëjnë inspektorët e veterinarisë.

(2) Inspektori i veterinarisë sipas këtij ligji ka të drejtë dhe obligim të bëjë:

- mbikëqyrjen e punës profesionale në organizatat e autorizuar nga neni 21 të këtij ligji;
 - kontrollime inspektuese aty për aty (vendqëndrime, thertore, qarkullim, transport, organizata të autorizuar, kullota, lëvizje, qumështore etj.);
 - konstatimin e numrit të kafshëve të vendqëndrimeve, si dhe të gjitha të dhënat në lidhje me identifikimin dhe regjistrimin e të gjitha kafshëve të cilat janë prezente në vendqëndrim;
 - konstatimin e ndryshimeve në lidhje me gjendjen nga viti i kaluar;
 - kontrollin e regjistrit të vendqëndrimeve;
 - kontrollin e shenjave të veshit;
 - kontrollin e dokumenteve për lëvizje, të cilat gjenden në vendqëndrim;
 - kontrollin e dorëzimit të rregullt të të dhënave nga Drejtoria për veterinarin, regjistrin qendror të vendqëndrimeve të kafshëve dhe bazës kompjuterike të të dhënave.
- (3) Gjatë kryerjes së mbikëqyrjes inspektori i veterinarisë ka të drejtë të:
- kërkojë të dhëna dhe informime nga personat përgjegjës, dëshmitarë, ekspertë dhe personave tjerë, për kryerjen e suksesshme të punës së tij;
 - urdhërojë të mënjanohej parregullsitë e konstatuara të cilat shkaktojnë kualitet ose profesionalitet jo adekuat në punë;
 - caktojë masa të nevojshme dhe afate në të cilat ato parregullsi dhe mangësi duhet të mënjanohej.
 - shqiptojë dhe paguajë dënim aty për aty në rastet e përcaktuara me këtë ligj;
 - paraqet kallëzim penal dhe fletparaqitje për kundërvajtje kur vepra e kryer ka karakter të veprës penale, gjegjësisht kundërvajtje;
 - bën punë tjera të përcaktuara me këtë ligj dhe dispozitat e miratuara në bazë të tij.

Neni 24 Shpeshtësia e kontrolleve inspektuese

(1) Ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave e cakton numrin minimal të kontrolleve inspektuese të cilat duhet të zbatohen me qëllim që të sigurohet zbatim i rregullt i sistemit për identifikim dhe regjistrim të kafshëve, të përcaktuar me këtë ligj. Kontrollët e tilla inspektuese çdo vit doemos të përfshijnë më së paku 10% nga vendqëndrimet të cilat gjenden në territorin e Republikës së Maqedonisë. Shkalla minimale e kontrolleve doemos duhet të rritet atje ku është konstatuar se identifikimi dhe regjistrimi i kafshëve nuk është në pajtim me këtë ligj.

(2) Me përjashtim të paragrafit (1) të këtij neni, kur baza kompjuterike e të dhënave do të jetë tërësisht operative, kontrollët inspektuese mund të zvoglohen në më së paku 5% të vendqëndrimeve.

(3) Drejtoria e veterinarisë i realizon kontrollët inspektuese në bazë të analizave të rrezikut, në të cilat do të merret parasysh të gjithë faktorët e rëndësishëm, duke i përfshirë numrin e kafshëve të një vendqëndrimi dhe numrin e kafshëve të identifikuar në një vendqëndrim, shëndetin e njerëzve dhe shëndetin e kafshëve, ndryshime të rëndësishme në krahasim me vitet e kaluara, rezultatet e kontrolleve të realizuara gjatë viteve të kaluara, e veçanërisht mbajtjen e regjistrave të vendqëndrimeve, ruajtjes së rregullt të pasaportëve, përkatësisht të dokumenteve të qarkullimit të kafshëve të vendqëndrimeve dhe komunikimit të drejtë me Drejtorinë e veterinarisë dhe kritereve tjera të cilat i cakton ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

(4) Kontrollët inspektuese sipas rregullit nuk paralajmërohen, e në rast të lajmërimit të kontrolleve prej më parë, sipas rregullit, lajmërimi nuk guxon të tejkalojë 48 orë.

(5) Për secilin kontroll inspektues të kryer, përpilohet raport i standardizuar që do ta përcaktojë ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave me propozim të Drejtorisë së veterinarisë, në të cilin shënohen rezultatet nga kontrollat, arsyet për kontrollat dhe parregullsitë e konstatuara. Ruajtësit ose përfaqësuesit të tij doemos t'i jepet mundësi ta nënshkruajë raportin dhe, ku është adekuate, të jepen vërejtjet e tija/saja në përmbajtjen e të njëjtit.

(6) Sipas rregullit, të gjitha kafshët në një vendqëndrim duhet të jenë të përfshira me këto kontrole, megjithatë, nëse për shkak praktikë kjo nuk është e mundur, Drejtoria e veterinarisë mund të sigurojë sistem adekuat të zgjedhur të kontroleve, nëse sigurohet nivel i kënaqshëm i kontrollit.

(7) Drejtoria e veterinarisë paraqet raport vjetor me të dhëna për kontrollat e kryera, në Qeverinë e Republikës së Maqedonisë, në format standard, që e përcakton ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Neni 25 Masat

(1) Nëse një ose më shumë kafshë të vendqëndrimit nuk plotësojnë asnjë nga dispozitat të nenit 4 të këtij Ligji, Inspektorati i veterinarisë shqipton masa kufizim (ndalim) të lëvizjes të të gjitha kafshëve në dhe nga ai vendqëndrim.

(2) Nëse ruajtësi i kafshës nuk mund ta dëshmojë identitetin e kafshës në afat prej dy ditëve të punës, inspektori i veterinarisë shqipton masën asgjësimin e kafshës, nën mbikëqyrjen e inspektorit të veterinarisë pa kompensim, në harxhim të ruajtësit.

(3) Në rast kur kafshët nuk i plotësojnë në tërësi kushtet për identifikim dhe regjistrim, të përcaktuar me nenin 4 të këtij ligji, inspektori i veterinarisë menjëherë shqipton masën kufizim të lëvizjes vetëm për ato kafshë, deri sa nuk përmbushen kushtet në tërësi.

(4) Nëse numri i kafshëve në një vendqëndrim, për të cilin kushtet për identifikim dhe regjistrim të përcaktuara me nenin 4 nga ky ligj nuk janë plotësuar në tërësi, tejkalon 20% nga numri i përgjithshëm i kafshëve në atë vendqëndrim, inspektori i veterinarisë menjëherë shqipton masën kufizim të lëvizjes të të gjithë kafshëve të cilat gjenden në atë vendqëndrim, ndërsa për vendqëndrimin me jo më shumë se 10 kafshë, këto masa doemos të merren nëse më shumë se 2 kafshë nuk janë identifikuar në pajtim me dispozitat e këtij ligji.

(5) Nëse ruajtësi nuk e informon Drejtorinë e veterinarisë për lëvizjen në dhe nga vendqëndrimi në pajtim me nenin 7 dhe 11 nga ky ligj, inspektori i veterinarisë do të shqiptojë masë kufizim të lëvizjes së kafshëve në dhe nga ai vendqëndrim.

(6) Nëse ruajtësi nuk e informon Drejtorinë e veterinarisë për lindjen ose ngordhjen e kafshës në pajtim me nenin 7 dhe 11 nga ky ligj, inspektori i veterinarisë do të shqiptojë masë kufizimin e lëvizjes të kafshëve në dhe nga ai vendqëndrim.

(7) Nëse ruajtësi nuk e paguan kompensimin e harxhimeve nga neni 18 i këtij ligji, Drejtoria e veterinarisë mund ta anulojë ose ta refuzojë dhënien e dokumentit për lëvizje të kafshëve të atij ruajtësi. Në rast se vazhdimisht ruajtësi nuk e paguan kompensimin, inspektori i veterinarisë do të shqiptojë masën e kufizimit të lëvizjes së kafshëve në dhe nga ai vendqëndrim.

(8) Në rastete urgjente inspektori i veterinarisë mund të jep edhe urdhër me gojë, e më së voni në afat prej tre ditëve nga dita e urdhërit të dhënë gojor është i detyruar të jep vendim në formë të shkruar.

Neni 26 Ankesa

(1) Kundër vendimit të inspektorit të veterinarisë mund të paraqitet ankesë deri te ministri i Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave në afat prej 15 ditësh nga dita e marrjes së vendimit.

(2) Ankesa nuk e shtyn ekzekutimin e vendimit.

VII. Dispozitat ndëshkuese

Neni 27 Kundërvajtjet

(1) Me dënim me para prej 220 000 gjer 300 000 denarë do të dënohet për kundërvajtje personi juridik nëse:

1) nuk e identifikon kafshën në pajtim me nenin 6, 10, 15 dhe 16 nga ky ligj.

2) i mënjanon ose i zëvendëson mjetet për identifikim të kafshës pa leje të Drejtorisë për veterinari (neni 6 dhe 10);

3) nuk mban dhe nuk e mirëmban vazhdimisht regjistrin e vendqëndrimit (neni 7 dhe 11);

4) nuk i ruan të dhënat në pajtim me nenin 7 dhe 11 nga ky ligj;

5) nuk e informon Drejtorinë e veterinarisë për të gjitha lëvizjet e kafshëve në dhe nga vendqëndrimi dhe për të gjitha lindjet dhe ngordhjet e kafshëve të vendqëndrimit në pajtim me nenin 7, 11 dhe 14 të këtij ligji;

6) nuk e kthen gjegjësisht dorëzon pasaportën ose dokumentin tjetër për lëvizje në pajtim me nenin 8 dhe 12 nga ky ligj;

7) nuk e dorëzon dokumentin e përkohshëm në pajtim me nenin 8 nga ky ligj;

8) nuk lejon kryerjen e mbikëqyrjes inspektuese në pajtim me nenin 23 dhe 24 të këtij ligji.

(2) Për kundërvajtjet nga paragrafi 1 të këtij neni do të dënohet me dënim me para prej 30 000 gjer 40 000 denarë edhe personi përgjegjës në personin juridik.

(3) Për kundërvajtjet nga paragrafi 1 të këtij neni përveç dënimit me para të personit juridik do të shqiptohet edhe masa e sigurisë, ndalimi i kryerjes së veprimtarisë në kohë prej 6 deri 3 vite.

(4) Për kundërvajtjet nga paragrafi 1 të këtij neni përveç dënimit me para të personit përgjegjës në personin juridik do të shqiptohet edhe masa e sigurisë, ndalimi i kryerjes së profesionit ose detyrës në kohë prej 6 muaj deri 1 vit.

Neni 28

(1) Me dënim me para prej 20 000 deri 30 000 denarë do të dënohet për kundërvajtje personi fizik nëse bën ndonjë nga veprimet të nenit 27 nga ky ligj.

(2) Përveç dënimit me para nga paragrafi (1) i këtij neni personit fizik do t'i shqiptojë edhe masën e sigurisë, ndalim për kryerjen e veprimtarisë prej 3 muaj deri 1 vit.

Neni 29

Inspektori i veterinarisë mund personit juridik t'i shqiptojë dënim aty për aty për veprimet nga neni 27 paragrafi (1) nga ky ligj, në lartësi deri 100 000 denarë, gjegjësisht, për të njëjtat veprime të personit përgjegjës në personin juridik, si dhe personit fizik, në lartësi prej 10 000 denarë.

VIII. Dispozitat kalimtare dhe përfundimtare

Neni 30

(1) Dispozitat për kafshët e llojit të gjedheve të përcaktuara me këtë ligj do të sillen në afat prej 60 ditëve nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji, ndërsa për kafshët të fermës dhe të tjera në afat prej një viti nga hyrja në fuqi e këtij ligji.

(2) Deri në sjelljen e dispozitave nga paragrafi (1) të këtij neni, do të zbatohen dispozitat ekzistuese.

Neni 31

Me ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, pushojnë të vlejné nenet 5 dhe 6 të Ligjit për blegtori ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 61/97).

Neni 32

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1289.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија, издаваат

**У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ
ЗА УПРАВНАТА ИНСПЕКЦИЈА**

Се прогласува Законот за управната инспекција,
што Собранието на Република Македонија го доне-
се на седницата одржана на 28 септември 2004 година.

Бр. 07-3897/1
28 септември 2004 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски**, с.р.

ЗАКОН ЗА УПРАВНАТА ИНСПЕКЦИЈА

I. ОСНОВНА ОДРЕДБА

Член 1

Со овој закон се уредуваат надлежноста и организацијата на управната инспекција (во натамошниот текст: инспекција), назначувањето на управните инспектори, овластувањата и постапката за вршење на инспекцискиот надзор.

II. НАДЛЕЖНОСТ

Член 2

Управната инспекција го опфаќа надзорот над примената на Законот за општата управна постапка и другите закони што содржат одредби за управната постапка.

Надзорот од ставот 1 на овој член, се однесува особено на:

- навременото, економичното и ефикасното остварување на правата и интересите на граѓаните и другите учесници во управната постапка во решавањето на управните работи;
- постапувањето во пропишаните рокови во првостепената и второстепената управна постапка, како и во роковите определени со акти на судските органи;
- вклучувањето на заинтересираните странки во управната постапка заради заштита на нивните права и интереси;
- обезбедувањето на докази по службена должност од службената евиденција што ја води органот надлежен за решавање, друг државен орган, правни и други лица кои имаат јавни овластувања, општините и градот Скопје;
- извршувањето на правосилните управни акти;
- наплатата на трошоците во управната постапка;
- примањето на поднесоците;
- издавањето на уверенија и други јавни исправи за одредени факти од службената евиденција;
- стручната подготовка на државните службеници и вработените кои преземаат дејствија во управната постапка;
- доставувањето на управните акти и другите писмена;
- начинот на однесувањето и работењето на државните службеници и вработените, со цел да се обезбеди почитувањето на принципите на законитост, професионален интегритет, ефикасност, одговорност и лојалност при вршењето на нивните службени должности;

- спроведување на мерките на надлежните органи за подобрување на работата при решавањето на управните работи;
- употребата на јазиците на странките во управната постапка;
- правната помош меѓу органите и другите учесници во управната постапка и
- други работи утврдени со Законот за општата управна постапка и другите закони.

Управната инспекција врши надзор и над извршувањето на прописите за канцелариското работење.

Член 3

Надзорот од членот 2 на овој закон, се врши во органите на државната управа, другите државни органи, организации, установи и други правни лица, на кои со закон им е доверено да вршат јавни овластувања кога решаваат во управни работи, како и општините, градот Скопје и општините во градот Скопје, кога во вршењето на своите надлежности решаваат во управни работи за правата, обврските и правните интереси на правни и физички лица во согласност со закон (во натамошниот текст: органи во кои се врши надзор).

III. ОРГАНИЗАЦИЈА

Член 4

Работите на управната инспекција ги врши Државниот управен инспекторат (во натамошниот текст: Инспекторат), како орган во состав на Министерството за правда.

Работите на инспекцискиот надзор ги вршат управни инспектори (во натамошниот текст: инспектори).

Член 5

Инспектор може да биде лице со завршен правен факултет, со пет години работно искуство во решавање на управните работи и да ги исполнува општите услови утврдени со Законот за државните службеници.

Член 6

Со работите на Инспекторатот, раководи директор.

Член 7

Директорот го именува и разрешува од должност Владата на Република Македонија.

Инспекторите ги назначува (распоредува) министерот за правда во согласност со одредбите од Законот за државните службеници.

Член 8

Овластувањето за вршење на инспекциски надзор, инспекторот го докажува со легитимација на управен инспектор.

Легитимацијата на инспекторот ја издава министерот за правда.

Образецот, формата и содржината на легитимацијата на инспектор, како и начинот на издавањето и нејзиното одземање, го пропишува министерот за правда со правилник.

IV. ОБЛАСТУВАЊА

Член 9

Во вршењето на инспекцискиот надзор во смисла на членот 2 од овој закон, инспекторите се овластени:

- да остваруваат непосреден увид во примената на Законот за општата управна постапка и другите закони што содржат одредби за управната постапка и извршувањето на прописите за канцелариското работење;
- да наредат во определен рок отстранување на утврдените недостатоци;

- да наредат определен начин на постапување;
- да поднесат кривична пријава за сторено кривично дело, барање за поведување на прекршочна постапка или иницијатива за покренување на дисциплинска постапка и
- да вршат други работи за чие извршување се овластени со овој закон.

Член 10

Ако инспекторот утврди дека во управната постапка определени управни дејствија презема службено лице или вработен кој нема соодветна стручна подготовка, или во управната постапка решава службено лице или вработен кој нема овластување, инспекторот со решение наредува тоа службено лице или вработениот да престане со преземање на управните дејствија, односно со решавање во управните работи.

Функционерот на органот или раководното лице каде што се утврдени случаите од ставот 1 на овој член, е должен во рокот определен со решението да обезбеди друго службено лице или вработен кој ги исполнува пропишаните услови да презема управни дејствија, односно да решава во управната постапка.

Против решението од ставот 1 на овој член, службеното лице или вработениот, функционерот на органот или раководното лице од ставот 2 на овој член, можат да поднесат жалба до министерот за правда во рок од осум дена од денот на приемот на решението.

Жалбата не го одлага извршувањето на решението.

Министерот за правда донесува решение во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на жалбата.

Член 11

Ако инспекторот утврди дека службеното лице или вработениот надлежен за решавање, како и службеното лице или вработениот што презема дејствија во управната постапка, управните работи не ги решава во пропишаните рокови или пак не се придржува на начелата на законитост, ефикасност, економичност, одговорност, лојалност и професионален интегритет при решавањето на управните работи, определува рок за решавање на управната работа, односно рок и начин за отстранување на констатираните недостатоци.

Член 12

Кога од страна на службеното лице, поради повреда на одредбите на Законот за општата управна постапка и другите закони што содржат одредби за управната постапка потешко се повредени правата и интересите на граѓаните и другите учесници во постапката, инспекторот ќе ги преземе пропишаните мерки со овој закон, а за повредените права и интереси веднаш ќе го известат функционерот, односно раководното лице во органите во кои е извршен надзор и ќе им предложи мерки за отстранување на повредените права и интереси на учесниците во постапката.

Член 13

Ако инспекторот најде докази дека со повредата на прописите е сторено кривично дело, прекршок или потешка значителна повреда на службената должност, односно потешка повреда на угледот на службата или угледот на државниот службеник, должен е да поднесе кривична пријава за сторено кривично дело, барање за поведување прекршочна постапка или иницијатива за покренување на дисциплинска постапка.

Кога на функционерот, односно раководното лице во органот во кој се врши надзор му е поднесена иницијатива за покренување на дисциплинска постапка за утврдување на одговорност на службеното лице, за резултатите од постапката функционерот односно раководното лице се должни во рок од 30 дена од денот на приемот на иницијативата да го известат инспекторот.

Член 14

Инспекторот поднесува иницијатива за покренување на дисциплинска постапка против службено лице или вработен, ако утврди дека:

- од странките бара самите да прибават податоци за фактите за кои службена евиденција води органот надлежен за одлучување или некој друг државен орган или носител на јавно овластување;
- од странките бара поднесување на докази кои побргу и полесно може да ги прибави органот што ја води постапката;
- од странките бара потврди за кои органите не се должни да ги издаваат или се непотребни во постапката;
- го попречува инспекторот во вршењето на инспекцискиот надзор и
- ги повторува повредите утврдени во членот 11 од овој закон.

Член 15

Органите во кои се врши надзорот се должни на инспекторот да му овозможат непречено вршење на инспекцискиот надзор со непосреден увид во донесените управни акти и по барање на инспекторот да му ги достават потребните податоци и службените списи во рокот што тој ќе го определи.

V. ПОСТАПКА

Член 16

За денот, содржината и обемот на вршењето на инспекцискиот надзор инспекторот по правило писмено го известува функционерот на органот, односно раководното лице во органот во кој се врши надзор.

Член 17

За извршениот инспекциски надзор инспекторот составува записник со наод за утврдената состојба, а отстранувањето на утврдените недостатоци во работата го наредува со решение во кое се утврдени роковите за нивното извршување.

Записникот и решението од ставот 1 на овој член, им се доставуваат на лицата од членот 16 на овој закон во рок од 15 дена од денот на извршениот инспекциски надзор.

Органите во кои е извршен надзорот се должни за преземените мерки за отстранување на недостатоците во работата наредени со решението да го известат инспекторот во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.

Член 18

Против решението од членот 17 став 1 на овој закон, може да се поднесе жалба до министерот за правда во рок од осум дена од денот на доставувањето на решението.

Жалбата не го одлага извршувањето на решението.

Министерот за правда по жалбата донесува решение во рокот утврден во Законот за општата управна постапка.

Против решението на министерот не може да се води управен спор.

Член 19

Извршувањето на решението од членот 17 став 1 на овој закон, инспекторот го утврдува со вршење на контролен инспекциски надзор за што составува записник.

Член 20

Кога во вршењето на инспекцискиот надзор инспекторот ќе утврди повреда на прописите над чие извршување врши надзор друг орган, е должен за тоа веднаш да го известат тој орган.

За преземените мерки надлежниот орган е должен во рок од 30 дена да го извести инспекторот.

Член 21

Граѓаните и другите учесници во постапката можат да покренуваат иницијативи и да даваат предлози за вршење на инспекциски надзор кога во остварувањето на своите права, интереси и обврски ќе согледаат одредени неправилности во работењето на органите во кои се врши инспекциски надзор.

VI. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 22

Со парична казна во износ од 3.000,00 до 10.000,00 денари ќе се казни за прекршок функционерот на органот, односно раководното лице во органот во кој е извршен надзорот, ако:

1) го попречува инспекторот во вршењето на инспекцискиот надзор или кога во определениот рок не му ги достави бараните податоци од членот 15 на овој закон;

2) во рокот определен во членот 17 став 3 од овој закон не го извести инспекторот за преземените мерки по решението;

3) во определениот рок не го изврши решението за отстранување на утврдените недостатоци од членот 17 на овој закон и

4) во рокот определен во членот 13 став 2 на овој закон, не го извести инспекторот за преземените мерки.

Со парична казна во износ од 2.000,00 до 5.000,00 денари ќе се казни за прекршок службеното лице или работениот во органот на управата ако:

- не постапи на начин кој му е определен, ги пречекори овластувањата и должностите или не се придржува на основните начела на законитост, ефикасност, економичност, одговорност, лојалност и професионален интегритет при решавањето на управните работи предвидени во членот 11 од овој закон и

- го попречува инспекторот во вршењето на инспекцискиот надзор од членот 14 на овој закон.

VII. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 23

Министерот за правда во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон ќе го донесе актот од членот 8 став 3 на овој закон.

Член 24

Со денот на влегувањето во сила на овој закон, престанува да важи Законот за управната инспекција ("Службен весник на СРМ" број 29/79, 22/87, 23/90 и "Службен весник на Република Македонија" број 12/93).

Член 25

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J I PËR INSPEKSIONIN ADMINISTRATIV

I. DISPOZITA THEMELORE

Neni 1

Me këtë ligj rregullohen kompetenca dhe organizimi i inspeksionit administrativ (në tekstin e mëtejme: inspeksioni), emërimi i inspektorëve administrativë, autorizimet dhe procedura për kryerjen e mbikëqyrjes inspektuese.

II. KOMPETENCA

Neni 2

Inspeksioni administrativ e përfshin mbikëqyrjen ndaj zbatimit të Ligjit për procedurën e përgjithshme administrative.

Mbikëqyrja nga paragrafi 1 i këtij neni, posaçërisht ka të bëjë me:

- realizimin ekonomik, efikas dhe në kohë të të drejtave dhe interesave të qytetarëve dhe pjesëmarrësve të tjerë në procedurën administrative në zgjidhjen e punëve administrative;

- veprimin në afatet e parapara në procedurën administrative të shkallës së parë dhe të dytë, si edhe në afatet e përcaktuara me akte të organeve gjyqësore;

- përfshirjen e palëve të interesuara në procedurën administrative, për shkak të mbrojtjes së të drejtave dhe interesave të tyre;

- sigurimin e dëshmime me detyrë zyrtare nga evidenca zyrtare të cilën e mban organi kompetent për zgjidhje, organ tjetër shtetëror, persona juridikë dhe të tjerë të cilët kanë autorizime publike, komnatat dhe Qyteti i Shkupit;

- ekzekutimin e akteve administrative të plotfuqishme;

- arkëtimin e shpenzimeve në procedurën administrative;

- pranimin e parashkresave;

- lëshimin e vërtetimeve dhe dokumenteve të tjera publike për fakte të caktuara nga evidenca zyrtare;

- përgatitjen profesionale të nëpunësve shtetërorë dhe të punësuarve të cilët ndërmarrin veprime në procedurën administrative;

- dorëzimin e akteve administrative dhe letrave të tjera;

- mënyrën e sjelljes dhe punës së të nëpunësve shtetërorë dhe të punësuarëve, me qëllim që të sigurohet respektimi i parimeve të ligjshmërisë, integritetit profesional, efikasitetit, përgjegjësisë dhe lojalitetit gjatë kryerjes së detyrave zyrtare të tyre;

- zbatimin e masave të organeve kompetente për përmirësimin e punës gjatë zgjidhjes së punëve administrative;

- përdorimin e gjuhëve të palëve në procedurën administrative;

- ndihmën juridike ndërmjet organeve dhe pjesëmarrësve të tjerë në procedurën administrative;

- punë të tjera të caktuara me Ligjin për procedurën e përgjithshme administrative dhe ligjet tjera;

Inspeksioni administrativ bën mbikëqyrje edhe ndaj zbatimit të rregullave për punën në zyra.

Neni 3

Mbikëqyrja nga neni 2 i këtij ligji, bëhet në organet e administratës shtetërore, organet tjera shtetërore, organizatat, institucionet dhe persona tjerë juridikë, të cilëve me ligj u është besuar të ushtrojnë autorizime publike kur vendosin për punë administrative, si edhe komnatat, Qyteti i Shkupit dhe komnatat në Qytetin e Shkupit, kur në ushtrimin e kompetencave të tyre vendosin në punë administrative për të drejtat, obligimet dhe interesat juridike të personave juridikë dhe fizikë, në pajtim me ligjin (në tekstin e mëtejme: organe në të cilat bëhet mbikëqyrje).

III. ORGANIZIMI

Neni 4

Punët e inspeksionit administrativ i kryen Inspektorati shtetëror administrativ (në tekstin e mëtejme: Inspektorati), si organ në përbërje të Ministrisë së Drejtësisë.

Punët e mbikëqyrjes inspektuese i kryejnë inspektorë administrativë (në tekstin e mëtejme: inspektorë).

Neni 5

Inspektor mund të jetë person me fakultet juridik të kryer, me pesë vjet përvojë pune në zgjidhjen e punëve administrative dhe t'i plotësojë kushtet e përgjithshme të caktuara me Ligjin për nëpunësit shtetërorë.

Neni 6

Me punët e Inspektoratit, udhëheq drejtori.

Neni 7

Drejtorin e emëron dhe e shkarkon nga detyra Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Inspektorët i emëron (sistemon) ministri i Drejtësisë, në pajtim me dispozitat e Ligjit për nëpunës shtetërorë.

Neni 8

Autorizimin për kryerjen e mbikëqyrjes inspektuese, inspektori e dëshmon me legjitimacionin e inspektorit administrativ.

Legjitimacionin e inspektorit e lëshon ministri i Drejtësisë.

Formularin, formën dhe përmbajtjen e legjitimacionit të inspektorit, si dhe mënyrën e lëshimit dhe marrjes së tij, i cakton ministri i Drejtësisë me rregullore.

IV. AUTORIZIME

Neni 9

Në ushtrimin e mbikëqyrjes inspektues sipas nenit 2 të këtij ligji, inspektorët janë të autorizuar:

- të realizojnë kontroll të drejtpërdrejtë në zbatimin e Ligjit për procedurën e përgjithshme administrative dhe ligjet tjera të cilat përmbajnë dispozita për procedurën administrative dhe ekzekutimin e rregullave për punë në zyrë.
- të urdhërojnë mënjanim të mangësive të konstatuara në afat të përcaktuar;
- të urdhërojnë mënyrë të përcaktuar të veprimit;
- të parashtrajnë kallëzim penal për vepër penale të kryer, kërkesë për ngritjen e procedurës kundërvajtëse ose iniciativë për ngritjen e procedurës disiplinore; dhe
- të kryejnë punë të tjera për kryerjen e të cilave janë të autorizuar me këtë ligj.

Neni 10

Nëse inspektori vërteton se në procedurën administrative, veprime të caktuara administrative ndërmerr person zyrtar ose i punësuar, i cili nuk ka përgatitje përkatëse profesionale ose në procedurën administrative vendos person zyrtar ose të punësuar i cili nuk ka autorizim, inspektori me vendim urdhëron që ai person zyrtar ose i punësuar të pushojë me ndërmarrjen e veprimeve administrative, përkatësisht me vendosjen në punët administrative.

Funksionari i organit ose personi udhëheqës ku janë konstatuar rastet nga paragrafi 1 i këtij neni, është i obliguar që në afatin e përcaktuar me vendimin, të sigurojë person tjetër zyrtar ose të punësuar, i cili i përmbush kushtet e përcaktuara, të ndërmarrë veprime administrative përkatësisht të vendosë në procedurën administrative.

Kundër vendimit nga paragrafi 1 i këtij neni, personi zyrtar ose i punësuar, funksionari i organit ose personi udhëheqës nga paragrafi 2 i këtij neni, mund t'i parashtrajnë ankesë ministrit të Drejtësisë në afat prej 8 ditëve nga dita e pranimit të vendimit.

Ankesa nuk e shtyn ekzekutimin e vendimit.

Ministri i Drejtësisë merr vendim në afat prej 15 ditëve nga dita e parashtrimit të ankesës.

Neni 11

Nëse inspektori vërteton se personi zyrtar ose i punësuar kompetent për vendosje, si edhe personi zyrtar ose i punësuar i cili ndërmerr veprime në procedurën administrative, punët administrative nuk i zgjidh në afatet e

përcaktuara ose po nuk u përmbahet parimeve të ligjshmërisë, efikasitetit, ekonomitetit, përgjegjësisë, lojalitetit dhe integritetit profesional gjatë zgjidhjes së punëve administrative, përcakton afat për zgjidhjen e punës administrative, përkatësisht afat dhe mënyrë për mënjanimin e mangësive të konstatuara.

Neni 12

Kur nga ana e personit zyrtar, për shkak të cenimit të dispozitave të Ligjit për procedurë të përgjithshme administrative dhe ligjet tjera të cilat përmbajnë dispozita për procedurën administrative, më rëndë janë cenuar të drejtat dhe interesat e qytetarëve dhe pjesëmarrësve të tjerë në procedurë, inspektori do t'i ndërmarrë masat e përcaktuara me këtë ligj, ndërsa për të drejtat dhe interesat e cenuara menjëherë do ta lajmërojë funksionarin përkatësisht personin udhëheqës në organet ku është bërë mbikëqyrje dhe do t'ju propozojë masa për mënjanimin e të drejtave dhe interesave të shkelura të pjesëmarrësve në procedurën.

Neni 13

Nëse inspektori gjen dëshmi se me shkeljen e rregullave është bërë vepër penale, kundërvajtje ose cenim i konsiderueshëm më i rëndë i detyrës zyrtare përkatësisht cenim më e rëndë i autoritetit të shërbimit ose autoritetit të nëpunësit shtetëror, është i obliguar të parashtrajë fletëparaqitje penale për vepër penale të kryer, kërkesë për ngritje të procedurës kundërvajtëse ose iniciativë për ngritje të procedurës disiplinore.

Kur funksionari, përkatësisht personi udhëheqës në organin në të cilin bëhet mbikëqyrje i është parashtruar iniciativë për ngritjen e procedurës disiplinore për vërtetimin e përgjegjësisë të personit zyrtar, për rezultatet nga procedura funksionari, përkatësisht personi udhëheqës janë të obliguar që në afat prej 30 ditëve nga dita e pranimit të iniciativës, ta lajmërojnë inspektorin.

Neni 14

Inspektori parashtron iniciativë për ngritjen e procedurës disiplinore kundër personit zyrtar ose të punësuar, nëse vërteton se:

- prej palëve kërkon që vetë të marrin të dhëna për faktet për të cilat evidencë zyrtare mban organi kompetent për vendosje ose ndonjë organ tjetër shtetëror ose bartës i autorizimit publik;
- prej palëve kërkon paraqitje të dëshmimeve të cilat më shpejtë dhe më lehtë mund t'i sigurojë organi i cili e udhëheq procedurën;
- prej palëve kërkon vërtetime për të cilat organet nuk janë të obliguar t'i lëshojnë ose janë të panevojshme në procedurë;
- e pengon inspektorin në kryerjen e mbikëqyrjes inspektuese; dhe
- i përsërit cenimet e vërtetuara në nenin 11 të këtij ligji.

Neni 15

Organet në të cilat bëhet mbikëqyrja, janë të obliguar inspektorit t'i mundësojnë kryerje të papenguar të mbikëqyrjës inspektuese me kontroll të drejtpërdrejtë në aktet administrative të miratuara dhe me kërkesë të inspektorit t'ia dorëzojnë të dhënat e nevojshme dhe shkresat zyrtare në afatin të cilin ai do ta përcaktojë.

V. PROCEDURA

Neni 16

Për ditën, përmbajtjen dhe vëllimin e kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese, inspektori sipas rregullit, me shkrim e njofton funksionarin e organit, përkatësisht personin udhëheqës në organin në të cilin bëhet mbikëqyrja.

Neni 17

Për mbikëqyrjen inspektuese të kryer, inspektori përpilon procesverbal me të dhëna për gjendjen e konstatuar, ndërsa mënjanimin e mangësive të vërtetuara në punë e urdhëron me vendim në të cilin janë caktuar afatet për ekzekutimin e tyre.

Procesverbali dhe vendimi nga paragrafi 1 i këtij neni, iu dorëzohen personave nga neni 16 i këtij ligji, në afat prej 15 ditëve nga dita e mbikëqyrjes inspektuese të kryer.

Organet në të cilat është kryer mbikëqyrja, janë të obliguar që për masat e ndërmarra për mënjanimin e mangësive në punë, të urdhëruara me vendimin, ta lajmërojnë inspektorin në afat prej 15 ditëve nga dita e pranimit të vendimit.

Neni 18

Kundër vendimit nga neni 17, paragrafi 1 i këtij ligji, mund t'i paraqitet ankesë ministrit të Drejtësisë, në afat prej 8 ditëve nga dita e dorëzimit të vendimit.

Ankesa nuk e shtyn ekzekutimin e vendimit.

Ministri i Drejtësisë merr vendim sipas ankesës në afatin e caktuar në Ligjin për procedurën e përgjithshme administrative.

Kundër vendimit të ministrit nuk mund të ngrihet kontest administrativ.

Neni 19

Ekzekutimin e vendimit nga neni 17, paragrafi 1 i këtij ligji, inspektori e vërteton me kryerjen e mbikëqyrjes inspektuese kontrolluese, për çka përpilon procesverbal.

Neni 20

Kur gjatë kryerjes së mbikëqyrjës inspektuese, inspektori do të vërtetojë cenim të rregullave në ekzekutimin e të cilave mbikëqyrje bën organ tjetër, është i obliguar që për këtë menjëherë ta lajmërojë atë organ.

Për masat e ndërmarra, organi kompetent është i obliguar ta lajmërojë inspektorin në afat prej 30 ditëve.

Neni 21

Qytetarët dhe pjesëmarrësit tjerë në procedurë, mund të ngrejë iniciativa dhe të japin propozime për kryerje të mbikëqyrjes inspektuese kur në realizimin e të drejtave, interesave dhe obligimeve të tyre, do të vërejnë parregullsi të caktuara në punën e organeve në të cilat bëhet mbikëqyrja inspektuese.

VI. DISPOZITA NDËSHKUESE

Neni 22

Me dënim me para, në shumë prej 3.000,00 deri më 10.000,00 denarë, do të dënohet për kundërvajtje funksionari i organit, përkatësisht personi udhëheqës në organin në të cilin është bërë mbikëqyrja, nëse:

1) e pengon inspektorin në kryerjen e mbikëqyrjes inspektuese ose kur në afatin e përcaktuar nuk ia dorëzon të dhënat e kërkuara nga neni 15 i këtij ligji;

2) nuk e lajmëron inspektorin për masat e ndërmarra sipas vendimit, në afatin e përcaktuar në nenin 17, paragrafi 3 i këtij ligji;

3) nuk e ekzekuton vendimin për mënjanimin e mangësive të vërtetuara nga neni 17 i këtij ligji, në afatin e përcaktuar;

4) nëse në afatin e përcaktuar në nenin 13, paragrafi 2 i këtij ligji, nuk e lajmëron inspektorin për masat e ndërmarra.

Me dënim me para, në shumë prej 2.000,00 deri më 5.000,00 denarë, do të dënohet për kundërvajtje personi zyrtar ose i punësuar në organin e administratës nëse

- nuk vepron në mënyrën e cila i është përcaktuar, i tejkalon autorizimet dhe obligimet ose nuk iu përmbahet parimeve themelore të ligjshmërisë, efikasitetit,

ekonomizimit, përgjegjësisë, lojalitetit dhe integritetit profesional gjatë zgjidhjes së punëve administrative të parapara në nenin 11 të këtij ligji;

- e pengon inspektorin në kryerjen e mbikëqyrjes inspektuese nga neni 14 i këtij ligji.

VII. DISPOZITAT PËRFUNDIMATRE

Neni 23

Ministri i Drejtësisë, në afat prej 30 ditëve nga dita e hyrjes së këtij ligji në fuqi, do ta nxjerrë aktin nga neni 8, paragrafi 3 i këtij ligji.

Neni 24

Me ditën e hyrjes së këtij ligji në fuqi, pushon të vlejë Ligji për inspeksionin administrativ ("Gazeta zyrtare e RSM-së" numër 29/79, 22/87, 23/90 dhe "Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 12/93).

Neni 25

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1290.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија, издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ДРЖАВНИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ

Се прогласува Законот за дополнување на Законот за државните службеници,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 29 септември 2004 година.

Бр. 07-3909/1
29 септември 2004 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН

ЗА ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ДРЖАВНИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ

Член 1

Во Законот за државните службеници ("Службен весник на Република Македонија" број 59/2000, 112/2000, 34/2001, 103/2001, 43/2002, 98/2002, 17/2003, 40/2003, 85/2003 и 17/2004), во членот 3 став (5) по зборовите: "Агенцијата за разузнавање" се додаваат зборовите: "Управата за јавни приходи".

Член 2

Главата VIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ, по членот 95 се додаваат два нови члена 95-а и 95-б, кои гласат:

"Член 95-а

(1) Заради примена на начелото на соодветна и правична застапеност и за вработување на припадниците на заедниците што не се мнозинство во Република Македонија во органите од членот 3 ставови (2) и (3) на овој закон, како стручни државни службеници и стручно-административни државни службеници преку спроведување на обука за работа во државната служба, Владата на Република Македонија донесува посебна одлука.

(2) Со одлуката од ставот (1) на овој член особено се уредуваат огласувањето на потребата за вработување на припадниците на заедниците што не се мнозинство во Република Македонија во органите од членот 3 ставови (2) и (3) на овој закон, распишувањето на оглас за пријавување на кандидати за следење на обуката за работа во државната служба, спроведувањето на обука, утврдување на орган задолжен да изврши селекција на пријавените кандидати, утврдување на услови кои треба да ги исполнат кандидатите, дефинирање на критериумите врз основа на кои се врши селекција на пријавените кандидати, утврдување на субјект задолжен да ја организира и спроведе обуката, утврдување на периодот за кој се спроведува обуката и друго.

(3) За припадниците на заедниците што не се мнозинство во Република Македонија кои успешно завршиле обука за стручни државни службеници и стручно-административни државни службеници, успешната обука се смета за положен стручен испит, како и приправнички испит и истите нема да го полагаат испитот утврден со членот 12 од овој закон.

(4) Припадниците на заедниците што не се мнозинство во Република Македонија кои успешно ќе ја завршат обуката за стручни државни службеници и стручно-административни државни службеници, се вработуваат и распоредуваат во органите од членот 3 ставови (2) и (3) на овој закон без објавување на јавен оглас и за истите не се применуваат одредбите од членовите 11, 12, 13, 14 и 15 на овој закон.

(5) Распоредувањето на стручните државни службеници и стручно-административните државни службеници од ставот (4) на овој член во органите од членот 3 ставови (2) и (3) на овој закон го врши Владата на Република Македонија.

Член 95-б

Спроведувањето на обуката за работа во државната служба за припадниците на заедниците што не се мнозинство во Република Македонија и нивното вработување од членот 95-а на овој закон ќе се применува до 31 декември 2006 година."

Член 3

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Л И Г Ј И ПЕР ПЛОТЭСИМ И Л И Г И Т ПЕР НЕПУНЭСИТ ШТЕТЁРЁРЁ

Нени 1

Нë Лигин пëр непунëсит штетëрорë ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 59/2000, 112/2000, 34/2001, 103/2001, 43/2002, 98/2002, 17/2003, 40/2003, 85/2003 dhe 17/2004), në nenin 3 paragrafin (5) pas fjalëve: "Agjencia e kundërzbulimit" shtohen fjalët: "Drejtoria e të Hyrave Publike".

Нени 2

Kapitulli VIII. DISPOZITAT KALIMTARE DHE ПЕРФУНДИМТАРЕ, pas nenit 95 shtohen dy nene të reja 95-a dhe 95-b, si vijojnë:

"Нени 95-а

(1) Пër shkak të zbatimit të parimit të përfaqësimit përkatës dhe të drejtë dhe për punësimin e pjesëtarëve të bashkësive që nuk janë shumicë në Republikën e Maqedonisë në organet nga neni 3 paragrafët (2) dhe (3) të këtij ligji, si nëpunës profesional shtetërorë dhe nëpunës shtetërorë profesional-administrativ, përmes realizimit të trajnimit për punë në shërbimin shtetëror, Qeveria e Republikës së Maqedonisë miraton vendim të veçantë.

(2) Me vendimin nga paragrafi (1) i këtij neni, veçanërisht rregullohen shpalljet për nevojën e punësimit të pjesëtarëve të bashkësive që nuk janë shumicë në Republikën e Maqedonisë në organet nga neni 3 paragrafët (2) dhe (3) të këtij ligji, publikimi i shpalljes për paraqitjen e kandidatëve për përcjelljen e trajnimit për punë në shërbimin shtetëror, realizimi i trajnimit, caktimi i organit i obliguar për seleksionimin e kandidatëve të paraqitur, caktimi i kushteve që duhet t'i plotësojnë kandidatët, definimi i kriterëve në bazë të të cilave bëhet seleksionimi i kandidatëve të paraqitur, caktimi i subjektit i obliguar për organizimin dhe realizimin e trajnimit, caktimi i periudhës për të cilën realizohet trajnimi e tjerë.

(3) Пër pjesëtarët e bashkësive që nuk janë shumicë në Republikën e Maqedonisë, të cilët e kanë kryer me sukses trajnimin për nëpunës profesional shtetërorë dhe nëpunës profesional shtetërorë-administrativ, trajnimi i suksesshëm konsiderohet si provim i dhënë profesional, si dhe provim praktikanti dhe të njëjtит nuk do ta japin provimin e përcaktuar në nenin 12 të këtij ligji.

(4) Пjesëtarët e bashkësive që nuk janë shumicë në Republikën e Maqedonisë, të cilët me sukses do ta kryejnë trajnimin për nëpunës profesional shtetërorë dhe nëpunës profesional shtetërorë-administrativ, punësohen dhe sistemohen në organet nga neni 3 paragrafët (2) dhe (3) të këtij ligji, pa publikim të shpalljes publike, dhe për të njëjtит nuk zbatohen dispozitat e neneve 11, 12, 13, 14 dhe 15 të këtij ligji.

(5) Sistemimin e nëpunësve profesional shtetërorë dhe nëpunësve profesional shtetërorë-administrativ nga paragrafi (4) i këtij neni në organet nga neni 3 paragrafët (2) dhe (3) të këtij ligji, e kryen Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Нени 95-б

Realizimi i trajnimit për punë në shërbimin shtetëror, për pjesëtarët e bashkësive që nuk janë shumicë në Republikën e Maqedonisë, dhe punësimi i tyre nga neni 95-а i këtij ligji, do të zbatohet deri më 31 dhjetor të vitit 2006."

Нени 3

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1291.

Врз основа на член 13, став 1 и 4 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на Република Македонија" бр. 53/01) и член 36, став 2 од Законот за Владата на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр. 59/00 и 12/03), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 4.10.2004 година, донесе

УРЕДБА

ЗА ДОПОЛНУВАЊЕ НА УРЕДБАТА ЗА НАЧИНОТ И ПОСТАПКАТА ЗА ОТУГУВАЊЕ НА ГРАДЕЖНО ИЗГРАДЕНО ЗЕМЈИШТЕ СОПСТВЕНОСТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Член 1

Во Уредбата за начинот и постапката за отуѓување на градежно изградено земјиште сопственост на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр. 13/03, 59/03, 84/03, 20/04 и 43/04) во член 7, по став 2 се додава нов став 3 кој гласи:

"Барањата од став 1 на овој член може да се поднесуваат најдоцна до 31.10.2004 година."

Член 2

Оваа уредба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр. 23-1134/3
4 октомври 2004 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
Хари Костов, с.р.

1292.

Врз основа на член 41, став 2 од Законот за одбрана ("Службен весник на Република Македонија" бр. 42/01 и 5/03), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 4.10.2004 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ИСПРАЌАЊЕ НА ЕДИНИЦА НА АРМИЈАТА
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА НА ВЕЖБОВНИ
АКТИВНОСТИ ВО РОМАНИЈА

1. За учество на СЕЕБРИГ командно-штабна вежба "Седум ѕвезди 2004", (во натамошниот текст: Вежбата), која ќе се одржи од 16-ти до 30-ти октомври 2004 година во Констанца Романија, се испраќа единица (контигент) од постојаниот состав на Армијата на Република Македонија во состав од седум офицери, три подофицери, два професионални војника и едно цивилно лице на служба во Армијата на Република Македонија, со опрема по спецификација која е составен дел на оваа одлука.

2. Финансиските трошоци за реализација на учество на Вежбата ги обезбедува Република Македонија.

3. Подготовките и организацијата на учесниците во Вежбата ќе ги изврши Министерството за одбрана.

4. По завршувањето на активностите од Вежбата, Министерството за одбрана поднесува извештај пред Владата на Република Македонија.

5. За потписници на Меморандумот за разбирање, со кој се регулира статусот на единицата (контигентот) за време на Вежбата и пропратните технички документи од страна на Република Македонија се определуваат: генерал-мајор Мирослав Стојановски, заменик на началникот на Генералштабот на Армијата на Република Македонија за борбена готовност и операции и г-дин Васил Зимбаков, државен советник во Министерството за одбрана.

6. Оваа одлука влегува во сила со денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр. 23-3487/1
4 октомври 2004 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
Хари Костов, с.р.

1293.

Врз основа на член 3, став 2 од Законот за јавните набавки ("Службен весник на Република Македонија" број 19/04) и член 36, став 3 од Законот за Владата на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр. 59/00 и 12/03), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 4.10.2004 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОПРЕМА, СТОКИ И УСЛУГИ
ОД ОДБРАНБЕН И БЕЗБЕДНОСЕН КАРАКТЕР

1. Со оваа одлука се определува опремата, стоките и услугите кои имаат одбранбен и безбедносен карактер на земјата, кои како такви се прогласени за државна тајна и на кои нема да се применуваат одредбите од Законот за јавните набавки.

2. Опремата, стоките и услугите од точка 1 на оваа одлука се:

- лесно и автоматско огнено оружје како што се пушки, карабини, револвери, пиштоли, полуавтоматски и автоматски пушки, освен ловечко оружје, пиштоли и друго малокалибарско оружје со калибар под 7 мм;

- артилерија и орудија за фрлање на чад, гас и пламен;

- муниција за орудијата од алинеја 1 и 2 од оваа точка;

- бомби, ракети и наведувачки проектили;

- воена опрема за контрола на огинот (компјутери за испалување и инфрацрвени системи за наведување и други уреди за ноќно наведување, телеметри, индикатори на позиција, висинometri, електронски компоненти за пратење, жирокопи, бомбардерски и артилериjsки нишани, перископи за опремата од оваа листа и слично);

- тенкови и специјализирани борбени возила;

- отровни или радиоактивни агенсии;

- барут, експлозиви и течно или цврсто ракетно гориво;

- воени бродови и нивна специјализирана опрема;

- воздухоплови и нивна опрема за воена употреба;

- електронска воена опрема;

- специјални камери наменети за воена употреба;

- машини, опрема и предмети исклучиво дизајнирани за проучување, производство, тестирање и контрола на орудија, муниција и опрема која има исклучиво воена природа и кои се вклучени во оваа листа;

- опрема, стоки и услуги за потребите на разузнавањето и контраразузнавањето;

- опрема за системите за врски;

- опрема за контра диверзиона заштита;

- топографски карти и

- резервни делови и услуги за одржување на опремата и стоките од оваа точка.

3. Со денот на отпочнување на примената на оваа одлука престанува да важи Одлуката за определување на опрема, материјали и услуги од одбранбен и безбедносен карактер ("Службен весник на Република Македонија" бр. 34/98, 5/99, 80/99 и 64/03).

4. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува од 01.01.2005 година.

Бр.23-3547/1
4 октомври 2004 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
Хари Костов, с.р.

1294.

Врз основа на член 4 од Законот за правата, обврските и одговорностите на органите на државната власт во поглед на средствата во државна сопственост што тие ги користат и располагаат ("Службен весник на Република Македонија" бр. 61/02) и член 36, став 3 од Законот за Владата на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр. 59/00 и 12/03), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 04.10.2004 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ПРЕСТАНУВАЊЕ И ПРЕНЕСУВАЊЕ НА ПРАВОТО
НА КОРИСТЕЊЕ НА ДЕЛ ОД НЕДВИЖЕН
ИМОТ - ПРОСТОР

Член 1

На Градската библиотека "Браќа Миладиновци" - Скопје, носител на правото на недвижноста Детска библиотека "Другарче" и престанува правото на користење на недвижниот имот-сопственост на Република Македонија, евидентиран во Имотен лист бр. 4979, што се наоѓа на КП бр. 1671, КО Карпош и тоа: дел од објект на ул. "Никола Русински" бр. 1 - Скопје со поединечна површина од 1.403 м² (како дел од вкупната површина на објектот од 2.840 м²) и тоа: подрум - сутеренски простории од 478 м², приземје - 652 м² и спрат - 273 м².

Член 2

Имотот опишан во член 1 се дава на користење на Кинотеката на Република Македонија.

Член 3

Правото на користење на недвижниот имот од член 1 од оваа одлука се пренесува без надоместок.

Член 4

Примопредавањето на недвижниот имот опишан во член 1 од оваа одлука ќе се изврши помеѓу Кинотеката на Република Македонија и Градската библиотека "Браќа Миладиновци" - Скопје, во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 5

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр. 23-3597/1
4 октомври 2004 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
Хари Костов, с.р.

1295.

Врз основа на член 16 од Законот за игрите на среќа и за забавните игри („Службен весник на Република Македонија“ бр. 10/97, 54/97, 13/01 и 2/02), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 4.10.2004 година, донесе

Л И Ц Е Н Ц А**ЗА ПОСТОЈАНО ПРИРЕДУВАЊЕ НА ПОСЕБНИ ИГРИ НА СРЕЌА ВО АВТОМАТ КЛУБ**

1. Лиценца за постојано приредување на посебни игри на среќа во автомат клуб се издава на Друштво за коцкање, обложување и игри на среќа ГОЛД КЛУБ с. Добри Дол - Неготино Полошко, за време од 6 (шест) години.

2. Приредување на посебните игри на среќа во автомат клуб, ќе се врши во автомат клуб што се наоѓа на ул. „Партизанска“ бб во Струга.

3. Во автомат клубот, корисникот на Лиценцата за приредување на посебните игри на среќа, ќе постави 15 автомати за игри на среќа.

4. Корисникот на Лиценцата е должен да плати надоместок за Лиценцата кој изнесува 52.000 евра, во денарска противвредност по среден курс на Народна банка на Република Македонија што се применува на денот на уплата и тоа:

- 50% од износот, 26.000 евра, во денарска противвредност по среден курс на Народна банка на Република Македонија да уплати на денот на доделувањето на Лиценцата, и

- остатокот од 50% во еднакви годишни рати, најдоцна до 30 јануари во тековната година за секоја година додека трае Лиценцата, во денарска противвредност по среден курс на Народна банка на Република Македонија што се применува на денот на уплатата.

Уплатата на средствата од алинеја 1 и 2 се вршат во Буџетот на Република Македонија на Трезорска сметка 100000000063095, уплатна сметка број 840-62207, приходно konto 718113, програма 00 и банка на примачот: Народна банка на Република Македонија.

Потврдата за уплатениот износ од алинеја 1 корисникот на Лиценцата ја доставува до Министерството за финансии.

Корисникот на Лиценцата ги доставува до Министерството за финансии и потврдите за уплатените годишни рати, алинеја 2.

5. Лиценцата корисникот не може да ја пренесе.

6. Корисникот на Лиценцата е должен претходно да побара одобрение од Министерството за финансии за секоја промена на основната главнина поголема од 20% и за идентитетот на лицата кои се сопственици на трговското друштво.

7. Доколку од страна на корисникот на Лиценцата не биде платен надоместокот за плаќање на Лиценцата од точка 4, алинеја 1 и 2, Лиценцата се одзема.

8. Корисникот на Лиценцата со право на приредување на играта на среќа за која е издадена Лиценцата, се стекнува по уплатата на првиот дел од надоместокот за плаќање на Лиценцата утврден во точка 4, алинеја 1.

9. Оваа лиценца се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 23-3489/1
4 октомври 2004 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
Хари Костов, с.р.

1296.

Врз основа на член 16 од Законот за игрите на среќа и за забавните игри („Службен весник на Република Македонија“ бр.10/97, 54/97, 13/01 и 2/02), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 4.10.2004 година, одобри

ИЗМЕНУВАЊЕ НА ЛИЦЕНЦА**ПОД БР. 23-6261/1 ОД 16.12.2002 ГОДИНА ИЗДАДЕНА НА ДРУШТВОТО ЗА ТРГОВИЈА И УСЛУГИ „ФЛАМИНГО“ ДОО СКОПЈЕ ЗА ПОСТОЈАНО ПРИРЕДУВАЊЕ НА ПОСЕБНИ ИГРИ НА СРЕЌА ВО АВТОМАТ КЛУБ**

1. Во Лиценцата под бр. 23-6261-1 од 16.12.2002 година издадена на Друштвото за трговија и услуги „ФЛАМИНГО“ ДОО Скопје во точката 1 зборовите: „ул. „Димитрија Туцовиќ“ бр.2 во Куманово“ се заменуваат со зборовите: „ул. „Втора Македонска Бригада“ број 7/2, 3, 4 Т.Ц. Скопје Север во Скопје.“

2. Оваа лиценца се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 23-3514/1
4 октомври 2004 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
Хари Костов, с.р.

О Б Ј А В А

Врз основа на член 40 и 44 од Законот за данокот од добивка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/93 и 11/2001), Државниот завод за статистика го утврдува и објавува

ДВИЖЕЊЕТО НА ЦЕНИТЕ НА МАЛО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА МЕСЕЦ СЕПТЕМВРИ 2004 ГОДИНА

Движењето на цените на мало во Република Македонија во периодот јануари-септември 2004 година во однос на просечните цени на мало во 2003 година изнесува 0,6%.

Директор,
Катерина Костадинова Даскаловска, с.р.

НОВО**НОВО****НОВО**

БАЗА НА ПОДАТОЦИ НА ЗАКОНСКАТА И ПОДЗАКОНСКАТА РЕГУЛАТИВА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ОД 1945 ГОДИНА ДО ДЕНЕС

I

ЈП Службен весник на Република Македонија на интернет Ви ја нуди Базата на податоци на целата законска и подзаконска регулатива од 1945 година до денес (околу 6000 прописи, распоредени во 20 области и преку 60 подобласти), како и тековното издавање на службениот весник во дигитална форма.

- 1) За период од 12 месеци, за претплатниците на печатеното издание на „Службен весник на РМ“:
 - а) за над десет претплатнички акаунти 4.880,00 денари по акаунт;
 - б) од шест до десет претплатнички акаунти 6.588,00 денари по акаунт;
 - в) од еден до пет претплатнички акаунти 8.540,00 денари по акаунт.
- 2) За период од 12 месеци, за оние кои не се претплатници на печатеното издание на „Службен весник на РМ“:
 - а) за над десет претплатнички акаунти 9.760,00 денари по акаунт;
 - б) од шест до десет претплатнички акаунти 10.980,00 денари по акаунт;
 - в) од еден до пет претплатнички акаунти 12.200,00 денари по акаунт.
- 3) За период од 1 месец
цената изнесува 1.400,00 денари по претплатнички акаунт.

Цените се со пресметан ДДВ од 18%.

Прописите од Базата на податоци може да се печатат, со исклучок на прописите и интегралното издание на весникот од тековната година.

II

ЈП Службен весник на РМ ви ги нуди и CD-ROM изданијата на весникот
за 2001, 2002 и 2003 година по единечна цена од 2.000,00 денари
или комплет за 5.000,00 денари

ПОРАЧКА – ЗАКЛУЧНИЦА

Со оваа порачка – заклучница неотповикливо се претплатувам на:

1. WEB страницата – издание на Службен весник на РМ, за период од ____-____.200____
до ____-____.200____ година, во _____ (_____) претплатнички акаунти.
со зборови
2. CD-ROM комплет изданија за 2001, 2002 и 2003 година, или поединечно во _____
(_____) комплети – примероци.
со зборови

Име и презиме: _____ Назив на фирмата: _____
Адреса: _____ Место: _____
Телефон: _____ Телефакс: _____ e-mail: _____
(М.П) _____ Нарачател,

www.slvesnik.com.mk
contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
бул. "Партизански одреди" бр. 29. Поштенски факс 51.
Директор и одговорен уредник - Борис Тренески.
Телефони: +389-2-3298-860, +389-2-3298-769. Телефакс: +389-2-3112-267.

Претплатата за 2004 година изнесува 9.200,00 денари.
„Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
Рок за рекламации 15 дена.
Жиро-сметка: 300000000188798. Број за ДДВ МК: 4030987108771.
Депомент: Комерцијална банка, АД - Скопје.
Печат: Графички центар КМ Креатив - Скопје.